

[illegible]

کتلیبی (پرنسیب کانی ئومد) کە تەکنەکان یەک لێ کەلپوری یەهودی مەسیحی مانفەست دەکات، بلوخی دەرگەکان و بەرلین و تا ئێوە کاتێک نازیستەکان دەسەڵات دەگرتە دەست لێوە دەمەنەت و، باش گرتە دەستی دەسەڵات لێ لایەن نازیستەکان ساڵی 1933 بلوخی کەچ دەکات بە سوئیسرا و باش ئێوەی جەنگی دوو می جیهانی کە تایی دەت دەوێتی ئیشتراکی دەسەڵات دەگرتە دەست زانکەیی لیبزج دەعوێت نامەییکی بە دەنەرەت و کورسییەکی فەلسەفەیی پەشەکش دەکەن، بلوخی لێ ساڵی (1954-1955) هەردوو بەرگی (پرنسیب کانی ئومد) بەاودەکات و، کە بە کاریگەرترین کتلیبی بلوخی دادنەرت. هەرچەند هەندێک ئاھەیی کە هیچ شتێکی هاوبەش لێ نەوان مارکس و بلوخی نییە، بەلام زۆربەی بەچوونەکان لێ سەر ئێوە کە بلوخی بە کاریگەرترین فەیلەسوفی سەدەی بیستی مارکسی هەژمار دەکەت، چونکە ئێوەی بلوخی و مارکس کە دەکات و ئااستەکردنی شەش بە گەیی جیهان، ئێمەش لێ گەیی بەدەستەنانی ئازادی و دەرچوونی مرەفە لێ کەیلایەتی ...

دیارترین کارەکانی بلوخی:

1. ئێحییەتەپیا 1918 (پەیندەو بە جیهانەکی نوێ)
 2. تەماس مونتسەر 1921 (شەشە لاهوت) (خوێندنەوێکی نوێی مارکسیانە بە مەژوو)
 3. شوێنەوار 1930 (گەڵانەوێ ژیا نەما)
 4. میراتێ ئێم زەمەن 1936 (خەندەگرتن لێ فاشیزم و بۆرجوازییەتی ئێمانی)
 5. ئازادی و سیستەم 1946 (کاریگەری ئومێد لێ سەر بیرکردنەوێ مرەفە)
 6. پرنسیب کانی ئومد
- لێ گرنگترین کارەکانی بلوخی هەژمار دەکەت، بلوخی لێم کتەبەدا وێنەی جوێنەری مرەفمان بە شیدەکات و ئاماژە دەکات کە سوبەکت کە تایی نەهاوو و نایەت، تەنانەت لێ کاتانەش کە هەموو دەرگاكان لێ سەرمان قفە دەدرەت هەشتا دەتوانین وێنە و ووداوەکانی پشت دەرگاكان ببینین و بیجوینین و ئاراستەیی بکەین، بلوخی لێم کارەدا بە ئێوەی جوێنەرمان بجوینەت دەمانگەنەت و سەر پرسیارێ ئێوەی: ئێمە کەن؟ لێ کوێ هاتووین؟ بە کوێ دەگەین؟ چاوەیی چی دەکەین؟ چاوەیی چی دەکەن؟ بلوخی وێم پرسیارانە بە خەندەگرتن لێ مەشروعێکی شارستانی پەییوست بە (ئومەد) و دەدات و... ئێمەش لێم نووسینەدا زیاتر دەرچینە ناو

شیکردن وای ئم کتبی، بام ب ئوی تفسیرات کان تری
بلوخ و کتبی کان تری فراموش بکن...

دووم/ ئاشنا بوون به چمک سارکی کان بلوخ

کاتک مر دست ب ئیشکی فلیس فی دبات، یکم پرسیار ووو ووی
دبت و ئوی: ئایا فلیس ف چی؟ ژیل د (۱۹۲۵_۱۹۹۵)
وامی ئم پرسیار مان دات و ک فلیس ف بریتی: ((ل
هونری پکھ نان و داه نان و دروستکردنی چمک))، ئی چمک چی؟
ب ئم زمانمان نیی؟ ت ب دت و زمانی ئم سقت بکیت؟
نخر هاو گیان زمانی فلیس فی زمانم و کو زمان کان تر،
ئویش پویستی ب فریوون، پویستی ب شونوینی، بام یک
جیاوازی هی لگ زمان کان تر ئویش و ئوی زمانی فلیس فی ب
ئوی بمندت و دبت بردوام بخوشت، وات نابت دوی
پاپیری پاپیرت بکویت، ب پچوان و دبت پاپیری پاپیرت
بکوژیت، ئایا ک ئو کار دکت؟ بگومان کسای تی چمک را؟ ئی
کسای تی چمک را کی؟ فلیسوف، بگومان ب ناسین و تگیشنی
چمک کان و زمانی بلوخ تگیشنی ل بلوخ کارکی ن کردی، بلوخ
کم مکت چمکی داه ناو ک ل لگ ی ئو چمکان و دمانبات ناو
پویندی (بوون و ماهیت) ل ناو بوونی واقعی ئم جیهانه. ئم
چمکات ک بلوخ بکاریه ناو دلال تن ل بوونی ه بوونک ک
کارای ل ناو جیهان ل ووو وووون و لگ م ح، ه بوون
لر دا ئاماز ی ب ناک کی، ناک کی د ربار ی خ، د ربار ی ئوی
ک (هشتا ن گیشوو). یان ه بوون هشتا ل لگای ب ئوی
بگات. دبت بزاین کارکردنی بلوخ و داه نانی چمک لای بلوخ
تسور کی م عریفی نادات دست و، ب کو داه نانی چمک لگای کی
خلاق ب شو ی کی نو و بینین کی نو ب جیهان. به هرحا ه موو
ئو چمکان ی ک بلوخ ئامازی پدکات و دایهینا و تعبیر ل
بوونک ک هشتا ن گیشوو. ئایا ئو چمکان چین؟ ئایا مانایان
چی؟

۱. هشتا ن بوو (not- yet)

هشتا ن بوو نه بوو نه نته ل ژیا یه کی مه حکومی سو ب کته، وات ه یچ
سو ب کتک نییه خای بکته وه له هشتا نه بوو، به ام هشتا نه بوو
په یوه ندیه کی سه ربه خ نییه به کو په یوه ندیه له گه ئوبکت، وات ه
سو بکت پویستی به ئوبکت، ئوبکت لر دا ده بته بناغی ئوه ی که

سوبځکت کام ټکات، واته سوبځکت له بیرکردنهوې ئه‌وه‌ی که (نه‌بووه) یان (ه‌شتا - نه‌بووه) ب ټه‌وه‌ ده‌وات که (بوونی هه‌بت). بلوخ ټای وایه هیچ کات ټک (ه‌شتا - نه‌بوو) پټو‌یستی به به‌گه ه‌نانه‌وه نییه، واته گمانی ئه‌وه‌مان لا دروست بټ که ئمه بریف‌کتین و کام‌ین، به‌کو ئمه ماده‌م وه‌کو کجیت ټاماژه‌ی بټده‌کات هه‌ین که‌واته ئه‌وه نین ئستا هه‌ین، یان به ته‌عبیر‌کی تر ئمه ماده‌م مر ټین شعوری ئه‌وه‌مان پټدراوه که ئه‌وه‌ی ئستا هه‌ین ئه‌وه نییه که ده‌مانه‌وت. ئرنست بلوخ له حاته‌ی (ه‌شتا - نه‌بوو) پرسیار ټ رووبه‌وومان ده‌کاته‌وه و ټاماژه ده‌کات، مادام (ه‌شتا - نه‌بوو) ئنت‌ل‌ژیانه به من دراوه، که‌وته چی ووده‌دات بمان؟ من کائین‌کم بوونم هه‌یه، به‌لام ه‌شتا نه‌بوومه‌ته خاوه‌نی ئه‌و بوونه‌ی که ده‌مه‌وت، که‌واته ئمه ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نت که ماهیه‌تی جیهان ب من کراوه‌یه، ده‌بت هه‌و بده‌م، ټبک‌شم و بجو‌م، گواستنه‌وه‌ی کجیت ب ناو چه‌مکی (ه‌شتا نه‌بوو)ی بلوخ ئه‌وه‌یه که من هه‌ستده‌کم بوونی هه‌یه، بیرده‌که‌مه‌وه و گومان ده‌کم، به‌لام ئه‌وه‌ی کجیت ټاماژه‌ی پټده‌کات که (من هم) بناغه‌یه‌کی ئنت‌ل‌ژی به من ده‌به‌خشټ، به‌لام که (من بیرده‌که‌مه‌وه) ده‌خینه پای و له‌گه (ه‌شتا نه‌بوو) بلوخ دایده‌ن‌یت بناغه‌یه‌کی ئنت‌ل‌ژی ده‌داته ده‌ست، به‌لام ئنت‌ل‌ژیای په‌تی نا، به‌ل‌کو ئنت‌ل‌ژیای ئنت‌ل‌ژی، به‌لام که به‌ش ټک له کجیت‌ی ئنت‌ل‌ژی (من هم) دان‌ین، له‌گه بلوخ ناک ټک ده‌ته‌وه، بلوخ ته‌عبیر له‌وه ده‌کات که: ((من بیرده‌که‌مه‌وه که‌واته من نیم)) یان ((من بیرده‌که‌مه‌وه که‌واته ده‌بت بوونم هه‌بت)) که‌واته لای کجیت ناسنامه‌ی ئمه (ئستایه) به‌لام لای بلوخ ناسنامه‌ی ئمه (داها‌تووه)...

2. ه‌شتا دهرنه‌که‌وتوو (pre-apperance)

ه‌شتا - دهرنه‌که‌وتوو یه‌ک‌کی تر له چه‌مکه سه‌ره‌کیه‌کانه فه‌لسه‌فه‌ی ئرنست بلوخ. (ه‌شتا - دهرنه‌که‌وتوو) گه‌رانه‌وه‌ی ئوب‌کته ب ناو سوبځکت، به ج‌ر ټک ه‌شتا خ‌ی دهرنه‌خستوو، یان ه‌شتا خ‌ی ب ټاگایي ئمه نه‌داوه‌ته ده‌ست، ئم گه‌رانه‌وه‌یه له ر‌گای داها‌توو ووده‌دات، به‌لام بلوخ له‌م چه‌مکه‌دا کاریگه‌ری ئه‌ده‌بیاتی پ‌وه دیاره، چونکه ب بلوخ گه‌انه‌وه‌ی داها‌توو له ټگه‌ی خه‌یا‌ه‌وه ده‌بت، واته خه‌یا ده‌ور‌کی گرنگ و یاریکه‌ر‌کی سه‌ره‌کیه له‌ناو چه‌مکی (ه‌شتا - دهرنه‌که‌وتوو). ه‌شتا دهرنه‌که‌وتوو وه‌زیه‌یه‌کی ئنت‌ل‌ژی که ئمه ب ئه‌و ناتوانین ب‌زیت، چونکه دهرنه‌که‌وتوو

تاریکیه کی هه میشه یه که ئه مهی داگیر کردوو، ئه مه بهرده وام مه حکومین ووناکی بکه ینه وه، ئه گهر ووناکی نه که ینه وه، یان ئه گهر ب ووناکیبونه وهی نه یین ئه و تاریکی ده مانکوژت، دهرنه که وتوو به ته نیا هیچ مانایه که به دهسته وه نادات، دهرنه که وتوو و نه یه کی حقیقه تی هه هایه که ئه گهر (په ی بگه یین و په ی نه گه یین) عه ده میه تی له ده کاته وه، ئه گهر په ی بگه یین موه کامل ده بین له مر ده رده چین ده بین خوا، ئه گهر په ی نه که یین عه ده میه تی با به سه رماندا ده کیشت، به لام چاره سه ری هه ردووکیان ئه و په شگړه ی (هشتا) یه که بلوخ دایناوه، هیشتا حقیقه تی هه هاو پوچییه تی ده کوژت و فم به (دهرنه که وتوو) ده دات و بوونکی دایناماکی به ئه مه ده به خشت، (هشتا) له عه ده م رزگارمان ده کات چونکه هه م ده گه یین هه م ناگه یین، به کورتی هشتا ئوم دی بهرده وام به هه و په سو بکت ده به خشت.

۳. ئوم د (hope)

به به هاترین چه مک لای بلوخ ئوم ده، بلوخ له یه گه ی (ئوم د) وه داب انکی مه عریفی له گه فلسفه ی په شخه ی دروستکرد، هه موو ئه و چه مکانه ی که بلوخ خو قان دوونی دواچار هه موویان ده چنه وه ناو ئوم د، ئوم د فم به هه موو چه مکه کانی تری بلوخ ده به خشت، ئوم د وا ده کات ئه مه له قه له قی رزگارمان بته به وه هیشتا کام نه بووین، ئوم د پا نه ری به ره و په شچوونی ئه مه یه، به لام ده بته بزانیان ئوم د کورتنا کریته وه ب ته نیا خزه و تکا کانمان، به کو جه وه ره ی (ئوم د) تاکید کردنه وهی ئه وه یه که ئه مه کاتیک نه گه یشتووین، مانای ئه وه نییه ناگه یین، ئه مه ش له وه ستان رزگارمان ده کات و تموچک ده خاته پا مان بته وهی بجو یین، ئوم د خو قه نه ری یته پیایه، واته پرنسیبی ئوم د پرنسیبی یته پیایه، ئه وه یته پیاشه ته چه کوم به هه موو جو ه و گه انکاریه کانی ئیمه ده کات...

۴. په شه وه (front)

په شه وه په یوه ندیه کی جه وه ره و ک نکریتی له گه چه مکی (نا) هه یه، لای بلوخ ئه وه (نا) یه که (پیشه وه) ده خاته کار، یان (نا) یاخیبونه دهر باره ی دخی ئه ستا بته وهی بیکوژین و بگه ینه پیشه وه، واته (نا) خو قه نه ری (په شه وه) یه، یان پا نه ره بته پیشه وه، ئه وه ش (نا) ده خاته کار (هشتا - نه بووه)، هشتا نه بوو حاته ته کی ئه نت له ژیه که (نا) دروست ده کات، به ام (هیشتا - دهرنه که وتوو) حاته ته کی ئه نت له ژیه که به ره و (په شه وه) مان ده بات.. ئه وهی ده بته بزانیان چه مکه کان لای بلوخ هه موویان په یوه ندیان به یه که وه هه یه، هه ندیک جار هه موویان له ناو یه کدا یه کتری دروست ده کهن...

سټیټم / نټلټریای هټیاری

جهوهري فلسفه‌ی بلوخ له‌سره دوو پایه وه‌ستاوه، یه‌که‌میان
نټلټریایه. دووه‌میان نه‌نټه‌رپلټریایه، دووه‌میان به‌شټکی سهره‌کی
یه‌که‌میان و به‌برده‌وامی له‌ناو یه‌که‌میان خټی ده‌بینټه‌وه، لایه‌نی
نه‌نټه‌رپلټری خټی له‌گه (هټیشتا-نه‌بوو) ده‌بینټه‌وه، نه‌مه‌ش
کاتیک مر هه‌ستده‌کات و ناگایي ته‌وی هه‌یه که پویستی به‌شتیکه،
به‌لام ته‌و شته‌نییه، یان هټیشتا بوونی نییه. به‌ام لایه‌نه‌که‌ی تر
واته نه‌نټلټریا خټی له‌گه (بوون) ده‌بینټه‌وه، نه‌مه‌ش کاتیک
وجودی دهره‌وه پویسته بوونی هه‌بت، به‌ام بوونی نییه. واته
نه‌نټه‌رپلټریا حاته‌تی ناوه‌وی سوبټکته که هه‌ست ده‌کات له‌ناو
خیدا نوqsانه و بټ ته‌م نوqsانیه‌ش ده‌چټه‌ناو وجودی دهره‌وه بټ
ته‌وی بگات، به‌ام کاتیک ناگات، په‌یوه‌ندی نټوان نه‌نټه‌رپلټریا و
نټلټریا له‌دایک ده‌بت، یان په‌یوه‌ندی نټوان (هټیشتا نه‌بوو)
له‌گه (بوون) تیکه به‌یه‌ک ده‌بن. که‌واته له‌نټستادا په‌یوه‌ندییه‌ک
دروست ده‌بت له‌نټوان سوبټکت و ثوبټکت، یان له‌نټوان زاتی مرټف و
جیهانی سروشت، ته‌م په‌یوه‌ندییه‌ واده‌کات (پرنسیپی نوم‌د) بهټه
کایه‌وه، بلوخ له‌کتیبی (حی‌یټ‌ت‌پیا) پرسیاریک ده‌کات: ئایا چټن
ده‌زانین که ته‌مه ته‌و مه‌عریفه‌یه‌مان نییه که ده‌بوايه هه‌بت، یان
چټن ده‌زانین نوqsانین؟ یان به‌شټوه‌یه‌کی تر، مه‌عریفه‌ی ته‌مه چټن
ده‌گاته ته‌وی که هټیشتا-نه‌بووه؟ بلوخ له‌ناو سوبټکتدا شټیک
ده‌دزټه‌وه ته‌و شته‌ش جیهانی (ئاره‌زوو)ه. جیهانی ئاره‌زوو له‌ناو
هه‌موو مرټفیک بوونی هه‌یه، ئاره‌زوو جټگه‌یه‌که بټ ته‌وی هه‌موو
کټشکانی مرټ بچنه‌وه ناوی و له‌وه‌وه خټیان مانفټست بکن. لټره‌دا
ته‌مه بټ ته‌وی ناگاداربین ده‌چینه‌ناو سایکټلټریا، به‌ام
سایکټلټریا وه‌کو ته‌وی فرید له‌کتیبی (لټکدانه‌وی خه‌ونه‌کان)
ئامازه‌ی پټکردوه گه‌انه‌ویه بټ ابردوو، یان چاره‌سهرکردنی
کټشکانی ابردوو، به‌ام فلسفه‌ی بلوخ یشته بټ پټشوه و
داهاتوو، فلسفه‌ی فرید دزینه‌وی کټشیه، به‌ام فلسفه‌ی بلوخ
چاره‌سهرکردنی کټشیه، فرید لټکدانه‌وه بټ خه‌ون ده‌کات له‌کاتیکدا
له‌خه‌وداین یان له‌ناه‌شیاریداین، به‌ام بلوخ لټکدانه‌وه بټ ته‌وه
خه‌ونه ده‌گات که له‌وپه‌ی هټشیاریداین، بلوخ ئامازه ده‌کات ته‌و
خه‌ونه‌ی که له‌هټشیاریدا ده‌بینین ئیراده‌ی گټان دروست ده‌کات، به
جټرک ته‌و خه‌ونه‌ی خه‌ونټکی خه‌لاقه که خه‌یا دروست ده‌کات و
بیرکردنه‌وه ده‌خوټټټټ، ته‌و بیرکردنه‌وه‌ش ده‌ورټکی گرنګ ده‌بینټ بټ
ته‌وی گټانکاری دروست بټ. که‌واته ده‌گه‌ینه ته‌وی که فلسفه‌ی
بلوخ چالاکیه‌کی هټشیارانه‌یه و هټشیاری ده‌خاته کار، به‌ام بلوخ به
پرسیاریک ئایا چالاکی هټشیاری چټن دروست ده‌بت؟ دیسان ده‌مانخاته‌وه

ناو سایک لژیا، به مانایهک له ماناکان بلوخ ئیش له سهر (بوونگه راییه کی سایک لژیا) دهکات، لاکان به گه انه وه ب فرید دهگه ته وه ب ق ناغی مندا ی و له دیمه نی ق ناغی ئاو نه یی و نه یی ه شیار بوون و و ونده کاته وه، بلوخیش ههر دهگه ته وه لای مندا و ق ناغی ه شیار بوونمان ب و و ونده کاته وه، به ام به ئا استه یه کی تر.

بلوخ سهره تای ه شیار یی دهگه ن ته وه لای مندا و ئاماژه دهکات مندا له حاته تی خهو بینندایه، واته مندا بوونه وه رکه که ده توان ت خهو ببین ت، به ام خهونه کانی مندا ته خ و ل ن، ئه و خهونه ی مندا ده ی بین ت سهره تایه که ب ئاشکرا کردنی شته کان، سهره تایه که ب به دهسته ئه نانی مه عریفه، هه موو به دهسته ئه نانی کی مه عریفه ش ج رکه که له یاخی بوون، یاخی بوون به رامبه رئه و شتانه ی که له به رده ستین، واته یاخی بوون لای مندا هی ئه وه یه ده یه و ت بزانه ت، مندا سوب کت که به دوای ه شیار یی دهگه ن ت، به دوای ئه وه بزانه م ئوب کت چیه، ههر ئه مه ش مندا له ق ناغی مندا ی هه موو شته کان ده شک ن ت، تا ئاشکرا بن، به ام ئاشکرا کردن شته کان له و ته مه نه دا ته و او ناب ت، ئه وه ی له مندا ب فله سه فه ی (بلوخ) گرنگه ده رباره ی (ئاشکرا کردنی شته کان) ئه و به رده وامی بوونه یه که هه یه تی، ئه و هه و هیه که ده ب ت بگاته ئه نجام، ئه و (ش ش) ئه و م د هیه که هه یگیرساندووه، له هه مووی گرنگتر ئه وه یه مندا هیچ کات ناگاته ده ره ئه نجام ک که بیوه ست ن ت، هیچ کات ناگاته ئه وه ی که ئ ست ک بکات، به ام ب بلوخ ئه وه ج گه ی د خ ش نییه چونکه ل ره دا ه شیار یی ناکام ه به رانه بر واقیع، ه شیار یی مامه ه کردنه له گه سهروو واقیع، بلوخ ده یه و ت له ق ناغه کانی تر دا وه کو مندا مامه ه بکه یین، وه کو مندا ته سلیم نه بین، وه کو مندا (ش ش) ئه و م د هه یگیرسانین. بلوخ ئاماژه دهکات کات ک ئه مه ده گه ی نه ته مه نی سیانزه سا ی ئیتر سهروو واقع خ ی ده داته ده ست واقیع، ئیتر مامه ه کردنمان له گه واقیعه، ئیتر ه شیار یی ئ ست ک دهکات و خ ی ب ت امان ده داته دهسته وه، له ته مه نی سیانزه سا ی مندا خه و به وه ده بین ت هه نگاو به ره و ژیا ن کی با شتر بن ت، له م ته مه نه به پ چه وانه ی پ شتر دونیا ئاشکرایه ب مان به ام خهونه کانمان نا ئاشکرایه، ل ره دا گریمانه دروست ده ب ت، گریمانه به رانه بر گاهه کی ز ر، به رانه بر ج ره ها ژیا ن، به م گریمانه وه ده چینه ناو ته مه نی حه فده سا ی، ل ره دا و له م ق ناغه دا گریمانه کان پ کدادان دروست ده که ن، پ کدادان ده رباره ی و نه کان، ده رباره ی وودا وه کان، ده رباره ی نا ج گری سوب کت بوونمان، جه وه ری ئه و پ کدادانه هی ئه وه یه که سوب کت و نه ی داها تووی لا ک شراوه، ئه م

وټنه يه وا له سوبټکت دهکات حمز بکات هموو شتټک بټ خټی بټت،
 هموو شتټک خټی خاوه نی بټت، بلوخ ئم خهونه لم تمه نه دا به
 خهونی بورجوازييه کان ده شوپټنټ کاتټک ده يانه وټت هموو شتټک بخه نه
 ژر کټنټټټی خټیان، خهون بينی بورجوازييهت خهون بينينه به
 داگیرکردنی هموو ئو شتانهی که هميه و ئهوان خاوه نی نین. له
 قټناغه کی تر کاتټک پټ ده خهينه ناو تمه نی بیست ساټییه وه، ئم
 قټناغه (نا) له دایک ده بټت و ده چټته ناو (هټشتا - نه بوو)، په یوه ندی
 (نا) به (هټشتا - نه بوو) په یوه نديیه که کټټان ده هټنټته کایه وه،
 یان به جټرټک له جټره کان هیچ قټناغه کټتو نه دی ئم قټناغه سوبټکت
 بیر له گټټنی دنیا ناکاته وه، لم قټناغه ناشیرینټکان،
 گرییه کان، تاریکيیه کان سهرهټده دن، له هه مانکاتیشدا
 سوبکتبون به ره نگاری هموو شتټک ده بټته وه، یاخی ده بټت به رانبر
 کټمهټگه. له کټتا قټناغدا که بریتيیه له قټناغی (پیری) پچرانټک
 دروست ده بټت له نټوان سوبټکتی پیر و کټمهټگه، سوبټکتی پیر
 هه سته کات ئیتر کټمهټگه به جیده هیټت، لم قټناغه ئه وه نده
 (ناوه وهی) سوبکت ئیش ده کات، ئه وه نده بیر له دهره وه ناکاته وه،
 هټشیاری پیر زیاتر بیرکردنه وه یه له اټبردووی خټی، پیر خهون و
 خټزگه کانی به یاده وه ری به سر ده بات، به یاده وه ری گهټانه وه بټ
 سهرده مانی گه نجی، بهټام ئمه مانای ئه وه نییه که هټشیاری
 (قټناغی پیری) هټشیارییه کی یاده وه ریا نه یه به رانبر اټبردوو، یان
 هه مووی هه ر اټبردوو، بهټکو ده وټټکی گه وره شی هميه به سر داهاتوو،
 ته نانهت بلوخ به پټگه یشتووترین قټناغی ناو ده نټت، بهټای بلوخ ئم
 قټناغه گهر بیرکردنه وه یه کی داهاتوویانه سهر هټبدات ئه و
 بیرکردنه وه یه کټکردنه وه یه هموو جوانيیه کان و عا قټمه ندی سوبټکتته،
 چونکه بلوخ اټای وایه ئم قټناغه خټییه له غروری گه نجایه تی و پټه
 له حیکه مهت و ئیراده ی ده هټنهرانه. که واته ده گه یه نه و ئه نجامه ی
 که هټشیاری بټتو هی بگاته ئه وه ی که ده یه وټت له سر شټوه ی
 (هټشتا - نه بوو) خټی مانفټست ده کات، جه وه ری هټشتا - نه بوو ئه وه یه که
 له تاریکی رزگارمان ده کا، بټیه هټشتا - نه بوو پاټنهره سوبټکتته بټ
 ئه وه ی خټی بگه یه نټته وټناکی، به زمانی سایکټلټریا هټشیاری
 ده یه وټت ده ست به سر نا هټشیاریدا بگرټت و نا هټشیاری نه هټټت،
 بهټام لای بلوخ په یوه ندی نټوان هټشیاری به نا هټشیاری په یوه نديیه کی
 ناوه کی نییه، بهټکو هټشیاری له سر ئه ساسی دهره وه خټی
 داده مه زرټنیت، په یوه ندی هټشیاری و نا هټشیاری لای فرټید ئه وه یه که
 خهونه کانمان چه پینراون چوونه ته ئه و شوټنه تاریکيیه کی پټی
 دهټټین نه ست، ئه وه ی لای فرټید ئمه چاوه وټانین ئه وه یه که ئه و
 خهونا نه زیندوو بکرټنه وه، بهټام بلوخ خهونه کان ناو ده نټت (مژده ی

خاڙهه ٻاڻاڻي (نوءَ)، واته هاڻنهي ٿو ٿومڻ ۽ ڇوڻ و خهياڻهي ڪه
له ڊاهاتو ڊهينم، بهڻام له ٿاڻاڻا ٻاڻاڻي ته ڊي، مڙڊي
بهريه ڀان هاڻي سهريه مينڻ ڪي ڀاڻاڻي پيه ٻاڻاڻي ناو ٿاڻاڻي، بلوڻ ٿو
مڙڊي به ٿاڻاڻي ٿاڻاڻي ٿاڻاڻي و ڪاڻاڻي ٿاڻاڻي ڊهريه ٿاڻاڻي ڪه له وهستان
ريگاريان ڊهڪاڻ و ڊهمانگهه ٿاڻاڻي ته ڊاهاتو.

جوار م / شش چن سهره ده دات؟

[illegible]

کاتځک بیرکردنه وه نه فیوون ئه خو ځنځنځ له ناو ځیدا ئه و کاته ترس ده کوژځت، واته نه فیوون کوشتنی ترسه و ځنځنځ بوونه وه یه له ترس، واته ترس به ځی (نا) وه ده بځته ځق، ترس له خاوه ن ترسه، به ځام خاوه ن ترس ترسه له ځقل ځبوونه وه، که واته خاوه نی ترساو ئځستا خاوه ن ترسه له (نا)، یان ئه وه ی پځشتر ئه یترساندین، ئځستا به ځی ئه و (نا) یه وه که بځمان په یدا بووه لځمان ده ترسځت، ئه مه ش هه نگاو ځکه که (شځشی ئومځد) به ئځمه ده به خشځت و نایه ځځت به ره و عده مییه ت هه نگاو بندځین. بلوخ ئه م بیر ځکانه مان له و کاته پځنا به خشځت که ئځمه له و په ځی هځزداین، به ځکو ئه و بیر ځکانه مان له و کاته پځده به خشځت که ځمان زځر بځ به ها و بځ ده سه ځات ده بینین، واته بلوخ ئه و کاته (ئومځد) مان پځده به خشځت که تاریکی با ځی به سه رماندا کځشاوه، کاتیځ ته و او نائومځد ده بین، کاتځک ئیتر بځوامان وایه تاریکی ناگځځځځت، بځوامان وایه کځتاییمان ها تووه، بلوخ دځت به هځزه شاراوه کانمان ئاشنامان ده کات و (شځشی ئومځد) مان پځ هه ځده گیرسځنځت، بلوخ پځی وایه ئه و کاته ی پځمان وایه کځتاییمان ها تووه ئه و کاته سه ره تای ئځمه یه، ئه و کاته سه ره تای گځځځ انکاریه کان ده ستپځده کات، چونکه ئه و کاته بیر له گځځځ ان ده که ینه وه، به ځام بلوخ ته نها یه ک مه رجی هه یه ئه ویش ئه وه یه بیرکردنه وه (نا) ی نه فی له گه ځدابځت، ئه و کاته بځ ئه وه ی ځمان هه ست بکه یین سو بځکت کاری ځی ده کات. ئه و کاته بیرکردنه وه ده بځته (نا)، (نا) ش له بیرکردنه وه دایه بځ ئه وه ی بځته ناو کرداری سه یروره و خو ځقاندنی میژوو، کرداری بیرکردنه وه کاتیځ ده گاته ئه وه ی بزاندځت تاریکی چییه ده گاته کرداری سه یروره، کاتیځکیش گه یشته سه یروره سو بیکت به رده وام له حا ځه تی سه یروره دا ده مځنځته وه، به رده وام بوونی سه یروره به رده وام بوونی (نا) یه، واته له (نا) یه که وه بځ (نا) یه کی تر ده ځځین، تا وای لځدځت ده بځته (نا) یه کی ده ینه ماکی، ئه م ده ینه ماکی نه فی بوونه له شځوازی (هځشتا - نه بوو) ځی مانفځست ده کات، هځشتا - نه بوو ځناغځکی گرنگی سو بځکته چونکه له م ځناغه دا ئا مانجی سو بځکت ځی مانفځست ده کات، واته هځشتا - نه بوو له سو بځکت ځی ده رده خات، کاتځکیش سو بځکت ځی ده رده خات ئا مانجه که ی ته نیا ناژین له پځناو ژیان، یان ناژین له پځناو (ژیان ځکی ووت)، به ځکو ده ژین بځ به هایه ک که له ئه سځدا ژیان بځ ئه و به هایه یه، هه ځر ئه و به هایه یه که به رده وام ده مانخاته ناو قه له قیه وه، قه له قی ئه وه ی به ته عبیری بلوخ نه گه یشتووین به یځتځپیای بوونمان. یځتځپیا کاتځک ده رده که وځت که (نا) ده بځته هځشتا - نه بوو، یان نه فی ده ینه ماکی، ده رکه وتنی یځتځپیا جو ځه یه کی دیالځکتی بځ ئځمه ده خو ځنځنځت، ئه و جو ځه یه ده مانگه یه نځته داها توو، ئه م عه ملییه ی سه یروره یه هه رگیز ناگاته یځتځپیا، به ځام لای بلوخ دوو باره کردنه وه ی

عه مه لکه فامی ی تپایی وهرده گرت، چونکه نامانچ ئه وه نییه
ئمه بگهین به ی تپا، نامانچ ئه وه یه له ی تپا خا
نه بیننه وه، واته فام لهرده ی تپا نییه به کو به ره و
پشچوونه، که واته سو بکت ده چیته ناو سه فهر کی نادیار، سه فهر
له سه سه فهر، به فام ئه و سه فهرانه سه فهر کی کراوه و نه باوه و
ئه به دین، تا وای لهدت سه فهره کان، دیال کته کان و نه فی
دهینه ماکیما ده به ته به شک له بوونمان، واته نابنه له به شک به
ئه وه ی بگهین، به کو خیان گه یشتن، به فام گه یشتن کی کتادار نا.
به کورتی فه لسه فه ی بلوخ په یوه ندیه، پ یو نندی نوان هشیاری و
(هشتا ن بوو) د بند و زیغ ی کی ی تپی و ل گای سو بکت ه وه،
سو بکتیش ل گای (ئگ ر و) بر و داهاتوو د و دیناسن،
ب فام بلوخ جیاوازی نوان دوو (ئگ ر) مان به دکت. ی ک میان:
ئگ ری ن خشی: ئم حا تپان به دیاردی (زانستی د روونی)
د ناس و ناماز دکت ک ئم حا ت ل ئنجامی پان ری
د روونی و ت کچوونی باری ک سی و ع سب تبوون و وود دات، ه موو
بر و پشچوون ل ل م ج ر یاندا دوو بار بوون وای بر و
پشچوون کانی ابردوو ل داهاتوودا، بلوخ ئم ج ر یانی به
(ئگ ری) (گ ان و و بر و ابردوو) ناو بردوو و به ج ر ل ک
داهاتوو به در زن و ه خ ت ن ر ناو د بات. ج ری دوو میان:
ئگ ری بر ه مه ن ر: ئم ج ر یان جیاوازی کی ت واوی ل گ
غ ریز دا ه ی و ل کاتی م ر ح ل ی گ نجی و کاتی ه ستردن به
گ ان و تکردن وای واقعی ئستادا وود دات، ئم ئگ ر یان به
ت واوی به ووی جیهانی د ر و دا د کر ت و و ه نگانان بر و
ئزادی و داهاتووبوون س ر ه د دات، ئم ج ر یان ه موو خ و ن کانی
ووی ل داهاتووی و داهاتوو به به هشت و ی تپای خی د زان ت،
ب فام د بت بزاین خونی بر و پشچوون جیاوازی ل خونی گ یشتن
به ی تپا، خونی بر و پشچوون ئ و خ و ن ی ک داهاتوو به
باشتر و جیاوازی تر د زان ت ل واقعی ئستا، ب فام خونی
ی تپا بوون خ و ن کی خ یا یی و خ و ن به بوونی چیا ی کی ئا تونی.
ی ک میان حا ت کی واقعی و دوو میان حا ت کی خ یا یی، ب فام
پ یو ندی ه ردوویان به ی ک و و پ یو ندیی ک ل س ر ئ ساسی (هشتا
ن بوو) دام زراو، (هشتا ن بوو) بناغ ک ی ئ و (نا) ی ی ک پشتر
گوتمان، وات ئگ ر (نا) ن بوو ئم ناتوانین بیر ل (هشتا
ن بوو) بک ی ن و. ب فام پ ر س ی (نا) یش بناغ ی کی تری ه ی ئ ویش
هشیاریه، وات پ ر س ک ی ل دوا ی ی ک دت و به بر د و امیش
چونک ناگ ن ی تپا خیان به شوازی جیاوازی دوو بار د ک ن و،
ب فام (نا) کات ک چ مکی (هشتا ن بوو) د ه ن ت ناو خ ی ئ و کات

نا بـتـ کـ تـایه کی تـواو، و اتـ ئـو(نا) یـ نا بـتـ کـ تا (نا) بـ سو بـکت بـکو لـگـ پـر سـی (نا) ی یـکـم (نا) تـواو خـی بـ وجود کی تـایـبـ تـو دـ نوو سـنـت و بـرد وام لـ گـای (هـشتا نـبوو) ی بـرد وام و (نا) ی دوو بار سـر هـنـد دات، ئومـد لـر دا واد کات (نا) نـمرت و بـتـ پـر سـی کی بـرد وامی ئـ بـدی بـر و ئـو شتـی دـمان و تـ، و اتـ (نا) نـ کـ تادار و نـ عـدـم، بـکو لـگـ شتـکی ئومـد به خـش لـ پـیو نـدیدایـ. هـم ئـو ی واد کات (نا) نـمرت یان نـ بـت عـدـم ئومـده هـم (نا) بوون گـانـو نییـ بـ خـی سـر تا یان سفر، بـکو هـنگاو تاز یـ بـر و یـتـپـیا. بلوخ ئامـاژ دـکات کـ (نا) لـ شـو ی (هـیشتا نـبوو) خـی دوو بار دـکات و، بـمـام دوو بار بوون و ی (نا) لـ شـواری ابردو و نا، بـ شـواری هـمان فـیگـر نا، بـکو بـ شـواری کی تاز، تاز بوون بـو مانایـی کـ ئـمـ شو نی وامان دـزیو تـو کـ پـشتر نـد زراو تـو، کیشو ری وامان بینو کـ پـشتر ئاشنای نـبووین، چیر کی وامان دـتـ پـش کـ پـشتر نامـ بووین پـی، جیهانی وامان لـ پـیدا دـبـت کـ پـشتر نـبوو، بـمـام دـبـت بـن ئـو شو نـی ئـمـ دـزیمان تـو و ئـو کیشو ری ئـمـی تـداین ئـو جیهانی کـ ئـستا هـیـ بـ بـرد وامی یـتـپـیا یـکـی ئـمـ نییـ و شتـکی نو قـسانـ.

پـنـجـم / ئیزافـی بلوخ بـ سـر مارکـس

مارکـس ئیزافـی شـی بـ پـراوـنـکان هـبوو، بلوخ ئیزافـی شـی ئومـد، ئایا بلوخ مارکسی بوو؟ ئایا بـچوونی لـگـ مارکسی کلاسیک یـکـ بوو؟ پاش دا و خانـی مارکسیـت، بلوخ ئـندامی شیوعی نـبوو، بـمـام خـی بـ مارکسی دـزانی، بلوخ دوا ی ئـو ی ئاسـی کی داها تووی بـ نو گـری فیکری مارکـس بـدی کرد و مانفـست کرد، توشی خـنـی کی توندی ئـندامانی حزبی شیوعی و موفـکـیر کان بوویـو، مارکسیـ فـرمیـد کانـی بیرکردنـو و فـلسـفـی بلوخیان بـ پـچـوانـی حـی فـلسـفـی مارکـس دادـنا، لـ استیدا بلوخ فـلسـفـی مادی بـمـام گرامـکانـی لـ مارکـس و رگـرت، باو و کی تـواو ی بـو بیرو باو و انـ هـبوو و کو (بیرو باو و کی فـلسـفی)، بـمـام بـ تـواو تی دوورکـوتـو لـ حـیـتی فـلسـفی داخراو کـی مارکـس، بلوخ هـو ویدا دیدگای بنـیـتی مارکـس کـ بکاتـو و بـرامبـر مـژووی گـانـی انکاری کـمـایـتی و لـگـ رزگار بوونی مـرـف کـ گ و یشـکـی دـگـانـد و بـ کـلتوری شارستانی لـناو کـلتوری شارستانیـش بـ کـلتوری یـهودی مـسیحی.

یـکـ لـو ئیشاکالید گـرنگ و ئاویزیانـی کـ فـلسـفی بلوخ

دربارې (شېشې ئومېد) د يورژنېت (لاهور) و ماممې كړنې لگې
 ټاين، يان دې توانين بېين يې كېك لېو كېشې سېر كېيانې كې بلوخ
 دې باتېو سېر ماركس بې ئېوې ئېستېك بېين لگېيدا،
 هېوېشانېوې ئاينې لای ماركس، ئايا بې جدې ئېشى بلوخ
 كارې كړنېوې ئاينې لې فېلسفې ماركسيېت؟ ئايا دې توانين بېين
 (ئومېد) لې دواى (گېشت و دوور و درېژكې كېلتورى مرېفايتې) بې
 ئېوې بگاتې ئېنجام دې بېت بې مرگې لاهوت كې تايې بېت؟ لې استيدا
 كاتې بلوخ هات ئېم كېشې و اتې كېشې كېلتور پېيوېست بې ئاينېوې
 لې گېپانېكى فراواندا خې مانفېست كړد، ئېمېش دېرې ئېنجامې
 گېپانې بلوخ بوو دېربارې كېلتورى شېبېرې، بلوخ هات و لې
 كېلتور تېگېشت و بېواتا فراوانې كې كې مېدانې كې فكر و فېلسفې
 و ئېدېب و هونېر و زانست و ئاينې، هېروېها بلوخ لېسې ئېساسې ئېم
 بونپادانې كې ناكړت خاې بېيتېوې لې مرېف بېرنامې كې پېشكېش
 كړد، بلوخ (لاهور) هېنايېوې ناو ماركسيېت، ئېمېش بې بيانووي
 ئېوې ترسې لېدوا ژهېي، بلوخ بې ئېوې هېز بداتې ماركس و
 بېلېتاريا دېيېويست ئېوې جوېنېرې حېيې ناديارې كې ماركس
 فرامېشى كړد بوو ئېم زيندوويېكا تېوې، ئېوېش ترسې ئېوې نېك ئېوې
 شېشې (عقلىيې) ي ماركس گومان لې خې بكات و نرخې بېهاى خې
 نېزانېت، ترسې ئېوې وېكو خې بېواى بېوې هېبوو ناكړت مېعريفې
 بې (لاهور) هېبېت، ئېوې مېعريفېش ناكړت بې لاهوت بېت چونكې ئېوې
 كاتې (بېلېتاريا) سېرېكېوېت دېچېتې ناو بېشايدېكى فېلسفېيېوې.

لې ئېرشيفې دېنگېكا نېوې..

<http://www.dengekan.com/doc/2016/9/rezgarAli11.htm>

ئېرنست بلوخ وشېشېش ئومېد ... رزگار عېلى

يېكېم/ دېروازېيېك بې ناسينې ئېرنست بلوخ (1885_1977)

لې ئېرشيفې دېنگېكا نېوې ... 2016

بلوخ له ساى 1885 له شاري (لودفيگر) كه د كډوټه ژباړناوې
 ژبمان له دايكبووه، له نسله دا جول كېي، باوكي ماكس بلوخ له سكې
 ناسنين كاريكردوو، بلوخ هر له سارر تاي ته مټي د سټي كردوو به
 خوندنه وي فېلسفې سياسي و هرير كې له (فشته و هيگ و شلينگ)
 كاريگ ريان له ساري به جهه شتوو. بلوخ له بواري نه كاديميش له
 ساى 1905 له زانكې مونېخ گيشت ته پلې دكترا، نامې
 دكترا كې بلوخ به سارپر رشتي فېلېسوفې و زاناي د رووني (نوزفلد
 كولې) بووه، باب ته نام كېش له سارر فېلېسوف (هيزيش
 ريكرد 1863_1936) بووه كه له سارر فېلسفې مټوو كاريكردوو، دواتر
 بلوخ ماى د گواز ته و بهرلين، له بهرلين جرج زميل (1858_1918)
 د ناسټ، پاش جرج له يې كې له هېڅ كاني وان و تنه وي فېلسفې
 له گډه فېلېسوفې ماركسي جرج له كاش ناسناي ته پيدا د كات، له
 ساى 1912 بلوخ دوورد خړ ته و به شاري هېڅ هيدلبر (هېمان نه و
 شاري كه له كاشي له يې، له و شارر نزيكا ي ته ته واوې بلوخ و له كاش
 د سپېد كات. قې ناغي هاور ي ته له كاش قې ناغي كي زېني بلوخ بووه،
 چونكه له گډه له كاش كې و تونه ته ناو مناقشه ي كي قوې فيكر و
 نه د بيات و، ته نانت هېندېك جار بووه ته شېيان، بهام هېچ كات كې
 نه شې كارېگري له سارر هاو يې تېي كېيان دروست نه بووه، ته نانت
 بلوخ نه وند باي خي به له كاش داو كه كټ بې كې (كه شې مادي ته)
 پېشه كېش كردوو. هر له و شارر بلوخ ناسناي ته دروست د كات له گډه
 فېلېسوفې سسل لاري ماكس فيبر (1864_1920) بهام به هې نه و
 ناك كېي فيكري ي كه له نوانيان هې بووه نه و ناسناي تېي درې ژب
 ناك شته. بلوخ له ساى 1913 ژياني هاس رگري له گډه نه ليزا
 شترنسكي پېك د هېنه ته، بهام له ساى 1921 نه ليزا كې چي دواى
 د كات، كې چي نه ليزا كاريگري د رووني گور له سارر بلوخ
 به جېد هېلېت، ته نانت نه م كاريگري له كټ بې (هېي ته پيا)
 به ناشكرا د رد كې و ته. بلوخ دواى م رگي نه ليزا د بېته گډ يې كې
 له نه وان (ئيتاليا و سويسرا و تونس) نه م ش وايلېد كات كه
 ناسناي ته له گډه جيهاني ئيسلامى دروست بكات، پاشان نه م گډانه له
 كټ بې (پرنسيپ كاني نومېد) كه ته كې يې له كېلپوري ي هودى
 م سېحي مانفېست د كات، بلوخ د گډه ته و بهرلين و تا نه و كات ي كه
 نازيېت د سټات د گرت ته دست له و د م نه ته و، باش گرتنه د سټي
 د سټات له لايېن نازيېت ساى 1933 بلوخ كېچ د كات به سويسرا و
 باش نه وي جېنگي دوو مې جيهاني كه تايي دت د و ته ئيشتركي
 د سټات د گرت ته دست زانكې ليېن د عوت نام ي كي به د نېر ته و
 كورسيې كي فېلسفې پېشه كېش د كېن، بلوخ له ساى (1954_1955)
 هېردوو بهرگي (پرنسيپ كاني نومېد) به او د كات و، كه به

کاریگرتترین کتبی بلوخ داد نرت. هرچند هاندك ا هه یه كه هیچ شتکی هاوبش له نوان مارکس و بلوخ نیی، بام زربلی بچوونکان لاسر ئوو که کن که بلوخ به کاریگرتترین فیل سوفي سدای بیستی مارکسی هژمار دکریت، چونکه ئوی بلوخ و مارکس که دکتوو ئا است کردنی شش به گډینی جیهان، ئممش له گډی بدهسته نانی ئازادی و دچوونی مرڤ له کیلایه تی ...

دیارترین کارکانی بلوخ:

1. حای یه تپیا 1918 (پهینوو به جیهان کی نو)
2. تماس مونتسر 1921 (ششی لاهوت) (خوندنوو یه کی نو ی مارکسیانه به مژوو)
3. شوین وار 1930 (گډانوو ی ژیا ننام)
4. میراتی ئم زم نه 1936 (خنه گرتن له فاشیزم و بورجوازیه تی ئمانی)
5. ئزادی و سیستم 1946 (کاریگرتی ئومید لاسر بیرکردنوو ی مرڤ)
6. پرنسیبکانی ئومد
له گرتترین کارکانی بلوخ هژمار دکریت، بلوخ له کتبه دا وینوی جوینداری مرڤمان به شید کاتوو و ئاماژ دکت که سوبکت که تایی نه هاوو و نایه، تانته له کاتانش که هموو درگاگان لاسرمان قفه ددرت هشتا دتوانین وین و ووداوکانی پشت درگاگان ببینین و بجوینین و ئاراستی بکین، بلوخ له کار دا به ئوو ی جویندیرمان بجوینته دمانگهینته وو سار پرسیاری ئوو ی: ئمه کن؟ له کووو هاووین؟ به کو دین؟ چاووین چی دکن؟ چاووین چی دکن؟ بلوخ ومامی ئم پرسیاران به خنه گرتن له مشروع کی شارستانی په یوست به (ئومده) و دداتوو... ئممش له م نووسین دا زیاتر دچینه ناو شیکردنوو ی ئم کتبه، بام به ئوو ی تفسیراتکانی تری بلوخ و کتبهکانی تری فراموش بکین...

دوو م/ ئاشنا بوون به چمکه سار کیهکانی بلوخ

کاتک مر دت به ئیشکی فلسفی دبات، یکه م پرسیار وو بوووی دبتوو و ئوو ی: ئیا فلسفه چیی؟ ژیل دله ز (۱۹۲۵-۱۹۹۵) ومامی ئم پرسیارمان دداتوو که فلسفه بریتی: ((له هونری په کهه نان و داهه نان و دروستکردنی چمکه))، ئی چمکه چیی؟

ٻـ ٺـمـ زمانـمان نيـ؟ تـ ٻـ دـتـ وٺـ زمانـ ٺـمـ سـقـتـ بـڪـيتـ؟
 نـخـر هاوـ گيان زمانـ فـلسـفـي زمانـڪـ وٺـڪو زمانـڪانـ تر،
 ٺـويـش پـويـستـي ٻـ فـربـوونـ ، پـويـستـي ٻـ شـونـخونـيـ، ٻـٺـام يـڪـ
 جياوازي هـيـ لـگـگـ زمانـڪانـ تر ٺـويـش ٺـويـ زمانـ فـلسـفـي ٻـ
 ٺـويـ بـمـنـتـ وٺـ دـبـتـ بـردـوام بخوـقـرت، واتـ نابـت دواي
 پاپيري پاپيرت بـڪـويت، ٻـ پـچـوانـ وٺـ دـبـت پاپيري پاپيرت
 بـڪوژيت، ٺـيا ڪـ ٺـو ڪارـ دـڪات؟ بـگومان ڪـسايـ تي چـمـڪـرا؟ ٺـي
 ڪـسايـ تي چـمـڪـرا ڪـيـ؟ فـيـلـسوفـ.

بـگـوـمـان بـ نـاسـين و تـگـگـيـشـتـنـي چـمـکـکـان و زـمـانـي بـلـوـخ تـگـگـيـشـتـن لـ
بـلـوـخ کـار کـي نـکـردـي، بـلـوـخ کـمـمـکـک چـمـکـي دـاـهـنـاـو کـ لـ گـگـي
ئـو چـمـکـانـو دـمـانـبـاتـن نـاـو پـيـوـنـدي (بـوـون و مـاـهـيـت) لـ نـاـو
بـوـونـي وـاقـيـعي ئـم جـيـهـانـه. ئـم چـمـکـاتـن کـ بـلـوـخ بـکـاريـهـنـاـو
دـلـلـتـن لـ بـوـونـي هـبـوـونـک کـ کـارـايـن لـ نـاـو جـيـهـان لـ
وـوـبـوـونـو لـ گـگـي مـحـا، هـبـوـون لـرـدا ئـماـژـي بـ نـاـکـکـي،
نـاـکـکـي دـرـبـارـي خـ، دـرـبـارـي ئـوـي کـ (هـشـتا نـگـيـشـتـوـو). يـان
هـبـوـون هـشـتا لـ گـگـي بـ ئـوـي بـگـات. دـبـتـ بـزـانـين کـارـکـردـني
بـلـوـخ و دـاـهـنـانـي چـمـکـلـاي بـلـوـخ تـسـوـرـکـي مـعـرـيـفـي نـاـدـاتـن دـسـتـوـو،
بـمـکـو دـاـهـنـانـي چـمـکـگـيـکـي خـلـاقـ بـ شـوـيـکـي نـو و بـيـنـيـکـي
نـو بـ جـيـهـان. بـ هـرـحـا هـمـوـو ئـو چـمـکـانـي کـ بـلـوـخ ئـماـژـي
پـدـکـات و دـايـهـنـاـو تـعـيـر لـ بـوـونـک کـ هـشـتا نـگـيـشـتـوـو.
ئـا يـا ئـو چـمـکـانـي چـيـن؟ ئـا يـا مـاـنـايـان چـيـن؟

۱. هـشتا نه بوو (not- yet)

[illegible]

ده کاتهوه و ئاماژه ده کات، مادام (هـشتا - نه بوو) ئه ننتـلـلـژيانه به من دراوه، کهوته چی ووده دات بـمان؟ من کائینـکم بوونم ههیه، به لام هـشتا نه بوومه ته خاوه نی ئهو بوونهی که دهمه وـت، کهواته ئه مه ئهوه ده گهیه نـت که ماهیه تی جیهان بـ من کراوهیه، ده بـت هه وـ بدهم، تـبـکـشم و بجوـم، گواستنه وهی کـجیتـ بـ ناو چه مکی (هـشتا نه بوو) ی بلوخ ئه وهیه که من ههستده کم بوونی ههیه، بیرده که مه وه و گومان ده کم، به لام ئه وهی کـجیتـ ئاماژه ی پـده کات که (من ههم) بناغه یه کی ئه ننتـلـلـژی به من ده به خـشـت، به لام که (من بیرده که مه وه) ده خهینه پاـی و له گهـ (هـشتا نه بوو) بلوخ دایده نـیت بناغه یه کی ئه نته رپـلـلـژیا ده داته ده ست، به لام ئه نته رپـلـلـژیای په تی نا، به لـکو ئه ننتـلـلـژیای ئه نته رپـلـلـژیا، به لام که به شـک له کـجیتـی ئه ننتـلـلـژی (من ههم) دانـین، له گهـ بلوخ ناکـک دـته وه، بلوخ ته عبیر له وه ده کات که: ((من بیرده که مه وه کهواته من نیم)) یان ((من بیرده که مه وه کهواته ده بـت بوونم هه بـت)) کهواته لای کـجیتـ ناسنامه ی ئـمه (ئـستایه) به لام لای بلوخ ناسنامه ی ئـمه (داها تووه)...

1. هـشتا دهرنه کهوتوو (pre-apperance)

هـشتا-دهرنه کهوتوو یه کـکی تر له چه مکه سه ره کییه کانه فله سه فه ی ئه رنست بلوخ. (هـشتا - دهرنه کهوتوو) گهـرانه وه ی ئوبـکتـه بـ ناو سوبـکت، به جـرـکـ ئوبـکت هـشتا خـی دهرنه خستوو، یان هـشتا خـی بـ ئاگایي ئـمه نه داوه ته ده ست، ئه م گهـرانه وهیه له رـگای داها توو رـوده دات، به لام بلوخ له م چه مکه دا کاریگه ری ئه ده بیاتی پـوه دیاره، چونکه بـ بلوخ گهـرانه وه ی داها توو له گهـیه خه یاـه وه ده بـت، واته خه یاـه ده ورـکی گرنـگ و یاریکه رـکی سه ره کییه له ناو چه مکی (هـشتا - دهرنه کهوتوو). هـشتا دهرنه کهوتوو وه زیفه یه کی ئه ننتـلـلـژی که ئـمه بـ ئه و ناتوانین بژیت، چونکه دهرنه کهوتوو تاریکییه کی هه میشه ییه که ئـمه ی داگیر کردوو، ئـمه به رده وام مه حکومین ووناکی بکه ینه وه، ئه گهـر ووناکی نه که ینه وه، یان ئه گهـر بـ ووناکبوونه وه ی نهـنـین ئه و تاریکی ده مانکوژـت، دهرنه کهوتوو به ته نیا هیچ مانایه ک به دهسته وه نادات، دهرنه که توو وـنه یه کی حه قیقه تی هـهایه که ئه گهـر (پـی بگهـن و پـی نه گهـن) عه ده مییه تی لـده کاته وه، ئه گهـر پـی بگهـن ماته کامل ده بین له مرـ دهرده چین ده بینه خوا، ئه گهـر پـی نه که یین عه ده مییه ت باـ به سه رماندا ده کیشـت، به لام چاره سه ری هه ردووکیان ئه و پـشگهـری (هـشتا) یه که بلوخ دایناوه، هیشتا حه قیقه تی هـهاو پووچییه تی ده کوژـت و فـم به

(دهرنه كه وتوو) ده دات و بوونكى داي ناماكي به ئمه ده به خشت، (هشتا) له عه ده م رزگارمان ده كات چونكه هم ده گه ين هم ناگه ين، به كورتى هشتا ئومدى بهرده وام به هوى سوبكت ده به خشت.

۳. ئومد (hope)

به به هاترين چه مك لاي بلوخ ئومده، بلوخ له گه ئومد (ئومد) هوه دابانكى مه عريفى له گه فلسفه ي پشخى دروست كرد، هه موو ئه و چه مكانه ي كه بلوخ خو قان دوونى دوا جار هه موويان ده چنه وه ناو ئومد، ئومد فم به هه موو چه مكه كانى ترى بلوخ ده به خشت، ئومد وا ده كات ئمه له قه له قى رزگارمان بت به وه هيشتا كام نه بووين، ئومد پا نه رى به ره و پشچوونى ئمه يه. به لام ده بت بزانيں ئومد كورتنا كريت هه بت ته نيا خ زگه و تكا كانمان، به كو جه وه رى (ئومد) تا كيد كردنه وى ئه وه يه كه ئمه كا تيك نه گه يشتووين، ماناى ئه وه نيه ناگه ين، ئه مه ش له وه ستان رزگارمان ده كات و تموكت ده خاته پا مان بت ئه وى بجو، ئومد خو ق نه رى بت پيايه، واته پرنسيبى ئومد پرنسيبى بت پيايه، ئه وه بت پياشه ته حه كوم به هه موو جو ه و گانكارى به كانى ئيمه ده كات...

۴. پشه وه (front)

پشه وه په يوه ندييه كى جه وه رى و ك نكرى له گه چه مكى (نا) هه يه، لاي بلوخ ئه وه (نا) يه كه (پشه وه) ده خاته كار، يان (نا) يا خبوونه ده ربارى دى ئستا بت ئه وى بى كوژين و بگه ينه پشه وه، واته (نا) خو ق نه رى (پشه وه) يه، يان پا نه ره بت پشه وه، ئه وه ش (نا) ده خاته كار (هشتا - نه بووه)، هشتا نه بوو حا ته كى ئنتل ل ژيه كه (نا) دروست ده كات، به ام (هيشتا - دهرنه كه وتوو) حا ته كى ئنتل ل ژيه كه به ره و (پشه وه) مان ده بات.. ئه وى ده بت بزانيں چه مكه كان لاي بلوخ هه موويان په يوه نديان به يه كه وه هه يه، هه نديك جار هه موويان له ناو يه كدا يه كترى دروست ده كهن...

سپم / ئنتل ل ژياى هشارى

جه وه رى فلسفه ي بلوخ له سر دوو پايه وه ستاوه، يه كه ميان ئنتل ل ژيايه، دووه ميان ئه نهر پل ل ژيايه، دووه ميان به شكى سهره كى يه كه ميان و به بهرده وامى له ناو يه كه ميان خى ده بين ته وه، لايه نى ئه نهر پل ل ژى خى له گه (هيشتا - نه بوو) ده بين ته وه، ئه مه ش كا تيك مر هه سته دات و ئاگايى ئه وى هه يه كه پويستى به شت كه، به لام ئه و شته نيه، يان هيشتا بوونى نيه. به ام لايه نه كه ي تر واته ئه ننتل ل ژيا خى له گه (بوون) ده بين ته وه، ئه مه ش كا تيك وجودى دهره وه پويسته بوونى هه بت، به ام بوونى نيه.

واته ئه نتهر پل لژيا حا ته تي ناوه وهى سوبل كته ٲ كه ههست دهكات له ناو
خيدا نوقسانه و ب ٲ هم نوقسانيهش دهچ ته ناو وجودى دهره وه ب ٲ
ئه وهى بگات، به ٲام كاتك ناگات، په يوه ندى ن ٲوان ئه نتهر پل لژيا و
ن ٲنتل لژيا له داىك ده ب ٲت، يان په يوه ندى ن ٲوان (ه شتا نه بوو)
له گه ٲ (بوون) ت ٲكه ٲ به يهك ده بن.

كه واته له ئ ستادا په يوه ندييهك دروست ده ب ٲت له ن ٲوان سوبل كت و
ئوبل كت، يان له ن ٲوان زاتى مر ٲف و جيهانى سروشت، هم په يوه ندييه
واده كات (پرنسيبى ئوم ٲد) به ته كايه وه، بلوخ له كت ٲبى (ٲ ٲحى
ي ٲت ٲيا) پرسيارك ده كات: ئايا چ ٲن دهرانىن كه ئ ٲمه ئه و
مه عريفه يه مان نيه كه ده بوايه هه ب ٲت، يان چ ٲن دهرانىن نوقسانين؟
يان به ش ٲويه كى تر، مه عريفه ي ئ ٲمه چ ٲن ده گاته ئه وهى كه ه شتا -
نه بووه؟ بلوخ له ناو سوبل كتدا شت ٲك ده د ٲز ٲته وه ئه و شتهش جيهانى
(ئاره زوو) ه. جيهانى ئاره زوو له ناو هه موو مر ٲف ٲك بوونى هه يه،
ئاره زوو ج ٲگه يه كه ب ٲ ئه وهى هه موو ك ٲشه كانى مر ٲ بچنه وه ناوى و
له و ٲوه خ ٲيان مانف ٲست بكن.

ل ٲره دا ئ ٲمه ب ٲ ئه وهى ئاگادار بين ده چينه ناو ساىكل لژيا، به ٲام
ساىكل لژيا وه كو ئه وهى فر ٲيد له كت ٲبى (ل ٲكدانه وهى خه ونه كان)
ئامازه ي ٲ ٲكردوه گه ٲانه وه يه ب ٲ ٲا بردوو، يان چاره سه ركردنى
ك ٲشه كانى ٲا بردوو، به ٲام فه لسه فه ي بلوخ ٲ ٲيشته ب ٲ ٲ ٲشه وه و
داها توو، فه لسه فه ي فر ٲيد د ٲزينه وهى ك ٲشه يه، به ٲام فه لسه فه ي بلوخ
چاره سه ركردنى ك ٲشه يه، فر ٲيد ل ٲكدانه وه ب ٲ خه ون ده كات له كات ٲكدا
له خه وداين يان له نا ه ٲشياريدايين، به ٲام بلوخ ل ٲكدانه وه ب ٲ ئه وه
خه ونه ده گات كه له وپه ي ه ٲشياريدايين، بلوخ ئامازه ده كات ئه و
خه ونه ي كه له ه ٲشياريدا ده بينين ئيراده ي گ ٲ ٲان دروست ده كات، به
ج ٲر ٲك ئه و خه ونه خه ون ٲكى خه لاقه كه خه يا ٲ دروست ده كات و
بىر كرده وه ده خو ٲ ٲ ٲن ٲت، ئه و بىر كرده وهش ده ور ٲكى گرنگ ده بين ٲت ب ٲ
ئه وهى گ ٲ ٲانكارى دروست ب ٲت.

كه واته ده گه ينه ئه وهى كه فه لسه فه ي بلوخ چالاكويه كى ه ٲشيارانه يه و
ه ٲشيارى ده خاته كار، به ٲام بلوخ به پرسيارك ئايا چالاكى ه ٲشيارى
چ ٲن دروست ده ب ٲت؟ ديسان ده مان خاته وه ناو ساىكل لژيا، به مانا يهك
له مانا كان بلوخ ئيش له سه ر (بوونگه را ييه كى ساىكل لژى) ده كات، لاكان
به گه ٲانه وه ب ٲ فر ٲيد ده گه ٲ ٲته وه ب ٲ ٲ ناغى مندا ٲى و له ديمه نى
ٲ ناغى ئاو ٲنه يى و ٲنه يى ه ٲشيار بوون ٲ وونده كاته وه، بلوخيش هه ر
ده گه ٲته وه لاي مندا ٲ و ٲ ناغى ه ٲشيار بوونمان ب ٲ وونده كاته وه،
به ٲام به ئا ٲسته يه كى تر.

بلوخ سهره تاي هـ شيارى دهگه ننـته وه لاي مندا و ئاماژه دهکات مندا له حاـته تى خهوبينندايه، واته مندا بوونه وهـ که که ده توانـت خهوبينـت، بهـام خهونه کاني مندا تهـخ و لـن، ئهـو خهونهـى مندا دهـبينـت سهره تايه که بـ ئاشکراکردنى شته کان، سهره تايه که بـ بهـدهستهـنـانى مهـعريفه، ههـموو بهـدهستهـنـانى مهـعريفهـش جـر که له ياخى بوون، ياخى بوون بهـرامبهـرئو شتانهـى که له بهـردهـستين، واته ياخيـبوون لاي مندا هـى ئهـويه دهـيه وـت بزانـت، مندا سوبـکت که بهـدواى هـ شيارى دهگهـنـت، به دواى ئهـويه بزانم ئوبـکت چيه، ههر ئهـمهـش مندا له قـناغى مندا هـى ههـموو شته کان دهـشکـنـت، تا ئاشکرا بن، بهـام ئاشکراکردن شته کان لهـو تهـمهـنهـدا تهـواو نابـت، ئهـوهـى له مندا بـ فلهـسهـفهـى (بلوخ) گرنگه دهـبارهـى (ئاشکراکردنى شته کان) ئهـو بهـردهـوامى بوونهـيه که ههـيهـتى، ئهـو ههـويه که دهـبـت بگاته ئهـنجام، ئهـو (شـشـى ئهـومـد) هـيه که ههـيگيرساندووه، له ههـمووى گرنگتر ئهـويه مندا هـيچ کات ناگاته دهـرهـئهـنجامـک که بيوهـستـنـت، هـيچ کات ناگاته ئهـوهـى که ئـستـک بکات، بهـام بـ بلوخ ئهـوه جـگهـى دـخـش نيه چونکه لـرهـدا هـ شيارى ناکامـه بهـرانبهـر واقع، هـ شيارى مامهـهـکردنه لهگهـ سهروو واقع، بلوخ دهـيهـوت له قـناغـهـکانى ترـدا وهـکو مندا مامهـهـبکهـين، وهـکو مندا تهـسليم نهـبين، وهـکو مندا (شـشـى ئهـومـد) ههـيگيرسـنـين.

بلوخ ئاماژه دهکات کاتـک ئـمه دهگهـينه تهـمهـنى سيانزه ساـى ئيتر سهروو واقع خـى دهـداته دهـست واقع، ئيتر مامهـهـکردنمان لهگهـ واقع، ئيتر هـ شيارى ئـستـک دهکات و خـى بـ تـئـامان دهـداته دهـستهـوه، له تهـمهـنى سيانزه ساـى مندا خهـو بهـوه دهـبينـت ههـنگاو بهـرهـو ژيانـکى باشتـر بنـت، لهـم تهـمهـنه به پـچهـوانهـى پـشتـر دونيا ئاشکرايه بـمان بهـام خهـونهـکانمان ناـشکرايه، لـرهـدا گريمانه دروست دهـبـت، گريمانه بهـرانبهـر ئـگاگهـئـکى زـر، بهـرانبهـر جـرهـها ژيان، بهـم گريمانانهـوه دهـچينه ناو تهـمهـنى حهـفده ساـى، لـرهـدا و لهـم قـناغـهـدا گريمانهـکان پـکـدادان دروست دهـکـن، پـکـدادان دهـربارهـى وـنهـکان، دهـربارهـى ووداوـهـکان، دهـربارهـى ناـجـگري سوبـکت بوونمان، جهـوهـرى ئهـو پـکـدادانه هـى ئهـويه که سوبـکت وـنهـى داهاـتووى لا کـشـراوه، ئهـم وـنهـيه وا له سوبـکت دهکات حـز بکات ههـموو شتـک بـ خـى بـت، ههـموو شتـک خـى خاوهـنى بـت، بلوخ ئهـم خهـونه لهـم تهـمهـنهـدا بهـخونى بـرجـوازيهـکان دهـشـوپـنـت کاتـک دهـيانـهـوت ههـموو شتـک بخهـنه ژـر کـنـتـئـى خـيان، خهـون بينـى بـرجـوازيهـت خهـون بينـيه بهـداگيرکردنى ههـموو ئهـو شتانهـى که ههـيه

و ئەوان خاوەنى نین، لە قەناغەکی تر کاتێک پەدەخەینە ناو تەمەنى بیست ساڵییەوه، ئەم قەناغە (نا) لەدایک دەبێت و دەچێتە ناو (هەشتا-نەبوو)، پەيوەندى (نا) بە (هەشتا-نەبوو) پەيوەندییەکە گەورەکان دەهەڵنێتە کایەوه، یان بە جەرێک لە جەرەکان هیچ قەناغەک ئەوەندەى ئەم قەناغە سوبەکت بیر لە گەورەى دۆنيا ناکاتەوه، لەم قەناغە ناشیرینەکان، ئاگرپەکان، تاریکییەکان سەرەهەڵدەدەن، لەهەمانکاتیشدا سوبەکتبوون بەرەنگارى هەموو شتێک دەبێتەوه، یاخى دەبێت بەرانبەر کەمەگە.

لە کاتێک تا قەناغدا کە بریتییه لە قەناغى (پیری) پچرانێک دروست دەبێت لە نەوان سوبەکتى پیر و کەمەگە، سوبەکتى پیر هەستدەکات ئیتر کەمەگە بەجیدەهێنێت، لەم قەناغە ئەوەندە (ناوەوهی) سوبەکت ئیش دەکات، ئەوەندە بیر لە دەرەوه ناکاتەوه، هەشیاری پیر زیاتر بیرکردنەوهیه لە ئاگردووی خێ، پیر خەون و خەزگەکانى بە یادەوهى بەسەر دەبات، بە یادەوهى گەورەیه بێ سەردەمانى گەنجى، بەلام ئەمە مانای ئەوه نیه کە هەشیاری (قەناغى پیری) هەشیارییهکی یادەوهریانەیه بەرانبەر ئاگردوو، یان هەمووی هەر ئاگردوو، بەکو دەوێکی گەورەشى هەیه بەسەر داهاوو، تەنانت بلوخ بە پەگەشتووترین قەناغى ناو دەنێت، بەهێای بلوخ ئەم قەناغە گەر بیرکردنەوهیهکی داهاوویانە سەر هەڵدات ئەو بیرکردنەوهیه کەکردنەوهی هەموو جوانییهکان و عاقڵمەندى سوبەکتە، چونکە بلوخ هێای وایە ئەم قەناغە خاڵییه لە غرورى گەنجایەتى و پەه لە حیکەمەت و ئیرادەى دەهەڵنەرانە.

کەواتە دەگەینە ئەو ئەنجامەى کە هەشیاری بێ ئەوهی بگاتە ئەوهی کە دەیهوێت لەسەر شەوهی (هەشتا-نەبوو) خێ مانفەست دەکات، جەوهەرى هەشتا-نەبوو ئەوهیه کە لە تاریکی رزگارمان دەکا، بێیه هەشتا-نەبوو پەنەرە سوبەکتە بێ ئەوهی خێ بگەیهنێتە ئوناکی، بە زمانى سايکالۆژیا هەشیاری دەیهوێت دەست بەسەر نا هەشیاریدا بگرێت و نا هەشیاری نەهێڵێت، بەلام لای بلوخ پەيوەندى نەوان هەشیاری بە نا هەشیاری پەيوەندییهکی ناوهکی نیه، بەکو هەشیاری لەسەر ئەساسى دەرەوه خێ دادەمەزرێنێت، پەيوەندى هەشیاری و نا هەشیاری لای فرێد ئەوهیه کە خەونەکانمان چەپینراون چوونەتە ئەو شوێنە تاریکییهى کە پێى دەهێنێت، ئەوهی لای فرێد ئێمە چاوهوانین ئەوهیه کە ئەو خەونانە زیندوو بکەرێنەوه، بەلام بلوخ خەونەکان ناو دەنێت (مژدەى خەرەهاتێکی نوێ)، واتە هاتنەدى ئەو ئومێد و خەون و خەیاڵەى کە لە داهاوو دەبینم، بەلام لە ئاستادا هاتەدى، مژدەى

به‌ره به‌یان ها تنی سه‌رزه‌مین‌کی ی‌ت‌پییه ب‌ ناو ئ‌مه، بلوخ ئ‌ه و
مژده یه به ش‌ش‌کی سیاسی و ک‌مه‌ایه‌تییه ده‌زان‌ت که له وه‌ستان
رزگارمان ده‌کات و ده‌مانگه‌یه‌ن‌ته داها توو.

چوارم/ ش‌ش‌چ‌ن سه‌ره‌ده‌دات؟

مر‌ که بیرده‌کاته‌وه ب‌ ئ‌ه‌وه بیر ده‌کاته‌وه که بگاته ش‌ت‌ک، گه‌یشتن
به ش‌ت‌ک ده‌رئه‌نجامی (نا) بوونه ب‌ ش‌ت‌کی تر، واته (نا) له کام‌یدا
سه‌ره‌ئادات، به‌کو به‌رده‌وام هه‌ست به که‌مبوون ده‌کات، ب‌یه
ده‌یه‌و‌ت بگاته که‌منه‌بوون، ئ‌ه‌و پا‌نهری (نا)یه، یان ئ‌ه‌و ده‌نگه‌ی که
(نا) ئا‌گادارده‌کاته‌وه یان (نا) له حا‌ته‌ی ئا‌ئارامیدا ده‌ه‌ه‌ه‌ته‌وه
ئاره‌زووه، واته (نا) هیچ کات‌ک له خ‌یه‌وه سه‌ره‌ئادات به‌کو
پ‌ویستی به ش‌ت‌که، به‌ام ئ‌ه‌و ش‌ته‌ی له‌به‌رده‌م نییه.

(نا) ک‌تایی سوبیکت نییه، واته بیرکه‌ینه‌وه ئ‌ه‌و کاته‌ی (نا)
به‌سه‌رماندا زا‌ه، ئ‌ه‌وه ک‌تایمان ها‌تووه، به‌کو بلوخ ئاماژه ده‌کات
(نا) سه‌ره‌تایی ف‌م به‌خشینه به سوب‌کت، واته ئ‌مه‌هه‌رگیز
نا‌توانین ب‌ نه‌فیوونی ئ‌ستامان بیر له خ‌مان بکه‌ینه‌وه، ل‌ره‌دا
بیرکردنه‌وه پ‌ش نه‌فیوونی سوب‌کت د‌ت، به‌ام ئ‌ه‌گر بیرکردنه‌وه
نه‌گاته ئ‌ه‌وه‌ی نه‌فی سوبیکت بکه‌ین ئ‌ه‌وه بیرکردنه‌وه نییه.

له‌گه‌ نه‌فیوونی سوبیکت به‌ره‌و نه‌فی بوونی دونیا ده‌ئ‌ین، واته
نه‌فیوونی سوبیکت و نه‌فیوونی دونیا توند به‌یه‌که‌وه به‌ستراون،
به‌ام نه‌فیوونی سوب‌کت پ‌ش نه‌فیوونی دونیا ده‌که‌ویت و ده‌یه‌و‌ت
دونیا‌ش وه‌کو خ‌ی ل‌بکات، ل‌ره‌دا هیچ کات‌ک نه‌دونیا به‌نیسبه‌ت
سوب‌کت ب‌ سوب‌کت هه‌یه و نه‌سوب‌کتیش ب‌ دونیا، به‌ام ب‌ ئ‌ه‌وه‌ی
دونیا بگ‌ت‌ت ده‌ب‌ت سوب‌کت بگ‌ت‌ت، ئایا سوب‌کت چ‌ن ده‌گ‌ت‌ت؟
ئ‌رنست بلوخ ئاماژه ده‌کات کات‌ک (نه‌فی) بوونمان لا دروست ده‌ب‌ت
ده‌گه‌ین، واته (نا) گه‌یشتنه، به‌ام گه‌یشتنیش ک‌تایی نییه به‌کو
سه‌ره‌تایه، ک‌تایی ئ‌ه‌وه‌ی ئ‌مه‌سوب‌کتین، ئ‌مه‌هه‌ین، سه‌ره‌تای ئ‌ه‌وش
ئ‌مه‌سوب‌کتین به‌س نو‌قسانین و نه‌گه‌یشتووین، ک‌تایی ئ‌ه‌وه‌ی ئ‌مه‌
خه‌ونمان هه‌یه، سه‌ره‌تای ئ‌ه‌وه‌ی خه‌ونه‌کانمان نه‌ها‌ت‌ته‌دی.

که‌واته نه‌فیوون سه‌ره‌تایه ب‌ هه‌نگاونان ب‌ خه‌ونه‌کانمان، سه‌ره‌تایه
ب‌ جو‌ه‌ی گ‌انکاری. گ‌ان و (نا) له‌یه‌ک جیا‌واز نا‌کر‌نه‌وه، چونکه
کات‌ک سوب‌کت بیرده‌کاته‌وه و ده‌گاته (نا) هه‌ست به‌وه ده‌کات له
فه‌اغدایه، ب‌یه ده‌یه‌و‌ت ئ‌ه‌و فه‌راغه پ‌بکاته‌وه به‌مه‌ش هه‌نگاوی
گ‌انکاری ده‌ن‌ت. کات‌ک ئ‌مه‌بیرده‌که‌ینه‌وه له‌حا‌ته‌ی ترس‌داین
به‌ام وه‌کو بلوخ ئاماژه‌ی پ‌ده‌کات کات‌ک بیرکردنه‌وه نه‌فیوون
ئ‌ه‌و‌ق‌ن‌ت له‌ناو خ‌یدا ئ‌ه‌و کاته ترس ده‌کوژ‌ت، واته نه‌فیوون

کوشتنی ترسه و قلا بوونه وه له ترس، واته ترس به هی (نا) وه ده بته ق، ترس له خاوهن ترسه، به ام خاوهن ترس ترسه له قلا بوونه وه، که واته خاوهنی ترساو ئستا خاوهن ترسه له (نا)، یان ئه وهی پشتر ئه ترساندین، ئستا به هی ئه و (نا) یه وه که بمان پهیدا بووه لمان ده ترست، ئه مهش ههنگاو که (ششی ئومد) به ئمه ده به خشت و نایه بخت به ره و عده مییه ههنگاو بنهین.

بلوخ ئهم بیر کانه مان له و کاته پنا به خشت که ئمه له و په هی هزداین، به کو ئه و بیر کانه مان ئه و کاته پده به خشت که خمان زار به ها و به دهسه بات ده بینین، واته بلوخ ئه و کاته (ئومد) مان پده به خشت که تاریکی با هی به سه رماندا کشاوه، کاتیک ته و او نائومد ده بین، کاتیک ئیتر بمان وایه تاریکی ناگه بخت، بمان وایه کتاییمان هاتوو، بلوخ دت به هزه شاراو هکانه مان ئاشنا مان ده کات و (ششی ئومد) مان پده ده گیرسندت، بلوخ پهی وایه ئه و کاته پمان وایه کتاییمان هاتوو ئه و کاته سه ره تای ئمه یه، ئه و کاته سه ره تای گه انکاریه کان ده ستپده کات، چونکه ئه و کاته بیر له گه ان ده که یه وه، به ام بلوخ ته نها یه ک مه رجی هه یه ئه ویش ئه وه یه بیر کردنه وه (نا) ی نه فی له گه دابخت، ئه و کاته به ئه وهی خمان هه ست بکه یین سو بکت کاری خهی ده کات.

ئه و کاته بیر کردنه وه ده بته (نا)، (نا) ش له بیر کردنه وه دایه به ئه وهی بچته نا و کرداری سه یرو ره و خو قانندی میژوو، کرداری بیر کردنه وه کاتیک ده گاته ئه وهی بزاندت تاریکی چیه ده گاته کرداری سه یرو ره، کاتیکیش گه یشته سه یرو ره سو بکت به رده وام له حاته ی سه یرو ره دا ده مندته وه، به رده وام بوونی سه یرو ره به رده وام بوونی (نا) یه، واته له (نا) یه که وه به (نا) یه کی تر ده بین، تا وای له دت ده بته (نا) یه کی ده یه نه ماک، ئهم ده یه نه ماک ی نه فی بوونه له شوازی (هشتا - نه بوو) خهی مان نفست ده کات، هشتا - نه بوو قلا غه کی گرنگی سو بکتته چونکه له قلا غه دا ئامانجی سو بکت خهی مان نفست ده کات، واته هشتا - نه بوو له سو بکت خهی ده رده خات، کاتیکیش سو بکت خهی ده رده خات ئامانجه که ی ته نیا ناژین له پنا و ژیان، یان ناژین له پنا و (ژیان کی ووت)، به کو ده ژین به هه یه که له ئه سدا ژیان به ئه و به هه یه یه، هه ر ئه و به هه یه یه که به رده وام ده مان خاته نا و قه له قیه وه، قه له قی ئه وهی به ته عبیری بلوخ نه گه یشتووین به یته پای بوونمان.

یته پای کاتیک ده رده که وخت که (نا) ده بته هشتا - نه بوو، یان نه فی ده یه نه ماک، ده رکه وتنی یته پای جو له یه کی دیالکتی به ئمه

ده خوځېدنه، نه و جوړه يه ده مانگه يه نه ده داها توو، نه عمل يه
صه يره يه هرگيز ناگاته يې تپيا، به ام لای بلوخ دوو باره کړنه وه
عمه له که فم يې تپيا يې ودره گرته، چونکه نامانچ نه وه نيه
نه بگه ين به يې تپيا، نامانچ نه وه يه له يې تپيا خا
نه بينينه وه، واته فم له ده دا يې تپيا نيه به کو بهره و
پېشچوونه، که واته سوبکت ده چته ناو سه فهر کی ناديار، سه فهر
له سه سه فهر، به ام نه و سه فهرانه سه فهر کی کراوه و نه بې اوه و
نه به دين، تا وای له دت سه فهره کان، ديا له کته کان و نه ف
ده ينه ما کيمان ده به ته به ش له بوونمان، واته نابنه له به ش له
نه وه بگه ين، به کو خپان گه يشتن، به ام گه يشتن کی کتادار نا.
به کورتي فه لسه فه بلوخ په يوه ندييه، پېيو ندي نوان ه شياري و
(هشتا نه بوو) د بند و زيف يې کی يې تپي و له گای سوبکت وه،
سوبکت يې له گای (نه گر و) بې و داها توو دت و د يناسن،
بې ام بلوخ جياوازي نوان دوو (نه گر) مان بې دکت. يې کميان:
نه گري نه خشي:

نه م حان تپيان بې ديار دې (زانستی د روونی) د ناست و ناماژ
دکت که نه م حان تپي له نه جامی پان دري د روونی و تپچوونی باري
کسی و سبکتوون و وود دات، ه موو بې و پېشچوون له لم
جر ياندا دوو بار بوون و بې و پېشچوون کانی ابردو و
له داها توو دا، بلوخ نه م جر يانی بې (نه گري) (گوان و) بې و
ابردو و) ناو بردو و و بې جر له کت داها توو بې درزن و
ه خت نه ر ناو د بات. جري دوو ميان:

نه گري بې ره مه نه ر:

نه م جر يان جياوازي کی تپواوی له گان غريز دا ه يې و له کاتي
م رح له گنجتي و کاتي ه ستردن بې گان و تکر دن و وای واقعي
نه ستادا وود دات، نه م نه گر يان بې تپواوی بې ووی جيهانی
د ر و دا د کر ت و و ه نگان و بې و نازادی و داها توو بوون
سره د دات، نه م جر يان ه موو خون کانی ووی له داها توو يې و
داها توو بې به هشت و يې تپياي خي د زاننه، بې ام دت بزاني
خونی بې و پېشچوون جياوازي له خونی گه يشتن بې يې تپيا، خونی
بې و پېشچوون نه و خون يې کت داها توو بې باشترو جياوازي
د زاننه له واقعي نه ستا، بې ام خونی يې تپيا بوون خون کی
خيا يې و خون بې بوونی چيا يې کی ثا تونی. يې کميان حان تپي
واقعي و دوو ميان حان تپي خيا يې، بې ام پېيو ندي
هردو و کيان بې يې کو و پېيو ندي کت له سر نه ساسي (هشتا نه بوو)
دام زرا و، (هشتا نه بوو) بناغ کي نه و (نا) يې کت پېشتر
گوتمان، واته نه گر (نا) نه بوو نه ناتوانين بير له (هشتا

به هره‌ی مام‌ستا ده‌دات، نووسهر خ‌ی نووسهره و له نووسهر ده‌دات، ک‌مه‌گه‌ی مه‌ده‌نی له ک‌مه‌گه‌ی مه‌ده‌نی ده‌دات، ژنان ژن ک‌یله ده‌که‌ن، فیلم فیلم ده‌کوژ‌ت، سینه‌ما سینه‌ما له‌ناو ده‌بات... واته ئ‌ستا ئ‌بیداعی فه‌زای گشتی ئه‌وه‌یه له ئ‌گه‌ی ئ‌حیه‌تی فاشیزم له ئ‌حیه‌تی (خ‌ه‌یا‌ی ک‌مه‌گه‌ی کوردی) ده‌در‌ت، به‌م ج‌ره نه فه‌زای گشتی ماوه و نه ئ‌حی زیندو‌تی ک‌مه‌گه‌ی. کوشتنی ئهم فه‌زایی دیاره م‌ژوو‌یه‌کی در‌ژتری هه‌یه، به‌ام به دیاریکراوی دوا‌ی و‌خاندنی به‌عس ئهم فه‌زایه له لایهن ده‌سه‌لاتی فاشیزمی کوردیه‌وه به ته‌کنیکی جیاواز و ه‌شیاریه‌وه زه‌بری کوشنده‌ی به‌رکه‌وتوو، ئه‌گهر فه‌زای گشتی له ههر موخته‌مه‌ء‌ک ک‌نت‌نت نه‌کر‌ت هیچ ه‌ز‌کی سته‌مکار و فاشیزم ناتوانن خ‌یان به‌پ‌نن، سه‌رکه‌وتنی فاشیزم له ههر شو‌ن‌ک ئه‌وه‌یه که پ‌شتر فه‌زای گشتی ک‌نت‌نت کرد‌ب‌ت، ئهم ک‌نت‌نت ه‌ز‌ر به ه‌شیاریه‌وه له ئ‌گه‌ی ده‌زگا‌کانی فاشیزمه‌وه ته‌نانه‌ت ها‌ت‌ته ناو خیزانه‌کانیش.

له ئ‌ستادا ئهم سیسته‌می پارتی یه‌ک‌تی هه‌یه جگه له کارئه‌کته‌ری بو‌ده‌ه و ک‌یله و گه‌وج‌تی نه‌ب‌ت هیچی تر ناخو‌ق‌ن‌ت، هیچ ده‌رفه‌ت‌ک ب‌ فه‌زای گشتی و ک‌مه‌گه‌ی کوردی نه‌ماوه ده‌رفه‌تی خ‌ی ب‌ به‌ره‌نگای دژی فاشیزم و به‌ره‌نگاری و خو‌ق‌اندن بگر‌ته به‌ر. به کورتی ئه‌گهر به وردی سه‌یری ئهم خا‌که بکه‌ین بواری هه‌ناسه‌دانیشی ت‌دا نه‌ماوه، و‌لات سه‌رتاپا و‌ران کراوه، خیا‌نه‌تکار خیا‌نه‌تکاری زیاتر ده‌خو‌ق‌ن‌ت، دز دزی زیاتر ده‌خو‌ق‌ن‌ت، جه‌هاله‌ت جه‌هاله‌تی زیاتر ده‌خو‌ق‌ن‌ت... هه‌موو ئه‌مانه له هه‌می سیاسیه‌وه د‌نه خواره‌وه و له خواره‌وه‌ش ف‌مه‌که ده‌در‌ته‌وه هه‌می سه‌ره‌وه. ئه‌ی که‌واته چی بکه‌ین؟ د‌خی ز‌گاری له کو‌ بد‌زینه‌وه؟ به‌ره‌نگاری دژی فاشیزم چ‌ن زیندوو بکه‌ینه‌وه؟

یه‌که‌م/ له‌سه‌ره‌وه ئاماژه‌م به‌و د‌خه کرد که ز‌ربه‌ی ز‌ری ئه‌و گروپانه‌ی له ر‌گای خ‌یا‌نه‌وه له خ‌یان ده‌ده‌ن و بو‌ونه‌ته جه‌لادی خ‌یان، به‌ام ئهمه به مانای ئه‌وه نییه به ئا‌گاییه‌وه ئه‌وه ده‌که‌ن، ده‌سه‌لات فاشیزم ل‌ره ت‌کی گه‌وره‌یه به ئا‌گاییه‌وه ئه‌وانیتر به نا‌ئا‌گاییه‌وه ده‌خاته ن‌و په‌یوه‌ندییه‌کانی، واته د‌خی ئه‌و گروپانه ز‌ربه‌ی به نا‌ئا‌گاییه‌وه خزمه‌ت به فاشیزم ده‌که‌ن، یه‌که‌م ئیشی ب‌ د‌خی ز‌گار ئه‌وه‌یه نه‌که‌وینه ناو فاشیزم و فاشیزم به‌ره‌م نه‌ه‌نینه‌وه، ئه‌مه‌ش له ئ‌گه‌ی ت‌گه‌یشتنمان ب‌ تاکتیکه جیاوازه‌کانی فاشیزم، ده‌ب‌ت ئ‌مه ت‌گه‌یشتنمان له‌و ف‌مه فاشیزمه هه‌ب‌ت که به‌رده‌وام به ته‌کتیک، سیناری‌ی جیاواز و ماس‌ک و ده‌مام‌کی جیاوازه‌وه له‌ناوما‌ندایه، به ج‌ر‌ک‌ک وا خ‌ی شار‌د‌ته‌وه که د‌زینه‌وه‌ی ئه‌ستم

بەت، واتە تەگەشتن لە تاکتیکی ئەوان ئەوەیە ھەم ناکەوێتە ناو گەمە شەیتانی ئەوانەو ھەم دێخێ زگاری و تاکتیکی زگاری خێت دادەبەژێت. لەبەرەدا ئەم ھاوکێشەیە ئەوەیە بەس خێت دەسەڵات بەرھەم مەھێنەو بەشێکی زێری گەورە دەسەڵاتی ستەمکارت لەناو بردوو، واتە تەگەشتن لە تەکتیک و فێمێ ئیشکردنی فاشیزم بەشێکی گەورە دێخێ بەرەنگاری و زگاری، چونکە گەر ئێمە تەگەشتن لە ئیشکردنی فێمێ فاشیزم چێ دەتوانین دێخێ زگاری و بەرەنگاریمان بەرانبەری ھەبەسەنگەنین؟

دووھەم/ تێبێکی بەرەنگاری گەورە لە کوردستان ھەیە بەلام ئەم تێبێ بەرەنگارییە تەنیا بەرەنگاریی خێیان و ئیشکردنی خێیان لە پەرلەمان و ھەمەمی بەرزی سیاسی چێکردنەو. یەکم کارێکی ئەم تێبێ بەرەنگارییە گەورە ئەوەیە بزانیات ھەموو ئەو کارەساتە بەسەرماندا دێت ھی ئەوەیە بێحیەتی فەزای گشتی مردوو، کەواتە دەبێت تەحوڵێکی گەورە لەم ھەزانی ووبدات لە پائێبێ زسیونی پەرلەمانی و ھەمەمی سیاسی (ئێبێ زسیونی کێمەلایەتی) و ئێبێ زسیونی فەزای گشتی وجودی ھەبێت، نابێت بە تەگەشتنمان بێ دێخێ (لێبێال) واز لەو فەزایە بەھێنین، نابێت ئاماژەکانمان بێ ئەو بێوات کە ئێمە دەستناخەینە ناو بازار و جامیعە و ئابوری و تەواوی گروپ و شوێنەکان چونکە ئێمە ھەزێکی لێبێالین، تەواوی شوێنەکان خنکەنراو، ژەھرخواڕکراو و بێوەزیفە کراو و کێیلەکراو، ئەمە بە تەکتیکی جێرا و جێری فاشیزم کراو، ئایا ئێبێ زسیونی کێمەلایەتیش نابێت ھەموو ئەو شوێنەکان لە کێیلەکردن و ژەھرەرخواردبوون و بێوەزیفەبوون زگاری بکات؟ یان دەتانەوێت کێیلەبوون لە ژێر ناوی (لێبێالییەت و نیولیبێالییەت) وەکو خێبمێنەو؟ بەبێ دەبێت ئێبێ زسیونی کێمەلایەتی شەبێ بست بە بست لەگەڵ جەھالەت و دێخێ کێیلەبوونی ئەم گروپانە بکات و زگاریان بکات، گەر ئێبێ زسیونێکی کێمەلایەتی لە پائێبێ زسیونی سیاسی و پەرلەمانی ھەمەمی دەسەڵات ئیش نەکات، ئەو کات چێ بەعسێ ھوخوا بەعسێز ھات و کەلتورەکە ھەوخوا، ئەو کاتیش ھەمەمی سیاسیش کێتایی پێبەھێنین کەلتورەکە تا ناکێت دەمێنەو و دووبارە لە فێمێ نوێدا خێی مانفێست دەکاتەو.

سێھەم/ ئەو ئێبێ زسیونە کێمەلایەتیە کە وەزیفە زگاریکردنی فەزای گەشتییە لە پائێ (غەمی ھابەش)ی گروپەکان کە دێخێ زگاری و بەرەنگاری لەخوێقاندوو، پەرە بە ئایدیایەکی ھاوبەشیش بدات، غەمی ھاوبەش بە تەنیا ناتوانێت ھەموو گروپەکان کێبکاتەو، یان

وهزيفه‌ی ٲاسته‌قينه‌ی ځٲان بٲ بگهٲٲنډٲته‌وه، بهٲام ئايدیای هاوبه‌شی له‌گهٲدا بٲت، ئه‌م گروپانه ده‌بنه شمشٲره‌که‌ی ديموکليس و هيچ شتٲك له‌به‌رده‌میدا ځٲی ٲاناگرٲت و هزار جار له‌و چاوانه ده‌دت که کوٲرکراون و شته‌کان نابینن، هزار جار له‌گوٲپانه ده‌دت که نابیستن. غه‌می هاوبه‌ش که شته مادیه‌کانه پٲویسته، بهٲام شتی مادیه‌ت به‌ته‌نیا جٲرٲك ځٲپهرستی تٲدایه و ناتوانٲت تاکه‌کان بکاته‌گروپ، بهٲام (ئايدیای هاوبه‌ش) ٲٲحیه‌تی ئیشکردنی ئه‌و تا‌قم و ده‌ستانه‌یه، حاٲه‌تٲکی یٲتٲپای خه‌پاٲی و واقیعه‌رایه (ئايدیالیزم و ٲیالیزمه) که ناتوانیت ئینسان به‌تاٲ بکریته‌وه لٲی، چونکه مرٲف ناتوانٲت بٲ ئايدیا بژی کا‌تٲك به‌و ئاٲاسته‌ی (ئايدیای هاوبه‌شه) ئیشت نه‌کرد و ئايدیا‌که‌ت نه‌چووه ناو ٲٲحیه‌تی تاکه‌کان ئه‌وا ئه‌ویتر ته‌سلیمی ئايدیای هاوبه‌شی فاشیزم ده‌بٲت.

ٲزگار‌کردنی (فه‌زای گشتی) له ده‌ست فاشیزم ... 1 ... ٲزگار عه‌لی

به‌شیی یه‌که‌م...

فه‌زای گشتی چیه؟ فه‌زای گشتی له‌مه‌جالی گشتیدا به‌کٲمه‌گه‌یه‌ك ده‌گو‌ترٲت که نوٲگه‌رایي تٲدا بخوٲقٲت، یان کٲمه‌گه‌یه‌ك که که عه‌سری ٲٲشنگه‌ری پٲیدا تٲپهٲ بووبٲت و تٲیدا بٲت. بٲ گهٲانه‌وه‌ی ئه‌م چه‌مکه ده‌توانین بگهٲٲینه‌وه بٲ لای (ئیمانول کانت) که له‌یه‌کٲك له‌وتاره‌کانیدا له‌ساٲی 1784 له‌ (ٲٲژنامه‌ی به‌رلین) که ئه‌و کا‌ت به‌ناوبانگترین ٲٲژنامه‌ بوو، پرسپاری ئه‌وه‌ی کرد، ٲٲشنگه‌ری چیه؟ لٲره‌دا کانت ویستی له‌ ٲٲگه‌ی پرسپاری عه‌قٲپیه‌وه ئینسان بگهٲٲنډٲته‌وه بٲ دٲخی عه‌قٲگه‌را و بٲیاری عه‌قٲانییته‌ت، ئه‌مه‌ش وا‌ته‌گومان‌دانان له‌سه‌ر که‌نیه‌ وه‌کو تاکه بٲیاردهر و ٲٲنیشانده‌ری ئینسان.

دوا‌ی کانت ئه‌م چه‌مکه به‌دیاریکراوی له‌له‌ساٲی (1962) له‌لایه‌ن (یورگن ها‌برماس) له‌کتٲبی (به‌ره‌و بونیادی فه‌زای گشتی) که شیکردنه‌وه‌یه‌کی وردبوو ده‌رباره‌ی فه‌زای گشتی و ده‌رکه‌وته‌کانی که‌وته

به برماس. ها برماس به گه ا نه وه ب ی نانی ک ن و ده رکه وتنی (شار) به تایه تر شاری (ئه سینا) که دیمو کراس تی استه و خ ی ب حو کم کردن هه بوو، ئا مازه ی به فه زای گشتی و ده وری فه زای گشتی کرد.

یورگن ها برماس له و دا ئا مازه ی به وه کرد ئم فه زایه واته فه زایه کی ها و به ش، ئم فه زایه ئو ها و ا تیانه ده گر ته وه که له ناو فه زاکه له سهر مه سه له یه ک بیرو ا ئا و گ گ ده کهن ب ئه وه ی بگه نه ب یار کی ها به ش، یان خ یان به با شترین ش وازی حو کم کردن خ یان به ب وه بیهن، واته شعور کی ده سته جه معیی ها و ا تیانی شار ک یان شو ن که ب مه سه له یه کی دیاریکراو که پ و یسته ئا اکانیان ت پیدا به شدار بن ب به رو پ شچوونی ک مه گه. ئایا ئو فه زایه له کو ی ده و ته دایه؟ ها برماس ته رکیز له سهر ئو وه ده کاته وه (فه زای گشتی) دا ب او که له سیاسه تی ده و ته، واته ده توانین ب ن ئو مه ساحه یه که له ن وان ده و ته و ها و ا تی هیه. ئه گهر ته رکیز بکه ین ده توانین ب ب ین ئو فه زا زیندوو شنگه ره یه که زیندو تی به ک مه گه ده به خش ت و نا ه ت ک مه گه له د خی هیچ سیاسه ت کی لابه لادا بمر ت، ها برماس ئا مازه ی به م د خی زیندو تی فه زای ک مه گه ده کردو ناوی ل ده نا (دامه زانندی خه یای ک مه گه)، خه یای ک مه گه کرده یه کی ئا استه کراوه و ئاینده ده خو ن ت، واته گ گ ینی داینه ماک ک مه گه ب خ ئا استه کردن، خ گ گ ین و خ تازه کردنه وه له گ گ ی سهر به خ بوون و به شدار ی هه مووانه وه. ها برماس له کت بی (گوتاری فه لسه فه ی م د رن) ئا مازه ده کات: ههر ک مه گه یه ک ئه گهر ته نیا پار زگاری له خ ی بکات و له گ گ انی به رده وام نه ب ت ک مه گه نییه. واته گ گ ین و نو کردنه وه جه وه هری فه زای گشتین. ئه گهر ئم د خی له سهر وه با سمان کرد بگوا زینه وه کوردستان ده توانین ب ن فه زای گشتی (ک مه گه ی مه ده نی، مام ستایانی زانک، خو نکاران، سه ندیکا کان، لاوان، ئا فره تان و نووسهران و مام ستایانی ئاینی و مام ستایان و فره مان به ران و هونه ر مه ندان ...) ده گر ته وه، واته ئم چینه نه ن که ح ی زیندو تی به ک مه گه ده به خشن.

ئایا له کوردستان ح ی زیندو تی ک مه گه هیه؟ یا خود به دیاریکراوی (فه زای گشتی) هیه؟ ئه گهر فلاشبا ک هه ب ت و ب د خی سته مکاری به عس بگه یینه وه و له ده یه حه فتاو هه شتا کان، استه به عس له ووی هه ژموونی عه سکه ری و هه و ا گیریه وه وجود ی هه بوو، به م هه رگیز نه یتوانی بوو له ووی به عس یزم و ئاید ل ژیا وه ک ن ت ی ک مه گه ی کوردی بکات، ک مه گه ی کوردی له و کاته حیه ت کی زیندووی هه بوو، هه مووان شایه تی ئو حیه ته زیندووی

(فيلم، شان، سينه ما، شيعر، زانك، گرانى و موزيك و بانه نه تهويه كان...) بووين، ئاستاش كاتك درامايه كى كوردى ئه و سهرده مه لده درت كه سمان نييه (ئاخ) ب ئه و حيه ته، ئه و فهزايه و خهيا كه رهى كمه گه هه نه كشين. جوئانى دايناما كى ئه وان به ئومدى (ي تپيا) به رده وام بوونى هه بوو. ئه كواته چى وويدا؟ ئه و فهزايه چى ل هات؟ خهيا كى كمه گه ب چى نييه؟ له دواى اپه ين ئه بوايه ئه و خهيا ه زياتر به ره مه بها تايه، زياتر در ژه ي به خى و داه نانه كانى بكر دايه، به ام ئه وه ي به عس نه يتوانى بىكات ش ك ه كانى دژه به عس به ده ستى خيان كرديان، جهنگ و شه ي ناوخ ته نيا براكانى به كوشت نه دا، به كو خهيا كى كمه گه و فهزاي گشتيشى كوشت، دواى جهنگ هيج ئاسه وار كى (حى زيندوو) نه ما، كمه گه له خهيا و فهزا خا بيوويه وه، هه موو شت ك دابه شى د ست و دوزمن كرا.

دخى كوشتنى حى كمه گه بووه قوربانى كارئه كته ره كانى پارتى و يه كتى كه له حى زيندوو يان خهيا كى كمه گه ت نه ده گيشتن، ئه و عه ق ته شاخاوييه وه كو ب م ب كى ئه ت مى هه موو شت كى خاپور كرد. ئه م ته سه و ره جه نكييه ناعه ق ئانييه به رده وام بوو تا جهنگ يه كلایى بوويه وه و به عس و خا، دواتر كمه گه كوردى جار كى تر هه ناسه ي به به ردا هاته وه، توانى خى ك ب خاته وه، توانى خهيا بكات به سه رزه مين كى جوانتر، توانى حيه ت كى زيندوو به خى ببه خشت، به ام جار كى تر عه ق ت و ئاغاكانى شاخ خيان له ف م كى تر نو كرده وه و ت كه له يه كى عه ق ييه تى ش شگيدى، ئا بورى سو تانى و ئاغاييه تى و دهره به گيان دروست كرد، به هه موو يان ئيم ا ت ريه ت كى فاشيزمان خو قانند، ئه م ب م ب كى ئه ت مى نو بوو ب و رانكر دتى ته و اوى فهزاي گشتى و خهيا كى كمه گه، مه ترسى گه و ره ي ئه م ب مبه ئه ت ميه ئه وه بوو ئه مجاره (فهزايى گشتى) نه كوژرا به كو گ ا ب به ره مه مه ينا نه وه ي فاشيزم، واته فهزاي گشتى پ ده ب ت له و نه مرودانه ي س مه و ئاشور كه هزار جار له و نه مرودانه ترسناك ترن، پ ده ب ت له و جاهلانه ي كه هزار جار له و جه هاله ته پش ئيسلام ترسناك ترن، پ ده ب ت له و مه لايانه ي كه له جياتى عه دالت زه هر به ره مه ده ه نن و ده يده نه وه كمه گه ب ئه وه ي دى سو تانى فاشيزم ا گرن.

ئادىب و نووسرانى دژ سىستىمى تاليتار و برهه مهنا نى همان سىستىمى تاليتار

زگار ىلى

للم گوتار دا ئو دىردىن كى چىن كايى ئىدىب و نووسرانمان ۲۵ سا مان ئو دىسىماتى برهه مدىنىتى و كى دىسىماتى تاليتار دىيوت، يان ئايا ئىدىب و نووسىن چىن دىچىتى خىمىتى دىسىماتى تاليتار و. ئىمى للم گوتار دا كايى ئىدىب و نووسرانى ۲۵ سى ابردو و دىردىگىرن، بى تايىت لى ناو ئىدىب و نووسران هردو زانى (مان و شىعر)، ئايا ئىدىب و نووسران لى كىسى برهه مهنا نى دىسىماتى دىسىماتى تاليتار؟ ئايا دىسىماتى تاليتار چىن كايى ئىدىب و نووسران دىكاتى كايى خىى هاوشى و دىزگانى تى دىسىماتىكى سىمكار؟ ئايا دىسىماتى تاليتار چىن نووسران و خىتابى كانيان لى ناو دىزگا (دىردىن كان) چىكى دىكاتى و.

لى ماوى ابردودا يىكىك لى و جياكارانى نىوان سىستىمى تاليتار و سىستىمى دىكتاتىرىيىت كىردىمان ئو بوو، دىسىماتى تاليتار پىچىوانى دىسىماتى دىكتاتىرىيىت سوود لى هىموو كايى جياوازى كان و دىردىگىرت بى سوودگى ياندىن بى وى دىسىماتى (فاشى) استىقىنى خى بشارتى و، واتى سىستىمى تاليتار سىستىمىكى مانى و فىمپىدانى لى لىسى ئو ماسكانى و دىبىت كى دايدىمى زىردىت، ئو ماسكانى دىكاتى ووپىشكى بى خى بى ئو وى جىوهىرى سىستىمىكى شاراو بىت، واتى سىستىمى تاليتار كىمىكى سىتحتىكى جياوازى (بى لى) بىرنگارى دىردى لى ناو سىستىمىكى چىكى دىكاتى و بى ئو وى شىعارى دىموكراسىيونى پى بىزىكا تى و، ئو سىتحت و دىر و ماسكانىش كى لىسى سىستىمى پى دىشارتى و هىندىكىان ئىمانى (حوكمىت و پىرلىمان و وزارىت و حزبى تر و هىزى دامى زارو وى و پىروردى ...)، ئىم دىردىنانى كى دايدىمى زىردىت هىچ دىسىماتىكىان نىيى و لى دىردى و پىشتى ئىمانى دىزگا استىقىنى كان و دىسىماتى استىقىنى كان بىدى دىكرىت، ئىم دىزگانى هىم دىبى ماسك بى دىزگا استىقىنى كان و هىم بى نا استى و خىش دىچى خىمىتى سىستىمى تاليتار. يىكىك لى و كايانى

تر کە لێ پاڵ ئێو دریا نەدا دەبێت ماسک و بێ ناڵاست و خە دچێت خەزمەتی سیستەمی تەتالیتار نووسین، ئێدەبیات و خیتا بێکانیان. ئێدەب و نووسەرانی و خیتا بێکانیان و کو کایەیک بێ بەرهمه نەن و دسەتات، و کو گەمە دسەتات.

میشەل فەکە تەئکیدێ لێو کردەتوو کە چەن ئێمە ئێو دسەتات بەرهمەم دەهەنین، کە کەوتوو نەو ئێ پارێتوو سەکان و ستراتیژیەکان و گەمەکانی دسەتات، فەکە لێ گەمە کەشفکردنی دسەتات (فەرماندەری و) نەها توو خودی دسەتات کەشف بکات، بێکو لێ گەمە کایەکانی تری دسەتات، کە دسەتاتدار نین خودی دسەتات کەشف بکات، (فەکە) ای وای دسەتات لێ هەموو شوێنەکان لێ هەموو کونوقوژبەکان، دسەتات لێ هەموو کایەکانی تردایە، واتە بێو تەعبیر دسەتات جەوهەرکی شاراوێ هەیکە ئێمە فرامەشمان کردوو، فەکە لێ تەزکەیدا دوو پرسیار دەرژێنەت و ئاماژە بکات، دسەتات چیە؟ دسەتات لێ کوو دت؟ لێ دا (فەکە) بێم پرسیارانە دوورمان دختوو لێ وەهەم تەقلیدیەکان کە دسەتات لێ ناو یاسا و ئایدە لێژیەکان و سەرکرد و حوکمەکانەکان، بێکو (فەکە) دمانبات بێ ناو کە پێیو نیدیەکان و سیستەم و هەماکان، دسەتات لێ ناو هەما جیاوازیەکان و تەعبیر جیاوازیەکاندا خە مانفەست بکات، کەواتە دسەتات لێ ناو ئاستەکانەکان، هەندەک جار ئێو ئاستانە لێسەر و بە خوار و نییە، بێکو لێ خوار و بە سەر و یە.

تەعبیری (فەکە) ئێو یە کە دسەتات گەمە بکات و خە دشارتوو و هەویش دات بەردوام فەمە نوو بێ خە پێیدا بکات، ئێمە دسەتات لێ گەمە توندوتیژی و سەرکوژکردن و بەدی نایەت، بێکو فەمەکی نەرمی هەیکە لێ گەمە حەیکەتی ئێویتری جیاوازی و خە دسەتات [بەوانە: جیل دولوز مدخل قرات فوکو]. دیار بە پێی ئێمە تەعبیری (فەکە) ئێمە دین کایە ئێدەب و نووسەرانی و خیتا بێکانیان و کو کایەیک کە دەبێت گەمە دسەتات و وەرەگرین، کاتێک ئێمە کایەیک وەرەگرین پەمان وایە مەرف زادی جەگ و زەمان و کەلتور و دسەتات خەیکەتی، ئاستە کەمەک بەتە یونفەرسان لێ ناو هەموواندا هەیکە، بێهەم ئێو یونفیرسان هێچ کاتێک لێ ژهەتات هەیکە، ئێمە تەعبیرەش بە شنبیر و حوکمەکان و

کایه کانی تریش ده بخت، ناکرخت ئهرکی ٲٲشنبیرییه کی ٲٲژه ٲٲاتی و ٲٲشنبیرییه کی ٲٲژاواوی یکه بخت، ههروها ناشکرخت گوتار و تهعبیره کان به تهواوی له یکه بچن، کهواته ئهم له لردها دهگهینه ئهوی ئایا له کهمهگه ی کوردی وکو تایبه تمه ندیده که ده بخت ٲٲشنبیر و گه تارکانیان چن بخت؟ ئهم دیاریکردنه ی که ئهم ده یکه یین به وهزیه ی ٲٲشنبیر ئهوه ناگه یه نخت له قایه بیان بدیهین به ئهوی وکو ئهم بیرکه نهوه، بههکو ئهم گوتاری دژ گوتارکه که گوتار نییه و خه به گوتار مانفست کردوه. به گهانه وهمان به ٢٥ ساه ی ابروو ئهوه گوتارانیه له ٲٲشنبیرانی کورددا بوونی ههوه زیاتریان گوتاری ئهده بی بوون، له ٢٥ ساه ی ابردودا ئهده تایبهت شیعر و ٲٲمان، هم کایه ی مهعریفه ی استه قینه یان داگیرکردوه و ناههین هیچ گوتارکه له دایک بخت، هم خه یان بوونه ته موفه کیر و ناههین هیچ کهسه که و بیرکردنه وه یه کی جیاواز له ٲا ئهواندا بوونیان هه بخت، چن؟ دیاره ههچه تایبه ته به کارئه کته ری رهشنبیره کانه وه، کهمه که بوون هه ره له سه ره تاوه نامه بوون به رانه ره دونیای خه یان وهکو ٲٲشنبیر، ئهوانه هه رگیز بیریان له گوتار و ئهرکی ٲٲشنبیر و ئهکتی سیاسی و پهروه ده ی تاک له ده ره وه ی سیستهم نه کردوه، بههکو یان له ناو سیستهم که بوون و به ده وهام په ره کردارکه بوون، یان به تهواوی له سیستهم که و ده خه کوردبوون دابه بوون.

کارئه کته ری ٲٲشنبیران دیاره به تایبه ته ٲٲشنبیران و ئهده بنووسانی کورد به ده وهام له ناو ده خه کی خه ده ره ره وه ی (دانپه نهراوه) دا بوون، هه ره ئهم وجودی دانپه نهراوه شه وایله کردن بکه ونه ناو فه نتازیاید کی بیرکه ره وه ی ناواقعییه وه که دابه بخت له هه موو کایه کانی تر، واته ئهده بنووسان دابه اوترین چینه کانی کهمه گه ی کوردین که به ناوی سه قافه تبوونه وه خه یان له هه موو به ره سیارییه تیده ده دزییه وه، (ئیدوارد سه عید) له په نه ساه ی ٲٲشنبیردا ئاماژه ده کات: ” بهم په یه ده توانین به یین که خه که هه موو ٲٲشنبیرن، بهام هه موویان له کهمه گه دا ده وه ی ٲٲشنبیر نابین ” ئهوه ی لهم ٲٲشنبیرانه غیاب بوو ئهوه بوو به ٲٲژکیش ده وه ی ٲٲشنبیران له کهمه گه نه بینوه، ئهم ٲٲشنبیره ئهده بنووسانه چوونه قاوه که ی خه یان و ته نیا بوون و دابه انیان وهکو کایه کرده ملی خه یان و ته نانه کردیان گوتار و ئاماژه یان ده کرد هه ره که سه به ته نیا بخت و دووره په ره زبخت له کهمه گه ٲٲشنبیره، (مارکوزه) که یه که که له دامه زر نه رانه ی قوتا بخانه ی فرانکفه رت، له شه شه قوتا بیانی ٦٨ ده ده ستکه مهعریفه ی شه گیری ده نووسی و به ده ستکه له ناو ئاپه ادا ده یه خشییه وه، چاوه کی له سه ره تیه ره بوو چاوه کی له ناو ئهوه چاوانه دا

ک ٦٨ یان وټند د کړد، ټټ شنبیری مارکټ ز ټټ ک ټټ و ټټ ناس ټټ ی (جولیان بیندا) ی ټټ سټردا د ټټ ا، بیندا د ټټ یگوت: " ټټ شنبیر د ټټ ټټ هټردم چا وټټ ی ټټ وټ ټټ ټټ بسوت ټټ نرټ" ټټ ام هټرچی ټټ د ټټ بنووسانی ټټ م ټټ ی (ټټ ناوی) ټټ لای ټټ نیی وټ (د اټټ ان ل ټټ سیاست و ټټ کتی سیاسی، دیار ټټ وټ وټ نی ټټ ناو وټ ی وټ ټټ لای ټټ نبوونیان ټټ ی ټټ وټ ټټ وټ نی بوو ک مټ عریف ټټ ی ل د ټټ وټ ی هټ موو لای ټټ نټ کان بونیاد بندن، ټټ کو ټټ لای ټټ نبوونیان یان ټټ شټ کبوون ل ټټ سیستم، یان ټټ شټ ک بوو ل جټ بانیټ و ترسند کیان ټټ رانټ ر سیستم، ټټ وټ نی د ټټ وټ ی وټ ټټ ټټ ی ټټ وټ نی بوو ټټ وټ حټ شامات ک د ټټ وری گرتوون و ټټ شټ کیان ل ټټ ناو سیستم بوون نټ تر رنن، ټټ ی هټردم ټټ لای ټټ نیان هټ د ټټ بزارارد. ټټ وټ یان سټ بارټ ټټ کار ټټ کټری ټټ شنبیران و ټټ د ټټ بنوسان.

هټرچی تایید ټټ ټټ گوتار ټټ کانیان، ټټ د ټټ بنووسانی کورد و خیتا ټټ کانیان ټټ تایید ټټ وټ نی ل دوا ټټ اپټ ریند وټ هاتن، ټټ ټټ وټ د اټټ او بوون ل مټ ژوو، کټ تور، شوناس و سیستم و د سټ ټټ ی ټټ م، ټټ وټ ی ټټ د ټټ بنووسانی کوردی ټټ ټټ م وټ گړد دا ټټ نیا زمان ټټ کوردی ک و ټټ وټ حټ شامات ټټ خوټن ټټ کورد بوو ک ل ټټ خټ یانیا ک کړد وټ. ټټ د ټټ بنووسانی کورد خیتابی سټر ټټ ی نټ وټ د ټټ کانیان هټ مان کرداری ټټ وټ سیاسی نیارد ټټ اټټ ان بوو ک هاتن وټ شار، ټټ وټ نیش وټ کو سیاسی کان ټټ دوا د ټټ زیند وټ و ټټ وټ ی لای (هټ گ) هټ ی د ټټ ربار ټټ هاوکیش ټټ ئاغا و کټ یل (دانپټ ناندا) بوون، ټټ وټ نیش ټټ دوا ټټ وټ دا بوون بند پټ غبر ټټ کی سټر کرد و زټ رترین کټ س ل ټټ خټ یان کټ بکټ نټ وټ، ل کات ټټ ئیشی نووس ټټ ر ټټ وټ نی حټ شامات ل ټټ خټ ی کټ بکا ټټ وټ، ئیشی نووس ټټ ر ټټ وټ ی حټ شامات بکوژټ، یان تاک ل ټټ ناو حټ شامات د ټټ ربهټ نټ وټ بیکا ټټ سوټ کټ کی شټ شگټ ی، (هټ گ) ل پټ شټ شکر دنی وان ټټ کانی (فټ لسټ فټ ی مټ ژوو) ټټ نیا دوو قوتابی ناماد ټټ ی وان ټټ کانی بوون، هټ گ ټټ وټ کار ټټ کی نټ کرد ک خیتا ټټ کټ ی بگټ ټټ وټ د اټټ زټ ټټ ئاست ک ک حټ شامات ک بونیاد بندت ټټ ی ټټ وټ ی ل ټټ تی بگټ، ټټ کو هټ گ خیتا ټټ کټ ی مټ عریف ټټ کی ئازار ټټ خش بوو ټټ سوټ کټ، پټ روټ ردی هټ گ سوټ کټ کی شټ شگټ ی مټ عریف ټټ زان بوو، ټټ ام نووس ټټ ران و ټټ د ټټ بنووسانی کورد ټټ ی زټ رترین حټ شامات ل ټټ یان کټ بکټ نټ وټ خیتا ټټ کایان ل ټټ سټر (چټ ژی خویند) بونیاد دټ نا، نووس ټټ رانی کورد بیان زانیا ټټ خوټن ټټ ر چی دټ ویت ټټ وټ یان پټ د ټټ خشی، هاوش وټ ی هټ بزار دنی حزب ټټ کان خیتا ټټ کانیان ل ټټ شټ وټ ی (حټ مل ټټ هټ بزاردن) ټټ یان دټ کرد، هټر نووس ټټ ر ک بیتوانیا ټټ زټ رترین ئینسان و خوټن ل ټټ خټ ی کټ بکا ټټ وټ ټټ وټ باشت رین نووس ټټ ر بوو، ټټ د ټټ بنووسان ټټ م حټ ز نټ گریس ټټ یان ټټ نیا ټټ ی ټټ وټ بوو خټ یانی پټ بد ټټ ز نټ وټ، ټټ

ئەو بوشناسى خەيان لەناو كەمەگە بەيان بكن، بە دىوى (فرەيد)ى خىتابيان بەيانکردنى ئەو چەپاندنە بوو كە ھەيانبوو. سىستەمى تەتالىتار كاتەك ئەفكارەكى جدى، يان ئەفكارەكى خەلاق و كاريگەر وجودى دەبەت لە پا ئەو ئەفكارەدا سەدان ئەفكارى درەزن و تابع بەخەي لە پا ئەو ئەفكارە خەلاقە دروست دەكات بە ئەوئە جەبوون و كاريگەر بوون و خەلاقبوونی ئەو ئەفكارە بكوژەت، بەمەم لەسەرەتەي دروستکردنى سىستەمى سەياسى لەناو كەمەگەي كوردى ئەو كاری كە سىستەم دەپەوتەت شەنبەرە درەزنەكان بەي دەكەن، واتە سىستەم لە ئەگەي ئەو شەنبەرەي گەرەتەين خەمەت دەكرەت، ھەم بەلەي كەدا كەرەكتەري شەنبەرە كەرەكتەرەكى لاواز و دەوري شەنبەرە ناەنەت ھەم ناەپەتەت ئەوانەي دەوري رەشەبەر دەبينەن دەركەون، لەرەدا سىستەم نەك دژي ئەو شەنبەرەي نەي، بەكو بەردەوام بەم نووسەرەنە ئەزانەكان و مەكەنە ئەعلامیە گەرەكتەي ئەخە سىستەمەشيان پە بەپەتەت.

(ژان پەل سارتر) يەكەكوو لەو فەيلەسوف و شەنبەرەي زەرەبەي تەر و گوتارەكانى بەرەكەي شەشەگەي بوو، ھەر لە شانەو تا دەگاتە ئەمان و ئەفكارە فەكرى و كارە فەلسەفەكانەشى، ئەم فەيلەسوفە ئەگە ئەوئە تەرەكانى ھەزەكانى دەبەخەشەتەتەك، سوبەكتەكى كاريگەري دەخەقاند، گوتارەكى نەفەبوونيان بە سوبەكت دەبەخەشى، ئەخەتەكى تەسەلەمەنە بوون و ئەزابوونيان مانفەست دەكرد، بەمەم كەوتە بەر ئەخەيەكى زەري نووسەرەن و شەنبەرەن كە ھەج ئەكتەكى پراكتەكى لەدەرەوئەي خەي نەي، (سەمەن ئەرنە) دەتەت: "سارتر شەنبەريە دەپەوتەت بە بە مەترەسي دۇنيا لە ئەفەسەكەي خەيەو بەگەتەت" سارتر دواي ئەو ئەخەنە، لە شەستەكاندا كە ھاوكەتەو ئەگە شەشەشى ۶۸ قوتەبان، ئەمان و شانە دەخاتە ئەولەو و دەستەكات بە چالەكى شەنبەري سەياسى، ھەر خەي تەرەكانى دەكات كەردار، ھەر خەي ئەستەي پراكتەكى تەرەكانە پەشانى سوبەكتە شەشەگەي دەتەت، بەمەم شەنبەرەي ئەمە و نووسەرەنى ئەمە دواي ئەپەين لە دەخەكى تەخەليى وداوي ئەزانە زەتەر تەنەپەن، بەردەوام چاوەنەيان كەردوو سىستەم ووداوەك بەخەقەتەت و ئەمانەش تەفسەر و تەخەليى بە بكن، ئەو چ نەزانەيەكە تە لە جەتە ئەوئە شوناسى سىستەم و حزب بەزانەتەت و ووبەوئە بەيتەو، دەيت تەفسەري ووداوەكان دەكەيت، سەبەركەن پاش ۲۵ سەكەيە شەنبەري ئەمە لە كوئەدايە، سەبەركەن پاش ۲۵ سەكە زەتەر چ تەكەيان دروستكەردوو، سەبەركەن خەيان لە كوئەي ووداوەكانە، سەبەركەن ئەمە ۲۵ سەكە زەتەر ئەم سىستەمە يەرەمان پە دەكات بە ئەوئە بەزانە شوناسى

چیی، بـ ئووی ئـشنبیرکان پـمان بـن چی بـکـین و چی نـکـین، سـیربـکـن چـن ئـمـ لـناو دـخـکـین کـ دـبـت تیـری شـگـیـی دابـئـژین، بـمـ فـرمان دـکـن چـن چـئر لـو بـینین مانگ ئاوا دـبـت، چـن بـ چ شـوویـک خـشـویستی بـکـین، چـن وـسفی یار بـکـین، چـن بـچین قـاوغی ئـحـانیـو هیچ پـیوـندیـمان بـ سیستـمـو نـبـت، سـیربـکـن چـن هـموو کـمـگـگـیان کرد شاعیر و ئـمانـوس، چـن تـیانگـیانـدین سیاسـت لـ هـر کوویـک بـت خـراپـ، چ خـراپـیـک ئـو خـراپـیـک (سلافیـ ژیرک) ناوی دـنـت (خـراپـی موتـق)، خـراپـی موتـق بـمانای کرد و هـر شـیتانیـکان، بـ کایـی سیاسـتیش بـو مانایـی کـ جـوهـری سیاسـت لـ هـر کوویـک بـت و لـ چ زـمینـک بـت خـراپـی موتـق، هـر کـسـک بیکات و چ لایـنـک بانگـشـی خـراپـنـبوون و گـنـدـنـبوون بـ سیاسـت نـکات (دری موتـق) دـکات، بـیـ دـبـت ئـمـ هـووی ئـو بدین لـ دـرـووی کایـی سیاسی رزگاری خـمان بدـزینـو، بـ خـیا حـقیقت بـ خـمان بونیاد بنـین، بـ خـیا واقع بـکـین بـهـشت، بـ خـیا دونیایـک دروستبـکـین لـ دونیای سیاسـت جوانتر بـت، پـیان گوتین وـرن با ئیتر توخنی سیاسـت نـکـوین، سـیربـکـن چ کارساتـکیان خوـقـاند کـ نابـت کـسـبـسی سیاسـت بکات، سـیربـکـن ئـگای زـگاریان بـو پیشان داین کـ هیچ عیلاقـمان بـ سیاسـت نـمـنـت، وایانـفـرکردین کـ لـناو عیشق و وـسفی یاردا بین ئـمـ رزگارمان دـبـت، وایانـفـرکردین تـنیا بـ خـمان بژین و هیچ پـیوـندیـمان بـوی ترـو نـمـنـت، سـیربـکـن چـن دـزگاکانی ئـشنبیری و چاپخانـ و کتـبـفرشـکانیان هـمووی کرد کایـیـک کـ مـعریفـیـکی تـدا نـبـت، هیچ تویرینـوویـک وـرنـگیرت، هیچ کتیبـکی سیاسی و فیکری چاپ نـکـرت، ئـو ئـشنبیرانـ تـواو لـ واقع دابـاوبوون، وایان بـیانـکرد ئـمـ بـرانـبـر تا فـگـی نیگارا دانیشـتوین و دونیایـک فریشـتیـچاوشینی قـز زـرد بـ بـردـمماندا تیدـپـن، بـیـ دـبـت ئـمـ چـئر لـ سـروشت وـربـگرین، چـئر لـ بینینی فریشـتـکان وـرـگرین، چـئر لـ هاژـی ئاو وـرـگرین.

ئـم جـر خیتابانـ و نووسینـکانیان ئـو نـد چـئر بـخـش بوو ئـگـر مـر فـک لـ ژیانیدا سـردـی ئـژنامـکانیشی نـخوـنـد بـتـو بـمـ کتـبـکی شـد لاپـیـی ئـم خیتابـ چـئر بـخـشـیان بدـر بـ دوو ئـژ بـت تـواو دـکات، ئـمـ دروستکردنی کارخانـیـکـبوو کـ حـشیشی بـئاگایان دـبـخـشـتـاک، کارخانـیـک کـ سیستـم ئـحییـتی لـسـری بونیاد ناو. ئـووی ئـم ئـشنبیرانـ خوـقـاندیان تاکـک بوو ئـستا لـ سـبـری خـشی دـترسـت، تاکـک بوو تـ بوودـیـک کـ سیستـم بـ

کەیفی خەیی یاری بەهەستەکانیان داکات، تاکەک وەک یاریزانەکی
ئەتاری دوو دەسەکەکی لای ئاگاکی بەت و چەنیان بووتە وا گەمەیی پە
دەکەن، تاکەک کە ئامادەیی خەیی بکوژت بەئام ئامادە نییە
ووبەووی ئۆ و شتە بەتەو کە هەکار بە خەکوشتەکەیی، بیهەندە
بەرچاوی خەتان گەر ئۆ و سوبەکتە شنبیرییی لێ ژنەکی باکوردە
دروستبوو، ئۆ و جەنگاوەر سپارتایی کە لێ مەینەییکی باکوردە
هەیی و پەیی پەرورەردە کراو، ئۆگەر خیتابەکانی ئۆم شنبیرانی
کوردانی باشوری پە ببەخشی چیان لێ دەرەچەت؟ لێ باشترین حاوە
یان خەیی دەسوتان یان نەیدەوێرا وەندەکەیی لێ پەفایلی فەیسبووکەکی
دابەت، بەئۆم بەرەمی سیستەمی سیاسی نەبوو، بەرەمی فاشیزمی
یەکتەتی و پارتی نەبوو، بەکو بەرەمی شنبیران و ماننوسان و
شاعیراکانی ۲۵ ساڵی ۱۹۷۵ دەووی ئۆم بوو.

شوناسی پارتی لە نەوان تەتالیتارییەت و دیکتاتارییەت (... بەشی سەیەم و کەتایی)

زگار عەلی

لە راپەڕینەوه بە یەگرتنەوهی ئیدارەیی سەمانی و هەولەر

1. ھەچی ئەوانە راپەڕین و ئەوانە پەرینیان لەناو برد،
کەبوون؟

ھەرچی سەبارەت بە راپەڕینە و دوو دەرئەنجام بوو، یەکەم: شکستی
بەعس بوو لەناو خەیدا، ئەوەی لە راپەڕین ویدا داخانی ھەچی
سیتەمەکە بوو کە لە شوێنک بوو نەدەکرا لەو بەت، دوووەمیان:
پەرچەکردارەکی مان و نەمانی تاکی کوردی بوو، سەبارەت بە سەم
ستەمکاری.

ئەوەی لە راپەڕین ویدا لەناو ھەناوی بەعسدا ویدا نە
لەدەرەوه، دەکرا ئەوە لەحزەییەکی مەژووی بەت بە کورد، دەکرا

بیرکردنه وه و ټوئیای دوور بټ دهرباره ی څ به ټټ وه بردن، ده کرا ټاپه ټین مانف ټستوونی تاک ټکی ه ټشیر بایه که تا هه تایه شانازی ټټ وه بکرایه، ده کرا هاوش ټوهی 68 قوتابیان با. ټاپه ټین خولقاندن ټکی ټانارشیزمانه بوو، هه ټچوون ټکی هه شاماتانه بوو، چوون ټک بوو ټ ټهوسمر ټ ټهوهی بیر له که ټانه وه بکه نه وه، سه یرکردن ټک و ټ ټ ټکی ټووخاندن بوو که هه موویان به تاسه وه ټ ټریان ل ټ وه رگرت، ټه مانه ته نیا ټ ټست ټک بوو، ته نها چاوکردنه وه یه کی کورتیوو، به ټام به لای منه وه ده کرا ټو چاوکرانه وه یه چاوکراوه یه کی ټه به دیی بټ به رانبره دونیا، به رانبره ټت، ده کرا ټانارشیزم بگ ټ ټاپه ټ ټ ټختن ټکی خه لاق، ده کرا هه شامات بگ ټ ټابایه ټ ټ تاکگه رایي، ده کرا ټ ټ بگ ټ ټاپه ټ ټ عه ټ ټگه را، به ټام نه یانه شت، ټه وهی ټه نفالی دروستکرد نه یه شت، ټه وهی هه ټه بجه و قه تلوعامی بارزانیه کانی دروستکرد که ټاپه وه، به ناو ش ټ ټشگ ټ ټه کانی دو ټ ټ ټ که ټانه وه، ټ ټرنه بوون له ټاکردن و که نجدانه کوشتن به ناو کوردایه تی ناسیونالیزم و ټه مجارهش که ټانه وه. وه کو چن ټ ټستا به ناوی سهر به ټ ټیوونه وه سهر به ټ ټیوونمان له ناو ده بر ټت، وه کو چن ټو کاتهش به ناوی ش ټ ټشوه ش ټ ټشی کوردیان له ناو برد، به ناوی ټاپه ټینکردنیشه وه ټاپه ټینیشیان له ناو برد.

له م ټرووی نه ته وهی کورددا ز ټر ټه کتی کاریگه ر هه یه له ده ره وهی به ناو ټهم نه وه نیارده تا ه ټاغایه، که ده کر ټت دونیایه کی جوانی ل ټ بونیاد بنر ټت، به ټام کات ټک ټه مان د ټن هه موو شت ټک به ره و له ناو چوون ده بهن. ټاپه ټین زیندووبوو، له ناو نه چوو، تا ټه مانه نه هاتنه وه، به عس که له حوکم بوو، به ز ټرداری و سته م و سته مکاری هه و ټی خواندن ټ ټهمی دا، هه ردوو چاوی ټ ټهمی داخست، به ټام به ناو ش ټ ټشگ ټ ټه کان که هاتنه وه هه ردوو چاویان کو ټرکردین، قاچاغچیه کان قاچه کانیان شکاندین، بیرکردنه وه یان ل ټسه ندین. مر ټ ټه نیارده تا ه ټکان هاتن و به س ټاپه ټینیان له ناو نه برد، به ټکو هه نگاویشیان نا به ره و ټ ټناغی ټ ټتارتچیه تی، به ره و ټ ټناغی جه رده یی و ټاو ټووتی، یه که م کاریان ټاودیوکردنی ش ټ ټ و ټ تراکت ټره کان و تایه ی ټ ټمبيله کان بوو. هه موو ټه وانه ی له ناو ټاپه ټین بوون ده زانن، که ز ټربه ی ما ه کورده کان تایه ی ټ ټ ټمبيله کانیان ل ټکرده وه و برديانه سهربانه کانیان، ټ ټه وهی له چاوی ش ټ ټشگ ټ ټه کان دوور بټت.

به ناو ش ټر شگ ټ ټه کان هر به وه وه نه وه ستان ده ستیانکرد به ل ټکردنه وهی وایه ری سهر عاموده کانیش، ش ټ ټشگ ټ ټه کان شو تا سهر له به یان خه ریکی چا هه ټکه ندن بوون ټ ټه وهی عاموده کانیش ده ربه ټنن و تا ټانی بکه ن،

گرو دز و جه ته کان بهس ئه مه یان به نیشتمان نه کرد به کو ئه
 عامودانه شیان دهره نا که نیشتمان ک بوو به با ننده کانی (حاجی لهق
 لهق)، ئهوانیشیان به نیشتمان کرد، لهولاشه وه ئاره زوو
 چه په نراوه کانی شاخ و دهره به گایه تیان هر له په یین به تا کرد.
 تا نانچیه کان که مر قه نیارده تا هکانی دو ئه و بز نس و ئاغا و
 سو ئانه کانی نه وتی ئیم هه موو نیشتمانیان و ئان کرد، ئه وهی
 سه یربوو دوا ی ئه هه موو کاره ساته خ یان کرده گیانه وه رکی
 ئه فسانه یی و له پا هه ئاودیوکردن کی هر ش ف ک و که رهسته یه کی
 نیشتمان ئاهه نگه کیشیان کده خست به ناوی سه رکه وتنی په یین،
 ئاهه نگیان ده گه ا، چه په یان له ده دا، هر زوو ئه نفال و هه بجه
 له بیرکرا، کات کیش بوونه خاوه نی په یین هرچی د اوی و
 ساقیتبوون خ یان و کینه ی دهره به گایه تی خ یانه له سه ر ئه مه یان
 هه شت.

2. په که نانی ئیداره و دروستبوونی هه ردوو ژمی دیکتاتوری و تالیتاری پارتایه تی:

دوا ی باسکرنی ق ناغی ش شگ ی و په یین ناچینه ناو شه ی ناوخ،
 چونکه ئه مه پیر ز کانی ئه وه ق نته راتجیه شه لاتیا نه مان لا
 مه به ستبوو که خه ریکه ئه و گوتاران به ئه به دی ده که ن به ئه وه ی هیچ
 که س ک به رس، ئه ره ئه مانه و ابوون؟ به یه یه که سه ر له گه ئه و دوو
 گوتاره با یه دا که ف م به خ یان ده ده ن ده چینه ناو ق ناغی (دوو
 ئیداره یی) و دواتر ق ناغی یه که گرتنه وه ی ئیداره ی (سله مان ی و
 هه وله ر) و چوونی جه لال تا ه بانی به به غدا و بوون به سه ر ک ک ماری
 ع راق، چونکه له م ووداوه به دواوه سیسته مه که، یان حوکه مانی کوردی
 که بریتیه له پارتایه تی به هیچ ته حدایه ک ته واو ئه و ف رمه ی
 وه رگرت و شت ک نه مایه وه به ناوی (تی ر) و هه موو سیسته مه که له ناو
 ئه و تی ره ی که (پارتی) و نه ی به ک شرابوو بووه پراکتیک.

پارتی هر له سه ره تاوه که ئیداره ی هه وله ری به ده ستبوو، ده ستی
 به ج به ج کردنی تی ره ی تازیه (دیکتاتوری) کرد دیاره به گه انه وه و
 ک مه کردنی تی ره کان و دامه زر نه رانی به عس (میشله عه فله ق و
 سه لاحه دین به یتار) و ج به ج کردنی تی ره کان له لایه ن به عسی
 سه دامه وه، دیاره شوناسی پارتی شوناس کی (دیکتاتوری) بوو، سیسته می
 دیکتاتوری ئه وه ی که باسما نکرد له ئیداره ی (پارتی) به هیچ
 گرییه ک گه یشه ک تاییه کی هها و ف می ته واوه تی وه رگرت، ئه مه ش
 له گه ی دامه زاران دنی (سوپا و میلشیا و ده زگای هه وا گیری و

کښانتې کړدنی هموو کایه کانی مه عریفه و زانکې و پروه رده، له لایه کی تریشه وه هاوش ووی دیکتاتري به عس دهستیکرد به دهرکردن و کوشتنی هموو دهنگه نا هزایه تییه کان و ئهوانه ی له ناو ئه و سیستمه جگيان نابته وه، واته تهواو چیرکی تښقاندن و ترساندن له ئیدره ی پارتیدا پهری سهند بهرانبهر ئه و دهنگه ناشازانه ی که له ناو سیستمی (دیکتاتري) دا جگه ی نه ده بوویه وه، له لایه کی تریشه وه هموو کایه کانی ژیان و پروه رده و دام و دهزگا کانی کرده پیاوانی خځی و له و سهرده مه دا ئه ووی پځی دهگوترا (فهزای گشتی) نه مایه وه و (فهزای پارتیبوون) باځی به سهر هموو شتېکدا سه پاند، ته نانه ت زمان و ناوه ځناني هموو شته کان و مرځه کان دځکی پارتایه تی وهرگرت، تیځری پارتایه تی له و سهرده مه دا ئه و زمانه ی قسه ت پځی دهکرد یه کسهر دهیزانی (پارتییت) یان نا، له لایه کی تریشه وه هموو داموده زگا کانی پارتی بوونه داموده زگای حوکم ځانی، واته پځلیسی و هه و ځگیری پارتی بووه پځلیس و هه و ځگیری ئیداره و حوکمه ت، میلشیا هه روا و ځاگه یانندن هه روا تا دوايي، به کورتی له و کاته دا تیځری پارتایه تی ئه و بوو که مرځ جگه له بووکه ځیه ک هیچ شتېکی تر نه بځت و تهواو مرځبوون به تا بکاته وه له ههر شوناس ځکی دهره ووی پارتیبوون، هه ندک جاریش ئهم فځمه وای له مرځ دهکرد که خځی ځځی پځلیس و جهلادبوونی خځی ببینځت، پارتی ئه و کاته هموو مرځفځکی وا لځکرد له ئاژه ځ بځت و دهردی سه گه که ی پاځلځف ځه فتار بکه ن، چونکه هه روه کو دهزانی نه سه گه که ی پاځفځف به جځرځک پروه رده کرابوو ته نیا به بیستنی زه نگ خواردنی دهخوارد، ئه ویش نه ک له بهر ئه ووی برسی بوو، به ځکو وا پروه رده کرابوو.

ئهمی له سهره وه باسما نکرد واته حوکم ځانی پارتی له دوو ئیداره یی سیستمی (دیکتاتري) بوو بځ ژر دهسه ځاتی ئیداره ی خځی، پاش ځککه وتننامه ی ستراتیژی نځوان پارتی و یه کځتی و چوونی (مام جهلال) بځ به غدا و بوون به سهرځک کځماری عځراق، ستراتیژی پارتی گځا، پارتی ئه و کاته که ده بوايه ئیداره کانی پارتی و یه کځتی یه کی بگرتایه ته وه به مه سیستمه که ی واته سیستمی (دیکتاتري) تځکده چوو، چونکه ځه نگی تر، حزبی تر و ئه شخاسی تر و ځای جیاوازی تر دځته ناو سیستمه که یه وه، بځیه له بیرکردنه ووی ئه و دابوو که سیستم ځکی تر بگونج ځنځت له گه ځ خځیدا هم له دیکتاتري پځشتری باشترو به ځزتر بځت، هم ئه و دهنگه جیاوازانه به نا ځسته وځ بځاته خزمه تی خځیه وه، به مه ش سیستمی (تځتالیتار) هځنایه ناو خځی، ئهم سیستمه بځ پارتی زځر له دیکتاتري باشته، چونکه هموو فشاره کانی دهره ووی خځی و دهنگه نا هزایه تییه کان و جیاوازه کان ده گرځته خځی و

دهيهـڼـتهوه ناو سيستمهـمه که و به ناـاستهـوخـ دهـيخـته خـزمهـتي سيستمهـمه که، بـ وونـکردنهـوه نهـگهـر شوبهانـدنـكـ بکهـين، ديکتاـتـري وهـکو نهـو مهـنجهـه بوخاره وایه که هیچ ههـمـکـي نيـه بـ دهرهـوه بـوات سهرئهـنجام و کاتـكـ دت دهـتهـقـتهوه، بهـام تـتـاليتار دهـنگه ناـهزايهـتـيهـکان دهـکاته ههـمـمه که بـ نهـوهـي لهـناو سيستمهـمه که خـي راـبگرت و نهـتهـقـتهوه، واته دهـنگي ناـهزاي و هـخنه ههـمان دهـسهـاته بهـام بهـجـرکـي تر، بـيه تهـمـهـني تـتـاليتار زـر درـژتره له تهـمـهـني ديکتاـتـريـيهـت، واته دهـنگي ناـهزايي و سياسهـتي ناـهزايي و ئـپـزسيـن نهـگهـر نهـکتـيان کارـيگهـر و پشتـشـکـن نهـبـت نهـوه بـ تـتـاليتار ههـمان دهـسهـاته بهـرهـم دهـهـڼـت که تـتـاليتار دهـيهـوت، ههـمان خـزمهـت به تـتـاليتار دهـکن که بـهـري تـتـاليتار دهـيهـوت.

به ههـرحا نهـو سيستمهـمي که پارتـي دهـيوست لهـناو بـکهـوتـني ستراتيژي نـوان خـي و يهـکـتي جـگـيري کرد، حوکمهـتي يهـک ئيدارهـيي دانرا، پارتـي نهـو دهـزگا ديکتاـتـريـيانهـي که ههـيبوون نهـوهـي بـي کرا کردـيه دهـزگاي يهـک ئيدارهـي حوکمهـته که و دهـزگاي فرهـمي وـات، نهـوهـشي بـي نهـکرا ههـموو دهـسهـاته کهـي لهـناو نهـو دهـزگايانه هـشتهـوه که خـي خاوهـنيـيهـتي و له پا نهـويشدا سيما ديارهـکانـي تـتـاليتار؛ (حوکمهـتي در، سهرـکايهـتي در، پهـرلهـماني در، وهـزارهـتي در، بـخراوي در و وهـمي...) دامهـزراند، تهـبعـن ههـموو دامودهـزگاـکانـي يهـکـتـيش لهـناو نهـم (درـيانهـدا) جـگـهـيان بـ کرايهـوه، نهـم دهـزگا درـيانه هـيچ دهـسهـاتهـيـهـکـيان نهـبوو، بهـکو بـ شاردنهـوهـي دهـزگا استهـقـينهـکان بوون و جوانکارـيان به دهـسهـاته دزـوهـکان پشت پهـرده دهـبهـخي، لهـولاشهـوه سوپايهـکـي زهـبهـلهـخي نهـزان و گهـوج و نهـخوـنهـوار دهـخه نه ناو زانکـکان و پلهـي ماستهـر و دکتـرايان پـ دهـبهـخن، نهـم سوپايه ههـم وـات بهـره و نهـو گهـوجـيه دهـبهـن که ئـستاي تـيدا ههـين، ههـم زانکـ له مهـعريفه و نهـکتـي سياـسي بهـرهـنگاري خاـپـده که نهـوه و ئيفليجي دهـکن (نهـمه بـ ههـموو کايهـکانـي تريـش استه)، پارتـي له پا نهـم توـژه ناساخهـدا که پـشکـهـشي زانکـي کرد، لهـشکـرک و توـژکـي بهـرفراوانـي له موچهـخـري دروستکرد که بهـرژه وهـندي مانه وهـيان بهـسته وه به خـيه وه، نهـو لهـشکـره گهـوره موچهـخـرهـش بهـرگريـيه کـي سهـرسهخت و کوـرانهـيان لـدهـکردن، لهـولاشهـوه دهـوري بـ بهـر و دهـزگاـکانـي تري (تـتـاليتار) ههـمان نهـو دهـورهـي پـ درا که له باسي تـتـاليتار باسـمان کرد (تکايه بگهـهـوه باسکردنه که مان لهـسهر تـتـاليتار).

ههـرچي دهـربارهـي دـخي ئابوريـيه، پارتـي ههـرچي مومتهـله کاتي وـات

هه يه دهخه نه ژر پيان و وه كو گسككي كاره بايي گه وره ههرچي
ئابورييهك بووني هه بـت هه يدهلوشن، ههرچي پـژه شه كاتـك دهكرـت
ده بـت بهشي زـربه ي هـي ئه وان بـت، ئه م حـزبه له سـره تـاي دامـه زـراندنـي
يهك ئيداره يي ده بـته وه حـشيهك و تاـانچيه كي نابـه رهم و هه موو
كـيله و ده سـتبـهكان، گـيرفـانـبـ و ساخـته چـيهكان، فــبـاز و
قوما رچيهكان، گه واد و خاوهـن ماـهـكاني له شـفرـشي، عهـنـتـرهكان و
بهـتهـچي و جاشهكان و مستهـشارهـكاني حوكـمهـتي بهـعـسـ له خـيان
كـدهكه نه وه و ده يكه نه ئامرازـك بـ ئه وه ي پارـزگاري له و سيسته مه ي
خـياني پـكـهـن و شهـي هه موواني پـكـهـن، ئه مانه به و ئابورييه
زه به له حـي كه له فــگـهـي (بودجه ي به غدا و نه وتـي ناوـخـ و داها تي
ناوـخـ) كاوان دهكران، دياره پـشـتر يه كلايـبوويه وه كه ته واي داها تي
ناوـخـ به (نه وت و داها ته كاني تره وه) بوو بووه موـكـيه تي پارتـي،
ههرچي داها تي به غدا شه كه ده يدايه خـهـك و پاره كه ي نه كرده موـكـي
خـي بـ ئه وه بوو له دواـفـژ ئامـرازي سته مـكاري (تـتـاليتار) بونياد
بنـت، ئه م هاوكـشه يه تا بـيني بودجه ي كورد له لايـهـن به غدا وه
به رده وام بوو، دواتر پارتـي به ره و شيعاري سه ربه خـي ئابوري
هه نـگـاوي نا، بـيرمان نه چـت هه موو ئه و كـردارانه ي پارتـي كه ده يـكـرد
شه رعييه تـكـي شـگـي و ئه فـسانه گـهـلي پـكـهـن ده به خـشـرا، وا له خـهـك
گه يه نـرابـوون ده بـت هه موو شـتـك و ديموكراسي بـكـته قورباني
سه قامگيري ئابوريي دروستبووني ده وـهـته وه، لـرهـدا ئه و په يوه ندييه
ساخـته يه له نـوان جه ماوه ر و پارتـي دروست بوو، هه موو شـتـك دـخـكي
ئه فـسانـگـهـل و سياسه تي عه قـمه ندانه ي سه رـكـ و پارتـي وه رگـرت/ نمونه)
كـردنـي مالـكي به سه رـكـ وه زيران بووه ئه فـسانه بـخـهـك و چه پـشـيان بـ
لـدا، دواتر لاداني ماليكي و هه ر چه پـله شي بـلـدرا، پارتـي له ژـر
ئه م ده سهـلاتـه (تـتـاليتاره) جـره مرـفـكي ده ماخـسـزي دروست كرد كه
ئه بوايه پارتـي و سه رـكـ هه ر شـتـكيان بـكـردايه گه ر كاره ساتيش بايه
ده بايه ئه و مرـفـه بـ موبهـير بـگهـتـ تا خـي بـگونـجـنـت و دـخـكي
ئه فـسانه يي بـعـيب و عاري پـكـهـن به خـشـت، ئه م دـخـه ئه فـسانه ييه
شـگـرييه به رده وام بوو، تا داـوخـاني ئابوري و شكـسـتي ئابوري
به ناو سه ربه خـ، دواتر بـ ئيدامه داني سيسته مي (تـتـاليتار) له
ئه فـسانه گـهـلي شـگـييه وه به ره و دـخـكي تري ئه فـسانه يي دهـنـ،
پارتـي دـخـكي تر و ئايدـلـژيـايه كي تري لاي خـي دروست كرد تا هه موو
مرـفـهكان و حـزبهكان و راـجـياوازييهكان له گهـ ئه و سيسته مه
تـتـاليتاره بـگونـجـنـت و دـخـي شكـسـتبـووني خـشي پـكـهـن بـشارـته وه، ئه و يش
دـخـي ئايدـلـژيـاي ناسيونا ليزم و كوردايه تي و ده وـهـتي سه ربه خـيه،
پارتـي ئه م گوتاره (ناسيونا ليزمه) هـنـايه ناومان (زـربه ي هاوـفـيان
باسيان كـردـوه، بـيه لـرهـدا پـويست ناكات به درـژي باسيـبـكهـين)

له ناو ناسیونالیزمیش پارتی دځی سیستمی تځتالیتار پوره پځ دهدات له گه ځ حزبه کان و زځربه ځ حزبه کانیش به ناځسته وځ ده چنه خزمه تی ئه و سیستمی که پارتی بونیادی ده نځت، واته ئه وانیتر و ئازادیخوازان و ژورنالیسټه کان و ده ماخسزه سه قافییه کانمان و بوونی گځان و یه کځتی بځ ته کتی کاریگر له ناو سیستمه که ده بنه ئه و هه ځمه که له بوخاره که دځته دهره وه، ئه مانه نه بوونیان باشته له بوونیان، چځن؟ چه ند مانگځک ځای گشتی و حزبه کان بانگ ده کات و ئه ها سهر به ځیی ځاده گه یه نځت، دواي چه ند مانگځک ده چینه وه به غدا و لیژنه ی هاو به ش و (ئجماعی کوردی) دروست ده کات، دواتر شتځک وځران ده کات و هه موویان کځده کاته وه و مه ژخوځ ده کات ئه ها چاکی ده که ین، پهر له مان به کځبوونه وه ی نیو سه عاتی په کده خات و چه ند ساځیک به وه می کارا کړدنه وه ی ده ځوات له گه ځیی، دواتر ئجماع دروستده کاته وه بځ دروستبوونی پهر له مان، ئابوری وځران ده کات و دواتر پارتی وه کو ئه وه ی په یامی خوی بځ هاتبځت و ده بنه قاځچی و ده ست به گفتوگځ ده که ن له باره ی چاکسازیه وه، دواتر هه ځبژاردن ده که ن و له ژځر قسه کړدنه کی سینیا نه و قځشمانه دیموکراسیمان پځ ده فرځش، له ولاشه وه هه ندځک گځاننی بچوک بچوک و به شه به ش ده که ن بځ ئه وه ی سیستمه که به جځگری بمځنځته وه، هه مووی ئه مانه ی باسما نکر د له سیما دیاره کانی سیستمی تځتالیتاره که هه موویان له و قسه ی سلاقیځ ژیرځک له کتځبی (ساځی خه ونه ترسناکه که) کځده بځته وه که ده ځت: ((شتگه لځک هه یه ده بځت بیانگځین، بځ ئه وه ی هه موو شته کان له جځگه ی ځیان بمځننه وه)، سیستمی (تځتالیتار) به رده وام هه موو لایه ک به گځاننی بچوک بچوک خه ریکده کات بځ ئه وه ی تا ئه به د جه هری سیستمه که بمځنځته وه. تځتالیتار هر شتځک نه چځته خزمه تی به ناځسته وځ و نه بځته (هه ځمی) ئه و بوخاره ی باسما نکر د ده بځته وه (دیکتاتځر) لځی و ده ری ده کاته دهره وه ی سیستمه که، له هه مانکاتدا ځشی ده چځته دانوستانه وه بځ ئه وه ی بیه ځنځته وه و له دیکتاتځری بځواته وه ناو تځتالیتاره وه، لځره دا گفتوگځ و دانیشتن و چا خواردنه وه و پځکه نینه ئه هریمه نییه کانیان له گه ځ لایه نه جیاوازه کان فځمی ته و او ه تی تځتالیتار پځکده هځنیت و له دیکتاتځر دووری ده خاته وه. به کورتی سیستمی تځتالیتار له نځوان دیموکراسی و دیکتاتځریدایه، به ځام له دیکتاتځر بځزراوتر و دځه قتره و ته مه ندرځثریشه، چونکه تا ک له سیستمی دیکتاتځر ده زانځت چی بکات سزا ده درځت، به ځام له تځتالیتار ئه م سزایه نادیاره، تا ک له دیکتاتځر ده زانځت دوژمنی کځیه، به ځام له تځتالیتار ځوون نییه، تا ک یان ئاځا جیاوازه کان له دیکتاتځر ده زانن ده بځت چی بکه ن و چځن ځووبه ځووی سیستمه که بینه وه، به ځام له تځتالیتار ځووبه ځووبونه حوکمځان زځر نادیار و

زه‌حمه‌ته، له دیکتاتـری خودی سیستم له‌ناو خـیدا له‌قه و به‌رده‌وام ده‌لاقه‌یه‌ک هه‌یه بـ ئه‌وه‌ی سیستمه‌مه‌که بخاته کـشه‌وه، به‌ام له تـالیتار له‌به‌ر ده‌نگی نه‌یار سیستم تـکمهی به‌خـی ده‌به‌خشـت، به کورتی سیستمی تـالیتار له ووی سه‌تـه‌وه دیموکراسیه‌وه له ووی ناوه‌کـشه‌وه دیکتاتـرییه، به‌ام کاتـک سه‌تـهییه ده‌به‌ته میکیاجی دیکتاتـر ئه‌وه ده‌به‌ته تـالیتار.

تا ئـره سیمایا دیاره‌کانی تـالیتاری پارتیمان شیکره‌وه، له‌گه‌چـنـتی بونیادنای خـی و مامه‌کردن له‌گه‌ ئه‌وانیتـری جیاوازدا، له‌هه‌مانکاتیشدا ئه‌وه‌مان وونکرده‌وه چـن مامه‌ه له‌گه‌ دیموکراسی ده‌کات و جیاوازی شی چیه له‌گه‌ سیستمی دیکتاتـری، ته‌نیا ئه‌وه‌ی ماوه‌ته‌وه ئه‌وه‌یه، چـن مامه‌ه‌ی له‌گه‌ ده‌کـه‌یت و چـنیش ووبه‌ووی ده‌بیته‌وه، چیش بکـرت نه‌بینه ئه‌و هه‌مه‌ی له‌خـزمه‌تی نا‌استه‌خـی ئه‌ودا بیت، یان چـی بکـرت بـ ئه‌وه‌ی هه‌مان ده‌سه‌لات به‌ره‌مه‌ه‌نیته‌وه، ئه‌وه بـ جارـکی تر و ده‌رفه‌تـکی تر و گوتارـکی سه‌ربه‌خـ.

سه‌رچاوه‌کان:

1. به‌نه‌ماکانی تـالیتاریزم، وه‌رگـانی: حه‌مه‌ هـشید، چاپی یه‌که‌م 2007، سلـمانی، ده‌زگای چاپی په‌خشی سه‌رده‌م.
2. کـماری ترس، که‌نعان مه‌کیه، وه‌رگـانی: حه‌مه‌ هـشید، چاپی یه‌که‌م 2007 سلـمانی، ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م.
3. دراسات فی حرکه الکوردیه المعاصر، الدکتور محمود عیـمان، تقدیم: الدکتور محمد هماوه‌ندی، عام 2002 اربیل.
4. البعـی السوری، تارخ موجز، حازم صاغیه، گبعه‌ الاولی 2011، دار ساقی دار نشر بیروت لبنان.

شوناسی پارتی له‌ نـوان

تالیتارییهت و دیکتا تالارییهت

2... زگار عهلی

(بهشی دووهم)

له بهشی یه که مدا جهود کی که ممان ب ناساندنی ژمی دیکتا تالاری بهخشی و زیاتر ته رکیزه که مان له سهر ژمی تالیتار بوو، ئه مهش ب ئه وهی خو نهر دواي خو نده وهی ئه و جیاکارییه یه کسهر و وئیای و ونب ت پارتی چ سیمایه کی هه یه و چ ن ئیش ده کات، به ام ئه مه بهس نییه، به کو (به کورتی) ده چینه ناو بونیادی پارتی له دوو ده یه ی را بردوو به ئ ستاوه، ب له وه دوو ق ناغی تری پارتییه تی و ناسیونالیزی کوردی که بریتییه له ق ناغی (ش شگ ی و اپه یین) باسده که یین، له و ته رکیز ده خه مه سهر ئه وهی ئایا شت ک هه یه به ناوی ش ششی کوردی؟ ئایا ئه م ش شگ رانه ک یوون و چی بوون؟ ئایا ده رئه نجامی ش ششی چیبوو؟ ئایا ق ناغی ش ششی شمان هه یه که پ شش اپه یین بوو، دواي اپه یینیش حوکم انی خ ما ی، ئه ی اپه یین چیبوو؟ ئایا اپه یین له کو ی ق ناغه کانی ش ششی و حوکم انی خ ما ییه؟ ئه م گه انه وه یه هه م ب ئه وه یه م ژووی ئه و سهر کردانی پارتی و پارتییه تی بزانی که تا ئ ستاش به و شیعاره ی دو ن و شرعییه تی دو ن وه حوکم انمان، هه م سیمایا دیاره کانی م ژووی تالیتار و دیکتا تالاری و شوناسیان دیاریبکه یین..

ئ ستا به گه انه وه مان ب م ژوو، بونیادی ئه م حزبه دابهش ده که یین، ئه مه نامانه و ت ته وای و وداوه کانی ئه م حزبه ل کبده ینه وه، چونکه ئه وه ل کدانه وه یه ده ب ته تائویلیکردنی ووداو نه ک جه وهر، به کو ده مانه و ت شوناس و جه وهر بزانی، ههر له بهر ئه مهش دوو ق ناغی سهره کی هه یه که ق ناغ ک به ق ناغی زگاری یان (ئازادی نیشتیمانی) داده نر ت که ئه م ق ناغه به (ش ششی) ناوده بر ت. ق ناغ کی تر به ق ناغی (دواي اپه یین) داده نر ت، ئه م دوو ق ناغه، ق ناغی ش ششی و دواي ش ششی کمه کی باشمان ده کات ب ئه وهی حا ی بین و بزانی له ئ ستادا شوناسی ئه م حیزبه چییه؟ له گه چه ند پرسیار کی تریش، وه کو، ئایا له م ژووی ئه م حزبه دا، ق ناغی ش ششی بوونی هه بوو له گه ق ناغی دواي اپه یین. ئه ی خودی اپه یین چیبوو؟ چونکه اپه یین نه ده چ ته ناو ئه و ق ناغی که ش شگی ی بوو، نه ده چ ته ناو ئه و ق ناغهش که به ق ناغی دواي اپه یین ده ناسر ن ت.

ئەم ق ناغە بە ق ناغە دەگوتىت كە پاترىياكەكان و پياوھنى كورد و ناسيوناليزمى كوردى لە شاخ بوون، ئايا ئەمانە ب لە شاخ بوون؟ ئايا بە است ش ش چيە؟ گرنگترين و جەوھەرتريين پرسیاری ئەم بەشە ئەوھيە كە، دەرئەنجامەكانى ش ش چى بوون؟ چونكە لەناساندنى دەرئەنجامى (ش ش) دا خودى پرسیارى (ش ش چى بوو؟) ئاشكرا دەبىت.

ش ش لە سادەترین مانادا بەمانای دەستکاریکردنى دونیایەكى بىزرا و ناشیرين و گىنى بى دونیایەكى جوان، يان ئازادکردنى تاك لە جەبرىك يان ستمەك. ھەندىك عەقى ناسەلیم دەبىژن ش شگىانى كورد و (مەلا مستەفای بارزانى) ش شگى ناسيوناليزمى بوون، لەكاتى كدا ئەگەر سەیری چواردەورى ئاگاكان و سەركرده ش شگىەكانى كورد و چواردەورى ئەو بای (مەلا مستەفای بارزانى) بكەين ئەك ھىچ شتەكیان دەربارەى چەمكى ناسيوناليزم نەدەزانى، بەكو بە پى سەرەتای ئەو كى بوونەوانەى پىكەننى حزبى سیاسى زىبەى ب پیلانگىانى بوو دژى ئاگاكەى ئەودى خى، واتە لە سەرەتادا ئەوھى پى دەگوتىت ش ش لای ش شگىانى كورد بە سەرکایەتى ئەو فیکرەى لای (مەلا مستەفا) ھەبوو ئەك دىكى ناسيوناليزم نەبوو، ھەرگیزىش دىكى رزگاربوون نەبوو لە حوكمى ناسيوناليزمى عەرەبى و تىرەكانى، بەكو ش ش رشى كوردى لای (مەلا مستەفا) لە ساانى چل و پەنچاكان تا دواتر كە دەستپى كرد ھەو دان بوو ب گەورەکردنى حوكمەانىکردنى عەشیرەت و عەشایەرى ناو دیوھانەكان، واتە ش ش لەم سەرەتایانەدا فراوانکردنى دەسەلاتى عەرش بوو، ھەروەكو ئەو سەرەتایانە وابوو كە فەیلەسوفى پەیمانى كەمەلایەتى (تەماس ھەبز) ئامازەى پىكردوو، كە (ئەو كاتەى فەرمانەوايەکردنى نییە، شە لە نوان مرەقەكاندا لەسەر موکىيەت و خاوەندارى زەوى وزار وودەدات)، ش شى كوردیش لەسەرەتاكاندا ھەمان بىرکردنەو و عەقەییەت بوو، ئەم بىرکردنەوھيە ئەو دەسەلمەنت ھشتا ش شگىانى كورد بە سەرکایەتى (مەلا مستەفا) ئەك ناسيوناليزم نەبوو، بەكو ئاگاشیان لە چەمكى ناسيوناليزم نەبوو و تەنانەت ھشتاش لەناو (دىخى سروشتى) بوون، ئەو دىخەى كە فەیلەسوفى پەیمانى كەمەلایەتى ھەبز ناوى دەنەت مرەق بى براكەى خى گورگەكە، (ئەم فیکرەى واتە دىخى سروشتى دەكرەت ب ئىستاش دروست بىت).

ش شگىان لەناو ئەو دىخە سروشتیەدا جگە لە دەندەيەك كە ھىچ بىرکردنەوھيەكى نەبوو شە نەبىت، جگە لە دەعبايەك بى ئەوھى براكەى خى قوت بدات ھىچى تر نەبوو.

لـڙهـدا دهـسټـپـځـى ئـهـوـى بـه شـځـځـش دهـنـاسـر ټـ دهـسټـپـځـهـکـات، ئـمـ دهـسټـپـځـهـ بـ ځـهـ ځـاـنـهـوـى ئـهـو کـاـتـهـى حـوـکـمـهـتـى عـځـاـق دهـځـهـځـهـتـهـو، دـوـاى ئـهـوـى حـوـکـمـهـتـى ئـهـو کـاـتـهـى عـځـاـق کـه حـوـکـمـى پـاـشـاـيـهـتـى بـو قـبـو ځـى نـهـکـرد مـاـمـهـ ځـهـ لـهـځـهـ ځـهـ چـنـد ځـځ و قـهـبـيـلـه و عـنـتـهـرى نـاـو دـيـوـهـخـاـن و درهـبـهـځ و مـر ځـى فـاـشـيـل بـکـاـت، ئـمـاـنـه ځـو و لـهـ شـاـخ دهـکـن، لـڙهـدا ئـمـ کـځـمـهـ ځـهـ فـاـشـيـلـه لـهـځـهـ شـهـقـتـځـهـه ځـاـنـيـان لـهـ نـاـو دـيـوـهـخـاـنـهـکـاـنـيـان و هـکـو کـځـوـيـيـهـ ځـو و لـهـ شـاـخ دهـکـن، ئـمـه سـهـرـهـتـاى جـيـاـکـردـنـهـوـى نـاـسـيـوـنـاـلـيـزـمـى عـهـرـهـبـى و کـورـدى بـو، دـيـاـرـه لـڙهـدا ئـهـوـاـنـهـى لـهـ شـاـخ بـوون بـ ځـاـگـاـبـوون لـهـ دـځـى نـاـسـيـوـنـاـلـيـزـم و ټـځـهـيـشـتن لـهـ نـاـسـيـوـنـاـلـيـزـم.

له‌گه‌ی چوونه شاخی ئه‌مانه‌دا له هه‌موو ناوچه‌کانی کوردستان بـ پشتگیری دـخـکی هه‌ختـنراو که به (ناسیونالیزمه‌وه) ده‌ناسـرت وو له شاخ ده‌که‌ن، به‌تایبته ئه‌وه‌ی فـمی ته‌واو به ناسیونالیزم و کوردایه‌تی ده‌دات ئه‌و شنبیرانه بوون به سه‌رکردایه‌تی (ئیه‌راهیم ئه‌حمه‌د) که وو له شاخ ده‌که‌ن، ئه‌مانه ئاگاداری دونیای ده‌وروهر و به‌تایبته وو داوه‌کانی عـراق و سوریا بوون و هه‌ندکیشان له‌ناو وو داوه‌کان بوون، به تاییبه‌ت دوای دروستبوونی یه‌که‌م کـنگره‌ی حزبی (به‌عس) له سا‌ی ۱۹۴۷ له سوریا و دواتر گواستنه‌وه‌ی چالاکی ئه‌و حزه بـ عـراق و له ژـر هه‌وی دروستکردنی خـراوی (جیدی) له سا‌ی ۱۹۴۷، ئه‌وه‌ی جـگای داخه ئه‌و شنبیرانه به چوونه شاخی ئه‌م ده‌ره‌به‌گانه هه‌ده‌خه‌تـن و ده‌چنه ناویان و له‌گه‌ی ئه‌وه‌ش فـمی تازه‌ی شـش و کوردایه‌تی به‌م کـمه‌یه‌ ده‌ره‌به‌گه ده‌به‌خشن و ته‌سلیمان ده‌بن، ئه‌م فـمپـدانە تا جیا‌بوونه‌وه‌ی (ئیه‌راهیم ئه‌حمه‌د) به‌رده‌وام ده‌بـت، کـشه‌ی جیا‌بوونه‌وه ئیه‌راهیم ئه‌حمه‌د و هاوـکانی بـ ئه‌وه ده‌گه‌یه‌وه لای ئاشکرا ده‌بـت ئه‌مانه کـمه‌یه قه‌بیلە و خـیـکن که نه‌ده‌زانن کوردایه‌تی چییه، نه شـش، به‌ام له‌و کاته‌وه کوردایه‌تی و ناسیونالیزم ده‌بـته ئامرازکی ده‌ستی ئه‌و نه‌وه کـویه‌ی شاخ و به زیره‌کی و ئازایه‌تی خـیان به‌رده‌وامی پـده‌دن، له‌و قـئاغه‌دا پارته‌ی له جـگای ئه‌و شه‌نبیرانه‌وه ئاگاداری ته‌واوی دـخی ناوچه‌که ده‌بـت، وه له جـگای ئه‌و شنبیرانه‌شه‌وه دـخی ناسیونالیزم ده‌چـته ناو دـخی ئه‌و مـقه کـویانه‌وه، هر له جـگی ئه‌و شنبیرانه‌شه‌وه پارته‌ی ئاگاداری تیـری به‌عس و ئیشکردنی به‌عسی سوریا ده‌بـت، چونکه زـربه‌ی ئه‌و شنبیرانه‌ی کورد که چوونه شاخ پـشتـر له سوریا بوون و هه‌ندکیش له‌و شنبیرانه له‌ناو چالاکییه‌کانی حزبی (شوعی) ئه‌و کاته بوون که چالاکترین حزبی سیاسی ئه‌و کاته‌ی عـراق بوو، هر بـیه ئه‌و شنبیرانه زـر باش له دـخی به‌عسزم تـده‌گه‌یشن، هر له جـگای

[illegible]

شوناسی پارتی له نوان تالیتارییهت و دیکتاتارییهت (... بهشی په کهم)

زگار عهلی

• سه بارهت به دهه لاهه ده رکانی ئه نتي پارتی.

ئایا هرگیز پرسپارتان له خټان کردووه به له ناو سنوری پارتیدا،
جړه کړئ ئینسان و ... ژنامه نوس هیه به ئازادی قسه ده کهن و جنه و
ده ده، جړه کړی تریش هیه ده کوژرن و شاربده ده ده کړن؟ ئایا
هرگیز پرسپارتان له خټان کردووه به هه بژاردن ده کړت و په رله مان
داده نرت، به نام به داده خرت؟ ئایا هرگیز پرسپارتان له خټان
کردووه به مه کتبه سیاسی یه کگرتوو ده کوژرن و له هه مانکا تیشدا ئه
و له یلای کوژرا و له هی بکوژه که زیاتره؟ به باره گای سهره کی گان
له هه ولېر هیه و که چی په رله مان تار و وه زیره کانی ئاودیو ده کړن...؟
ئایا له خټان پرسپوه ئه مه چ سیستم به که ئه مه موو دژه له خټیدا
که کرد ته وه؟ چن که یکردونه ته وه و به چ شوه یه که مه مه هی له گه دا
ده کات؟ له که تا وودا ویشدا ئایا له خټان پرسپوو به نه یانه شت
(عهلی حه مه صالح و سټران عومه ر) داخیلی هه ولېر بن، که چی (عهلی
پاپیر) له هه ولېره و که مه یکه سهر کرده ی گان انیش بی که شه دوا ی
چه ند ... ژکه د نه هه ولېر؟

له ماوه ی ابردوودا سه بارهت به و وودا وانه و ته وای و وودا و ه کانی
کرداری پارتایه تی که مه ه ئاکا دیمیت ژان نالیست و دهه لاهه ده ده
ئه نتي پارتی و) قاعیده زه روره (قه مه که یان خسته کار و ته حلیل
تائویلی خټان به حه ده سټکی شه قاوه ئاسای به ته جیه تی پارتی
مانفست کرد، ئه م ژوان نالیستانه به ئاگا له حه ده س و وودا و ه کانی
حه فتا سا هی ته مه نی ئه م حزبه هه ندکه تائویلی سهر و ته فسیری
کوړانه یان به ئه و وودا و ه ده کرد که ده تخو لنده وه مر ف توشی

دا و خان ده بوویه وه، ئەمانه بەردەوام لەسەر ئەو ووداوانه ده یانه ویست بیری پارتی بخەنەوه که ئەم کرداره و لژیکه وه حشیکه ریه دیموکراسی نییه و زەرەر به ئەزموونه کهمان و دیموکراسیه کهمان ده گه یه نـ، ئەم ژوو نالیستانه کاتێک قسه ده کهن که لیمات و وشه کانیان له گه ده وه دەرده چـت و هەر بهـ لژیکی خه ونبینن به دیموکراسی پـمان (اده گه یه نن: ((گومانمان لهو ووداوه هه یه، ده کرـت هـزـکی سه رووی خـی له پشته وه بـت))، وه کو وایه سه رووی ئەوان فریشته کانی خوا و نیشتمان و رزگار کهری مر قایه تی بن، ئەم عه قـیه ته ده یه وـت گومان له وـنهی ده جالـتی قاعیده ی پارتایه تی بکات و له وـنهی فریشته یه کی بـتاوان و بـ زیان پشان بدرـت و ئەو بهـ ته چییه ت و کوشتن و بـین و تاـانی و جه رده ییه ش که هه یه قاعیده ی خواره وه یه و سه ره وه ناـازییه لـی، لـردا ئـمه کـشه مان له گهـ ترسـنـک و نا پاک و کـیله و ده سته مـکراوه کان نییه که ته نانه له تاقیگه ی ئازەـبوونیشا دەرناچن، بهـکو کـشه سه ره کییه که ئەو وـشـنبیرانه و ژوـنالیستانه ی ئەنتی پارتین که بـئاگا فـمی نوـ، ته ئویلی نوـ و بونیادی نوـ به هـزـکـده دن و ته مه ن درـژی پـده به خشن، ئەمانه هەرگیز شانازی ئەوه یان پـنا بـت وـژـک عه قلـکی سه لیم، بیرکردنه وه یه کی ساخ و ده ماخـکی ته ندروستییان هه بـت، چونکه ئەمانه خـیان به موفه کیر و فه یله سوف و رزگار کهری هه مووان ده زانن، بـ ئەوه ی ئاگایان له وه بـت چـن و به چ شـوه یه ک چه ندین ساـه چوونه ته خزمه تی ئەو دـوه گه وه ره یه وه که ناوی پارتیه، ئەوانه ی پـیان وایه کرداره کانی پارتی کرداری ههـمکی و له خـیه وه، بـ ئەوه عه زـتـک بکـشن و بزائن ئەم حیزبه 70 ساـ ته مه نـتی، بـ ده بـت حه فتا ساـ ته مه نی بـت و به قاعیدی عامیش بمـنـته وه؟ ئەوه چ سیحرـکه پارتـک که بهـ ته جیا یه تی، گه نـده ی، چا وچـکی و داوـنپیسـتی کرداری بـت و ته مه نی ئەونه درـژی بـت، ئەوه چ قودره تـکه که ته مه نی حزبـک له ته مه نی حزبه کانی قه زافی و موباره ک و بن صالح و سه دام و ته نانه ت به شار ئەسه دیش زیاتره؟ ئەو ژوـنالیستانه و که سه موباره کانه ی که فـمی ئیشکردن به هـزه نه یاره کانی پارتی و ئـپـزسیـن دهن به جـرـک مه ستیوون له ناو وـنـه کانی خـیانه وه، ده بـت به ئاگا بـنه وه و شوناسی حزبـک که ته مه نی له ته مه نی به عس درـژی تر بـت بزائن، ده نا تا کـتایی پیروپه که وه بوونیان ده بـت هەر له ناو خـزگه کانیان و دوکا کانیان بخولـنه وه، من نازانم ئەگەر نه زانی شوناسی حزبـک چییه، چـن ده توانیت تیـر و ته فسیری نوـی و سیاسی خـت و وـشـنبیربوونت و ئـپـزسیـنبوونت بـه یته کار؟ چـن ده توانیت به ره نگاری ببیته وه؟ چـن ده توانیت مامهـی له گهـ بکه یـت؟ چـن ده توانیت ببیته هـرشه رـکی

به‌رده‌وام و ئاما نجلدار و به‌دیلخواز؟

• له نـوان ژـمی تـالیتاری و دیکتاتـری

لـره‌دا ده‌بـت جیاوازی نـوان رژـمی تـالیتار و دیکتاتـری بکه‌ین، ده‌بـت تاییه‌تمه‌ندی هه‌ردووکیان بزانی، به‌تاییه‌ت له‌ناو دـخی مـدلـرندا، چونکه ده‌بـت بزانی چه‌مکه‌کان و تیـره‌کان و ته‌نانه‌ت کرداره وه‌حشیکه‌ره‌کانیش شـواز و فـمی خـیان گوـیوه و به‌شـوازـکی تر ده‌رده‌که‌ون، بـیه لـره‌دا هه‌وـده‌ده‌ین به‌کورتی بونیاد و فه‌نکشی رژـمه تـالیتاره‌کان له‌ فـمی دیـپـتیزم (سته‌مکاری) و تیرانییه‌ت (جه‌بارـت) دیاری ده‌که‌ین. ده‌بـت بزانی هیچ رژـمـک نییه‌ ها‌کازایی بـت، وه‌کو ئه‌وه‌ی لای کورد هه‌یه (خوا ده‌مانگـت)، ئه‌وه ته‌نیا فـمـدانی عه‌قـه بـ ناو کایه‌ی بـعه‌قـی، فـمـدانی خـمانه بـ ناو کایه‌ی وه‌هم، فـمـدانی به‌یانکردنی نه‌توانینی و جه‌بانـت و ترسندـکیمانه بـ لای خودا. ده‌بـت بزانی هه‌موو کردارـکی سیاسی ده‌رئه‌نجامی دیراسه‌کراوی عه‌قـانی ورده، ته‌نانه‌ت کرداره سیاسییه وه‌حشیکه‌ر و ئا بـوبه‌ره‌کانیش دیراسات و لـکدانه‌ی خـیان هه‌یه و ئاما نجلـکی دیاریکراوی له‌ پشته.

هانا ئاـنـت له‌ تیوه‌ره‌که‌ی خـیدا ده‌رباره‌ی جیاوازی نـوان تـالیتار و دیکتاتـرت سهرنجمان لـاده‌کـشت و ئاماژه ده‌کات؛ دیکتاتـر زیاتر پشت به‌ ده‌زگای سهربازی ده‌به‌ستـت، ده‌زگای سهربازییه‌ت له‌ پـناو سهرکرده. سهرکرده‌ی دیکتاتـر هه‌وـده‌دات مه‌رکه‌زـتـک بـ خـی دروست بکات و به‌ پـی هه‌مـکی ده‌سه‌لـاتی بیرـکراتی فه‌رمانه‌وایی بکات، واته دیکاتـر فـمـکی موته‌قه‌ی (ئاشکرای) حوکمـانییه، ده‌وری گه‌وره و باسی گه‌وره لـبه‌ره، لـبه‌ر یان سهرـک هیچ نه‌نـکی نییه، هیچ په‌رده‌پـشـکی نییه بـ ئه‌وه‌ی وه‌کو لـبه‌ر خـی بناسـنـت، به‌کـو یه‌کسهر مافی خوداوه‌ند و گه‌وره‌ی هه‌مووان به‌ خـی ده‌به‌خشـت، له‌ناو دیکاتـرییه‌دا تـکه‌یه‌ک له‌ نـوان ده‌وـه‌ت و لـبه‌ ده‌خوـقـنـرت که‌ کم که‌س هه‌یه بزانیـت کامه ده‌وـه‌ته و کامه لـبه‌ره، لـردا لـبه‌ر ئه‌وه‌نده گه‌وره و مه‌زن ده‌کرـت که‌ ده‌وـه‌ت جگه له‌ لـبه‌ر که‌سی تر تـدا جـگه‌ی نابـته‌وه، له‌ ژـمی دیکتاتـریدا له‌ناو ده‌وـه‌تدا ئه‌گه‌ر که‌سـک ببینـ هه‌ر لـبه‌ره، ئه‌گه‌ر ده‌نگـک ببیستر هه‌ر لـبه‌ره، ئه‌گه‌ر جوـیه‌کیش هه‌بـت هه‌ر لـبه‌ره. هه‌رده‌م سیاسه‌ته‌کانی ده‌وـه‌ت بریتییه له‌ خه‌مزه‌ی ئه‌هریمه‌نی و که‌که‌یه‌ی سهرـک.

به‌ کورتی، جیهانی دیکتاتـری بریتییه له‌ جیهانی سهرـک، یان خوداوه‌ندـکی درـزن که‌ به‌ گوته‌ی خـیان له‌ وـنه‌دا نییه، له‌ عاسمان

و زهوی که سٔکی هاوشٔوهی نییه، کهس پرسیار له کرده وه کانی ناکات و ته نیا ده پرسٔت و ده پرسٔته وه، ئه گهریش بته ؤت له ٔٔ بهر بپرسیت، توشی هزار به زمی گومٔایی و عه قٔتٔ کچوونت ده بهن. رٔٔ می دیکتاتٔر هه موو پٔوه ره کانی رٔٔ مٔکی تٔ تالیتار له خٔی ده گرتٔ، به ٔام ئه وهی جیاوازی ده کاته وه ئه و ٔٔ بهر هیه که خٔی به سهره تا و کٔ تایی هه موو شتٔک و مهرگ و ژیا نی هه موو کهس ده زانٔت، له گه ٔ ئه و ده زگا سهر بازیهی که به ئاشکرا بٔ مانه وهی ٔٔ بهر (ده ؤت) وجودی هه یه، له گه ٔ ئه مانه دیکاتٔ رییه ت رٔٔ می تٔ تالیتاریشی تٔ دایه به ٔام به جٔر کی تر، دیکاتٔ رییه ت له ٔٔ گه ی ئامرازه کانی تٔ تالیتارییه ته وه خٔی مانفٔست ده کات، به ٔام ئه وهی جیاوازه ئه و ئامرازانه ئامرازی ٔه ئیسی ده ؤت و له پا ٔ ئه واندها ئامرازی تر نین بٔ شاردنه وهی ده زگا توندوتیژییه کان و به ٔته چییه کان، واته ده زگا توندوتیژه کان له دیکتاتٔ رییه تدا نه ٔنی نییه و فهرمین، به ٔام له تٔ تالیتارییه ددا نه ٔنین، له رٔٔ می تٔ تالیتارییدا (نه ٔنٔتی) به دی ده کرٔت، چٔن؟ ئایا فٔٔ می تٔ تالیتارییه ت و ئامرازه کانی تٔ تالیتارییه ت چٔنه و به چ شٔوازٔک ئیش ده کهن؟ ههروه کو گوتمان دیکتاتٔر زیاتر له ناو کایه ی سهر بازدا یه، به ٔام تٔ تالیتار پشتئه ستوره به ده زگا هه ؤا گیرییه کان، جیاوازی کی تر له که سایه تی سهر کرده کان ده رده که ؤت، هه رچی رٔٔ می تٔ تالیتاره به گؤره ی فره مه که زٔت کی جیوه یی کار ده کات.

له رٔٔ می دٔ تالیتاردا به تاییه ت له دٔخی مٔدٔرن ٔٔ بهر (به ئاشکرا) خٔی به خودا و کٔ تا رزگار که ری نیشتیمان نازانٔت، به ٔکو به زه روره تی قٔ ناغٔک خٔی مانفٔست ده کات، ٔٔ بهر له تٔ تالیتاردا له پا ٔ خٔیدا سٔ بهری خٔی دروست ده کات، سٔ بهرٔک که له زه ینی خه ٔکیدا ده خؤقٔنٔت و له ٔٔ گای داموده زگا زه به له حه کانی ئیعلامه وه و به بانگه شه ی بٔ و پا گه نده ی ئه وهی (ئه وه ئٔ مه ی ن پٔ ویستمان به سهرٔک ده بٔت نه ک ئه و) خٔی ده رده خات، خودی ٔ بهر هاوشٔوهی هه مان ٔٔ بهری دیکتاتٔ رییه، به ٔام ئه وهی جیاوازه له تٔ تالیتارییدا ئه و سٔ بهری خودی ٔٔ بهر له پا ٔ ٔٔ بهر به رده وام بانگه شه ی دیمو کراسی بوون و خٔ شگوزه رانی بوون و به یٔ تٔ پیا بوونی ژیا ن ده دات له داها توودا، ٔٔ بهر به بیا نووی یٔ تٔ پیا بوونی ژیا ن له داها توو، ئه و داها تووه یٔ تٔ پیا یه ی که هه رگیز نایه ت به رده وام کٔ مه ٔگه دابه ش ده کات به دوو له ته وه، کٔ مه ٔگه یه ک که پشتگیری ٔٔ بهرن و کٔ مه ٔگه یه ک که دوژمنی ٔٔ بهرن، له نٔوان ئه و دواندها هیچ چینٔکی تر جٔگه ی نابٔته وه، به ٔکو یان ده بٔت دٔست بیت، یان گهر دٔست نه بیت دوژمنیت. ٔٔ بهر له ٔٔ گه ی ئه و دووژمنانه وه بانگه شه ی ئه وه ده کات ئه و یٔ تٔ پیا یه ی که

دهيهوټ بيگه يه نهټه دی بټ کټمه گه کهی ئهوا دوژمنان ټټگرن، واته لټره دا دوژمنان بهرته ټټکارانی ټټبهر گهر نه توان له ټټپاکاری ټټبهر حاجی بن و ټټبگن ئهوا له دټسته کان زیاتر کټمهک به ټټبهر ده به خشن، ټټبهر له له دیکتاتټریدا هه موو دوژمنه کان و بهرته ټټکارانی خټی له ناو ده بات و ده یانکوژټټت، له ټټگای ئه و کوشتنه شه وه هه موو ټټهنگه کان حزف ده کات و ته نیا خټی بوونی ده بټت، به مهش فټټمکی دیکتاتټری به خټی ده به خشنټت، به ټټام ټټبهر له رڙمی ټټتالیتاریدا نهک دوژمنه کانی ناکوژټټت، به ټټکو پټویستی به ئه و هه مه ټټهنگیه هه یه بټ ئه وهی دیکتاتټریه تی بشارټته وه، ئه م هه مه ټټهنگیه بټ بانگه شهی دیموکراسی بوون و ئازادی بوونی ده وټه ت گرټ ده داته وه، به ټټام ئه و هه مه ټټهنگیه، ئه و بهرته ټټستیه بهش بهش و بچوک بچوکه هه رده م له خزمه تی ټټبهر دایه، چونکه به م بهرته ټټستیه لاوازه ی که هه یه هیچ کات نابنه مه ترسی بټ بوونی ټټبهر، نهک نابنه مه ترسی به ټټکو هه رده م بټ (شه ی به رده وام و دوژمنی به رده وام و سازدانی سیناریټی به رده وام) سودیان لټ وه رده گرټت، بټ ئه وهی هه م بټټت خه ونی یټټت پیا بوونی ئټټوهی ټټهعیهت له خه تهر دایه، هه م ټټپاکاری دیکتاتټر بوونی بشارټته وه. ئه مه تا ئټټستا ټټگه یشتن بوو له خودی ټټبهری ټټتالیتار، ئه وهی ماوه ئاشکرای بکه ین ئه و فټټمی ده وټه ته یه که ټټتالیتار ټټیدا ئیش ده کات.

سیمای ټټتالیتار له و ټټکه ټټبوونی سهیره ی نټټوان (ده وټه ت و حزب و جه ماوه ر و ټټبهره). وه کو پټشتر گوتمان له دیکتاتټریدا ته واوی ئه و ده زگایانه ی هه یه ده زگای ټټیسی ده وټه تن، له سیسه می دیکتاتټریدا ده وټه ت و حزب و جه ماوه ر و به ته واوی ټټکه ټټده بن که کهس ناتوانټت جیاوازیان بکاته وه، واته ده وټه ت ټټبهره، ټټبهر ده وټه ت، ده وټه ت حزبه، حزب ټټبهره، حزب ده وټه ت، ئه مه له ناو سیسته می دیکتاتټری به شټټوه یه کی ټټکه ټټنام ټټز هه یه، هیچ جه ماوه ر ټټک و کټمه گه یهک و حزبی سیاسیش له دهره وهی ئه مانه بوونی نییه، به ټټام هه رچی سیسته می ټټتالیتاره، ټټبهر و ټټبهری دژ، حوکمهت، ده وټه ت، حزبی ترسه هه یه، ئه وهی ټټتالیتار و دیکتاتټر یه کسان ده کات حوکم ټټانیکردنه، هه ردووکیان له ټټگه ی حزب و ټټبهره وه حوکم ټټان، به ټټام حوکمهت و ده وټه ت و حوکم ټټانیکردن له ټټتالیتار به شټټوازی که ئه وهی وه کو حوکم ټټان دهرده که وټت ئه وه حوکم ټټان نییه، واته له ټټتالیتار ټټکه ټټه ی نټټوان ده وټه ت، ټټبهر، حزبسه نییه، واته هه رسټکیان یهک ده زگای ټټکه ټټن بټ حوکم ټټانیکردن، به ټټکو ده زگای جیاوازن، واته له ټټژمی ټټتالیتار حوکمهت هه یه به جیاواز، ده وټه ت هه یه به جیاواز، حزبی تر هه یه به جیاواز، ټټبهریش هه یه به جیاواز، به ټټام

حوکمهت دهو٬هت و هه موو به شه جياوازه کان له خ٬ی ده گر٬ت له ناو خ٬یدا و خ٬شی ده چ٬ته ناو حزبی ٬٬ بهری ت٬تالیتار و حزبی ٬٬ بهری ت٬تالیتاریش ب٬ خزمه تی ٬٬ بهر، ئه م ق٬ ناغه نا٬ استهوخ٬ ز٬ ربه ی ک٬ مه ٬گه به و ٬هنگانه ی که جياوازش و نابنه مه ترسی ب٬ سر ٬٬ بهر ده تو٬ن٬ته وه له ناو ٬٬ بهر، ز٬ ربه ی جاریش به ٬٬ گایه کی ئاره زوومه ندانه نه ک به ٬٬ گای ز٬ ره مل٬، به ٬ام دیکتات٬ر ٬٬ بهر که ٬ استهوخ٬ هه موو کایه کانی دهو٬هت له خ٬یدا ده تو٬ن٬ته وه، ئه گهر که س٬ کیش له مه لابتات توندترین سزا ددر٬ت، له دیکتات٬ریدا هیچ ٬٬ گایه کی ئاره زوومه ندانه بوونی نییه، ته نیا ئه و ٬٬ گایه نه ب٬ت به ٬ استهوخ٬ و ٬ اشکاو ده چ٬ته خزمه تی سر٬ک و نیگای ئه هریمه نیانه ی سر٬ک. هرچی تایبه ته به داموده زگا کانی ٬٬ می ت٬تالیتار یان ئه وانه ی که تایبه تن به مانه وه ی خودی ٬٬ بهر و ٬٬ مه که ی، ب٬ له بهر ره ٬ستکاران که گوتمان به نا٬ استهوخ٬ ده چ٬ته خزمه تی ٬٬ بهر، ک٬ مه ٬٬ ک دام و ده زگاش هه یه که ئیشی ئه وه ده که ن که ک٬ ده چ٬ته خزمه تی ٬٬ م و ک٬ له دهره وه ی ٬٬ مه، ک٬ تاوانباره و ک٬ ب٬ تاوانه، واته ئه مانه نا٬ استهوخ٬ ده سه ٬ا تدارن و له پشت حوکمهت و ده زگا شرعیه کانی و٬ا تدا ئیش ده که ن، ته نانه ت ده زگا شرعیه کانیش بهردهستی ئه و ده زگا نادیارانه ده که ن، دیارترین ئه و ده زگا نادیارانه ش ئه مانه ن

1. مه کینه یه کی گه وره ی ئیعلام و پ٬ و پاگه نده
2. پ٬ لیسی نه ٬نی
3. ده زگای هه و٬ گیری
4. میلشای حزب و ٬٬ بهر
5. پهروه رده (هر له پهروه رده کردنی مندا٬ه وه هه تا ک٬ ن٬٬٬٬ کردنی کایه کانی زانک٬ و ک٬ مه ٬گه.

ل٬ ره دا ئ٬ مه شیکردنه وه ی هه موو ئه و بابه ته نه ی سره وه و چ٬ نییه تی ئیشکردنیان ب٬ بابه ت٬ کی سهر به خ٬ ج٬ ده ٬٬ ین، به ٬ام ئه وه ی گرنگه دهرخستنی ئه و سیما دیارانه ی تایبهت به ت٬تالیتاره نه ک دیکتات٬ری، واته ئ٬ مه ده مانویست ک٬ مه ٬٬ ک بابهت هه یه که جياواز له یه ک ته ماشای بکه ین، وه ٬امی ئه و پرسیارانه ش بدهینه وه جياوازی ن٬وان (ت٬تالیتار و دیکتات٬ری و دیموکراسی) چیه، له کو٬ به یه ک ده گهن و له کو٬ یه ک ده گر نه وه.

لهم دوو ٲٲژهى ٲٲا بردوودا هه ندك له ٲٲسته كانى نووسهر ٲكى كورد كٲمه ٲٲه چالاكويهك بوو له دهرهوى كوردستانه كرابوو، له يه كٲك له ٲٲسته كاندا هه ندك كٲمٲنت نووسرابوو كه به قوٲى سهرنجى منى ٲٲاكٲشا، نووسينى كٲمٲنته كان ٲٲ نووسهر ئه مانه بوو (خٲزگه كچى تٲ ده بووم، خٲزگه ژنى تٲ ده بووم، خٲزگه ...) كٲمه ٲٲ خٲزگه هيوا و ئاوات نووسرابوو، كه هه موويان ئاماژه بوون به وهى حمز ده كه ن له گه ٲ نووسهر بژين، لٲره دا پرسياره كه ئه وه يه، ئايا ئه و خوٲنهرانه ٲٲ ده يانه وٲت له گه ٲ نووسهر بژين؟ ئايا نووسهر به چى تٲگه يشتوون؟ ئايا چيان له نووسهر ده وٲت؟ من دٲنيام ئه وانهى ئه م جٲره خٲزگانه يان هه يه بچوكترين زانياريان دهرباره ي دونياى نووسهر نييه، ئه م جٲره خٲزگانه ئاماژه يه به وهى كه كتٲٲٲك، چيرٲكٲك يان ٲٲمان ٲكى نووسه ريان خٲٲٲندٲته وه و كتٲٲبه كه يان يه كٲك له چيرٲكه كانى ئه و نووسهره بووه ته نايه بترين ٲووداو لايان كه چٲٲٲكى له ٲٲاده به رى ٲٲبه خشيوون، به ٲٲ، چٲٲٲك و ٲووداو گه لٲك كه له ناو چيرٲكه كاندا هه يه و له واقيعدا نين، واته ئه وهى خوٲنهر ده يه وٲت خوٲقاندنى ژيانك و جيهانك كه له ناو جيهانى واقيعدا نييه، خوٲنهر ٲٲى وايه وه كو چٲن نووسهر ده توانٲت ٲووداو گه لٲك بخوٲقٲٲن له ناو كتٲٲبه كانى كه به دٲى خوٲنهر ٲٲت ده توانٲت له ناو جيهانى واقيعيشدا ٲووداو گه لٲك ٲٲ ئه مان بخوٲقٲٲنٲت، واته خوٲنهر له ناو دونيا يه كى خاٲى له وه دا يه كه بوونى كام ٲ نه بووه و ٲووداو گه لٲكى ناو كتٲٲبه كان وايلٲده كات كه وايزانٲت نووسهر كام ٲبوونى ٲٲ ده به خشٲت، ئه مه ش وايلٲده كات ٲٲ ئه وهى كام ٲنه بوون لاي ته واو ٲٲت و بگاته يٲتٲٲيا نزيكبوونه وه يان كچيوون يان ژنبوونى نووسهر به ئاوات بخوازٲت، به ٲٲام پرسياره جدييه كه ئه وه يه، ئايا به ٲٲاست نووسهر ده توانٲت له ناو واقيعدا جيانٲكى يٲتٲٲياى به كچ و ماٲ و منداٲى به خشٲت، يان ده توانٲت وه كو چٲن حيكايه تٲك دروستبكات له ناو ٲٲمانه كانى هه مان حيكايه يه به واقيعى بخوٲقٲٲنٲت؟ يه كٲك له و فيلمه يه كجار سهرنج ٲاكٲشانه ي كه ديدى خوٲنهر و خٲزگه كانى خوٲنهرمان به رامبه ر نووسهر ٲٲ ٲوونده كاته وه فيلمى (هه ٲٲه له ئه ستٲره كانمان) ئه م فيلمه باس له كچ و كوٲك ده كات كه نه خٲشى ژٲٲه نجه يان هه يه و به نه خٲشيه كه وه ده ناٲٲٲن، به ٲٲام تا ٲٲاده يه ك كوٲه كه نيشانه كان چاكبوونه وه و وه زع باشى ٲٲوه دياره، كوٲه و كچه

تا ٲاده يهك نزيكبوونهوه له نٲوانياندا هه يه تا ٲهوه ي عاشقي
 يهكتربوون، ٲٲژٲك كچه ٲٲمانك دهخوٲنٲتهوه باس له كوٲ و كچٲك
 دهكات كه عاشقي يهكن و هه مان نهخٲشي ٲهمانيان هه يه، ٲهه
 وايلٲدهكات ٲه ٲٲمانه پيشاني كوٲه هاوٲٲكه ي بدات و دواي لٲبكات
 كه بيخوٲنٲتهوه، بهٲٲ، كوٲ و كچه به قوٲي دهكهونه ناو جيهاني ٲهو
 ٲٲمانهوه، ٲهو قوٲبوونهوهي كوٲ و كچه هه ه ي ٲهوه يه كه خٲيان
 له ناو ٲووداوهكاني ٲهو ٲٲماندا ده بيننهوه، هه ه ي ٲهوه يه نووسهر
 ٲووداوهكاني ساحيرٲاسا خوٲقاندووه، سحري نووسهر له ٲٲمانهكه دا
 ٲهوه يه ٲووداوهكاني به ناتهواوي هٲشتٲتهوه، ٲاخر بهلاي خوٲنهر چٲن
 ده بٲت ٲووداوهكه لٲك هه بن كه كٲتاييهكه ي ديار نه بن، بهلاي كچ و كوٲه
 چٲن ده بٲت له ناو كتٲبه كه كٲتايي خٲيان ديار نه بٲت، چٲن ده بٲت
 نه زانن ٲهو كارٲهكته رانه ي ژٲرپه نه جيان هه يه كٲتاييان چيه، ٲايا
 چاكبوونه تهوه، يان به ره و پير مهرگ ٲٲيشتن؟ بهٲٲ كچ و كوٲه بٲ
 عهوداٲي ٲهو پرسيارانه عهوداٲي نووسهر دهكهون، ٲيمٲل له سهر
 ٲيمٲلي بٲ دهكن، تا دواچار نووسهر كه له شارٲكي تر وهٲاميان
 ده داتهوه و به داواكار ييه كه يان ٲازي ده بٲت كه يهكتر بينيني بكن،
 كچه كه نهخٲشيهكه ي لٲي پيس كردووه و دكتٲره كان ٲامٲژگاريان
 كردووه كه به هيج چٲرٲ نابٲت سه فهر بكات، بهٲام كچه ته نيا يهك
 خٲزگه ي هه يه ٲهويش ٲهوه يه (نووسهر) ببينٲت، ٲهه خٲزگه يهش
 تاٲاده يهك زٲر لهو خٲزگاني سه رهوه نزيكه، خٲزگه ي ٲهوه ي كه
 نزيكبوونهوه له نووسهر ژيانٲكي بٲ عهيب و موته كاملت ٲٲ ده به خشٲت،
 نزيكه بوونهوه يهك كه نووسهر ده توانٲت وهٲامي بٲكٲتايي پرسياركه لٲك
 بداتهوه كه واقع ناتوانٲت بيداتهوه، بهٲٲ كچه دواچار مجازه فه به
 ژياني خٲي دهكات و له گهٲ كوٲه و دا يكي سه فهر دهكات بٲ لاي نووسهر.
 له يه كه م ساتدا له ده رگاي ماٲي نووسهر ده دهن و ژني نووسهر
 ده يكا تهوه، ژنه كه فهرموويان لٲدهكات بٲ ژووري نووسهر، به خه ياٲي
 خٲيان نووسهر ده بٲت موته كامل بٲت، ده بٲت له باوه شيان بگرٲت، ده بٲت
 ماچيان بكات، ده بٲت به ٲٲكه نينهوه فهرموويان لٲبكات، بهٲام چي
 ٲووده دات؟ نووسهر به ٲيچامه يه كي خه خه و بٲباكانه، بهٲام
 بٲباكيه كي ناوه كي نهك دروستكراو و ٲويه كي گرژ په رداخٲك ويسكي
 به ده ستيه وه يه و ده خواتهوه و لٲيان ٲاده مٲنٲت كه ميوانه كاني چه ند
 (گه شبنن) يه كسهر ٲامازه دهكات كه ههٲه بووه وهٲامي ٲيمٲلهكه ي
 داونه تهوه، له گهٲ ٲه مه دا گٲران ييه كي بٲ ماناي ٲاپ ده خاته سهر
 ٲيكٲرده رهكه ي كه تهواو كچ و كوٲه هه ره سان دهكات، ههر له سهره تاوه
 پرسيار ي ٲهوه ي كه نووسهر به رز ترين و به به ها ترين و به ٲه خلاق ترين
 كه سه بهلاي خوٲنهر دا خٲي ده بٲتهوه، نووسهر ٲامازه كاني بٲ ٲهوه
 دهٲوات كه ٲٲوه ههٲهن خٲزگه و ٲاواته كانتان له سهر كه سايه تي من

بنياد ده نـن، نووسەر پـمان دهـت به (قهولى لـلان پارت) دهـت
 ئـمه بـكوژن بـ ئـهوى دهق لهـدايـكـت. بهـ كـچه بهـ شـكـكى
 سهـره تـايـه وه دهـت سهـر لـمانهـكه، كـچه باـسى كـتـايى كـتـبهـكه دهـكات،
 نووسەر بهـ هاوكـشهـيهـكى ئـهوى كهـ ((بـكـتـايى كـتـايى نـايـهت))
 وهـامى كـچه دهـداتـه وه، كـچه دهـت: ((ئـايـا ئـهـو دوو كارـهـكتـهـره چـيان
 لـدـت، ئـايـا كـتـايـان چـيه، ئـايـا داهاـتوويـان چـنه، ئـايـا چـي
 وودهـدات؟)) كـچه لهـگهـ ئـم پرسيـارانـهـدا هاوار بهـسهـر نووسەر
 دهـكات، نووسهـريش هاوار بهـسهـر كـچـكـ دهـكات كهـ مـجـازـهـفـى بهـ گـيانى
 كـردووه و هاـتـه لـاى و دهـت: ((هـيچ وونـادات، ئـهـوانه هـمووى
 خـهـياـن، دواى تـهـواوـبوونى لـمانهـكه بوونـيان نامـنـت)) كـچه دهـت:
 ((ئاخـر ناـبـت)) نووسهـريش بـياكـانه دـهـقـانه ئـماژـه دهـكات: ((
 ئـارهـزووه مندـاـيـيهـكانـت كـشهـى مـن نـين، هـتـيدـهـكهـمهـوه بهـزهـيم بهـ
 تـدا بـتهـوه، چـارهـنووست ئـهـويه كهـ نهـخـشـيت و چـاوـهـوانى ئـهـوه
 دهـكهـيت ژيان دواى لـمان بوونى هـهـبـت)). لهـوانهـيه لهـيهـكهـم بـينـينى
 ديمهـنـكى واهاـدا بـيرـكهـى ئـهـوهـمان لا دروستـبـت كهـسـكـ دهـت چـهـند
 دـهـق بـت كهـ بهـو شـهـويه مـامـهـه لهـگهـ كـچ و كوـكـدا بـكات
 نهـخـشـيان هـيه و كـاتـكى كهـمـيان ماوه بـ ژيان، بهـام استى
 با بهـتهـكه و هـهـكه عهـوداـبوونى خوـنـهـره بهـدواى ژيانى استهـقـينهـى
 نووسەر، نووسەر لهـ شوـنـكـ دهـژى ناـتـوانـت يـتـپـيا بـ ئـهـوانى تر
 بخوـقـنـت، سـيمـبو و ديمهـنهـكانى واقـيعـى نووسەر ئـهـو و وئـايـه نـيه
 كهـ خوـنـهـر لهـسهـرى بونـيـاد ناوه، بونـيـادنان بهـو مانـايـهـى چـن
 بتوانـيت كارـئهـكتـهـرـكـ، ديمهـنـكـ و شارـكـ بخوـقـنـت لهـ كـتـبهـكانـدا
 بـشتـوانـت هـهـمان شـت لهـ واقـعـدا بخوـقـنـت، سـومـبول و ديمهـنهـكانى
 واقـيعـى نووسەر كـتـبـخـانهـيه، حـهـقـيـقهـتى نووسەر مـامـهـهـكـردنه لهـگهـ
 خـهـياـى مـرـقـ نهـكـ مـرـقـكى حـهـقـيـقى، ئـهـوه خـهـياـى مـرـقـه و وئـايـى
 مـرـقـمان بـ وونـدهـكاتـه وه، لـرهـدا نووسەر شـتـكـ دهـبـينـت كهـ خوـنـهـر
 ناـتـوانـت بـيـبـنـت، بـينـينى ئـهـو شـته بـ نووسەر لـاى خوـنـهـر يـتـپـيا بهـ
 و خوـنـهـر دهـيهـوت بـگـاته ئـهـو يـتـپـيا بهـام ئـهـو يـتـپـيا بهـ لـاى
 نووسەر تراژيـديـايـه، واـته لـاى نووسەر مـامـهـهـكـردن لهـگهـ نووسين و
 خـهـياـ دهـبـته دـزـينهـوى دـخـى تراژيـادى لـاى مـرـق، بهـام كارـهـساتـه كهـ
 ئـهـويه ئـهـو تراژيـديـايـه خوـنـهـر بهـ يـتـپـياى دهـزانـت. كـمـيـديـاكـه
 ئـهـويه نووسەر تراژيـديـايـى لهـناو خودى ئـهـوانى ديكـه و خوـنـهـر
 دهـبـنـته وه، بهـام خوـنـهـر دهـيهـوت بـگـاته نووسەر، نووسەر دهـيهـوت
 تراژيـادى ناخى خـيان پيشـانى خـيان بدات بـ ئـهـوى چـارهـسهـرى بـكهـن،
 بهـام خوـنـهـر لهـ جـياتى ئـهـوى بهـ كـمـمـكى نووسەر بـگهـته وه ناو
 خودى خـاى دهـيهـوت بـته ناو نووسەر. مـامـهـهـكـردنى خوـنـهـر لهـگهـ
 نووسەر بـ ئـهـوى بـنه ناو ژيانى نووسەر گـهـورهـتـرين هـهـهـى

بیرکردنه‌وه‌ی خو‌نهره، ناو خودی نووسەر شو‌ن‌ك نیه تا ژیان‌کی
 ی‌ت‌پی ب‌ خو‌نهر ببه‌خش‌ت، ناو نووسەر شو‌ن‌ك نیه ئارامی ل‌
 سه‌وز ب‌ت، به‌کو شه‌کی ب‌ک‌تایی ل‌ سه‌وز بووه، شه‌ك که ئه‌و
 ژیان‌ه پ‌پ‌لیستی دهره‌وه ناتوانن ئاشتییه‌کی در‌زنانه‌ی پ‌ببه‌خشن،
 دهره‌وه ناتوان‌ت له‌گه‌ واقیعی نووسه‌ردا بژی، نووسه‌ربوون له‌سه‌ر
 ت‌ران له‌ جیهانی دهره‌وه بونیاد ده‌ن‌ت، مامه‌کردنی نووسەر وه‌کو
 ژیان‌ی ئاسایی له‌گه‌ جیهانی دهره‌وه‌دا نیه، به‌کو ژیان‌ی ئاسایی
 نووسەر بونیادنانی فیکره‌ی جیاواز و ئایدیای جیاوازه، ت‌ داوای
 ک‌تایی چیر‌ك له‌ نووسەر ده‌ک‌یت له‌ک‌ت‌ک‌دا فیکره‌ی نووسەر
 ک‌تاییهاتنه به‌ ک‌تاییه‌کان، ک‌تاییهاتنه به‌ ه‌هاکان، هیچ
 ک‌تاییه‌ک و فیکره‌ی ک‌تایی لای نووسەر په‌سه‌ند نیه، به‌کو ئه‌وه
 ف‌م به‌ نووسەر ده‌به‌خش‌ت ئه‌و شه‌ه به‌رده‌وامه‌یه که له‌ناو نووسه‌ردا
 هه‌یه و هیچ ک‌تاییه‌کی نیه، هه‌ر ک‌ت‌ك نووسەر گه‌یشته ک‌تایی،
 گه‌یشته ک‌تایی شه‌ی ن‌و ئایدیاکانی ئه‌وه نووسه‌ربوونیشی گه‌یشت‌ته
 ک‌تایی، که‌واته ژیان‌ی ئاسایی نووسەر له‌گه‌ شه‌ه به‌رده‌وامه‌کانی
 ناو خ‌یه‌تی، ئه‌م شه‌ه ناو نووسەر ده‌توان‌ت ژیان‌کی باشت‌ر به
 ئه‌وانی دیکه ببه‌خش‌ت، به‌ام هه‌ر ک‌ت‌ك خو‌نهر له‌ ئایدیاکان هاته
 دهره‌وه و ویستی که‌سایه‌تی نووسەر ژیان‌ی پ‌ببه‌خش‌ت ئه‌وه هه‌ه‌که‌یه،
 ناب‌ت خو‌نهر هه‌رگیز بیر له‌حه‌قیقه‌تی دونیای نووسەر بکاته‌وه،
 نووسەر خ‌ی و‌ران ده‌ک‌ات له‌ پ‌ناو ئه‌وان، هه‌ه‌ گه‌وره‌که‌ش ئه‌وه‌یه
 ئه‌وان له‌ جیات‌ی ئه‌وه‌ی بیانه‌و‌ت مامه‌ه له‌گه‌ ئایدیاکان بکه‌ن
 مامه‌ه له‌گه‌ ژیان‌ی ده‌که‌ن و خ‌زگه‌کانیانی له‌سه‌ر ئه‌و بونیاد
 ده‌ن‌ن، ک‌شه‌ی نووسەر ک‌شه‌ی (مانع و جمع) یان ده‌ب‌ت له‌گه‌ جیهانی
 پ‌پ‌لیستی ب‌ت یان له‌گه‌ ئایدیاکانی، ئه‌و ئایدیانه‌ی که
 نووسه‌ربوونی پ‌ده‌به‌خشن. به‌ام ئه‌مه به‌ مانای ئه‌وه نیه نووسەر
 پشت له‌ جیهان ده‌ک‌ات، به‌کو پشت له‌ ته‌ئویل و ته‌فسیری جیهانی
 پ‌پ‌لیستی دهره‌وه ب‌ جیهان ده‌ک‌ات، یه‌ک‌ك له‌ ه‌کاره‌ گرنگه‌کانی
 نووسەر ئه‌وه‌یه ئامراز‌ک‌مان ده‌دات‌ ب‌ ئه‌وه‌ی له‌ زه‌مه‌ن ت‌ب‌گه‌ین،
 به‌ام ئه‌و زه‌مه‌نه نا له‌ ژیان‌ی استه‌قینه‌هه‌یه، وه‌کو ماری‌ فارگاس
 ی‌سا ده‌ت‌: ((له‌ ژیان‌ی استه‌قینه‌ زه‌مه‌ن ش‌ت‌که قوتمان ده‌دات))،
 به‌کو ئه‌و زه‌مه‌نه‌ی که استه‌قینه‌ی بونیاد ناوه، زه‌مه‌نی ئه‌ودیو
 ژیان‌ی پ‌پ‌لیستی.

با یکتات چیی و چان ئی نجامی دەبەت ... زگار عەلی

یەکتەک لێ و ئێگە مەدەنیانە کە هاو نیشتەمانی هەر وڵاتەک
دە یگرنە بەر نارزایەتیە بەرامبەر دەخەک کە تەیدەکەون، چا دەبەت
بپرسین ئێ و نا ئزایەتیە چەن خە ی مانفەست دەکات؟ لێ وڵاتە
ئێژئاوایەکان کاتەک کە فەرمانبەرەن یان کرکارانی سەکتەرەک یان
کارگەرەک لێ دەخە یان نا ئزەین هەندەستن بە مانگرتن، یەکتەم ئیشی
مانگرتن نەچوونە سەر کارەکانیان، بەمش ئێ و شوینە ئیفلج دەبەت،
یان بە شوو یەکی تر ئاماژە ی پە بکەین، لێ وڵاتە ئێژئاوایەکان ئێ و
شوینە ی کە ئیفلج دەکەت بە هە ی مانگرتنی کرکارانە و کارێگەری بە
تەنیا لێ سەر خۆی شوینە کە نابەت، بەکو کارێگەری دەخاتە سەر
تەواوی وڵات، بەمش لێ وڵاتە ئێژئاوایەکان ئیفلجکردنی تەواوی
وڵات دەتوانەت بە سەکتەرەک یان بە بەشەک یان بە سەکی قیتارەک
دەستپەیکەت، ئێمە لێ بەر ئێ وە ی هەم ئێ و وڵاتە وڵاتەکی بە
دامەزراوەیی و هەموو شوینە زیندووکانی وڵات پە یوئەندی بە یەکتە و
هە ی، هەم دەتوانین بێن لێ وڵاتان سیاسەت پە یوئەستە بە هەموو
دامەزراوەکانی وڵات و بە یە پیوئەستە لێ خەزمەتی هەموو
دامەزراوەکانی وڵاتیشدا بەت، ئێگەر لێ وڵاتان دامەزراوە یەکی پەکی
بکەویت راستەوخە شکستی سیاسەت، چونکە سیاسەت بە و دامەزراوە یە
بوونی هە ی، بە ئێستیک بکەین بە کوردستانی خەمان و بزەنین
نا ئزایەتی دەبەت چەن چەنی بەت؟ لێ کوردستان چونکە سیاسەت بە
دامەزراوە یی نییە، هیچ کارەک و پە یوئەندی نییەکی بە
دامەزراوەکانیش و نییە، لێرە سیاسەتمەداران و حوکمەنان چونکە
ئیشیان لێ مافیابوون و ئۆتۆکۆردنە وە ی هاوڵاتیان زیاتر هیچی تر
نییە، بە یەش تەنیا پە یوئەستیەن بە یەکی سەکتەر هە ی ئێ ویش ئێ و
سەکتەرە ی کە مافیابوونیان دەپارێزەت، بەگومان ئێ و سەکتەرەش
سەرباز و ئاسایش و کەمە ئێ جەتەگەراییەک کە دەچنە خەزمەتی خە ی و،
ئێمە پە یوئەندیەش کە ئێمە جەرە مافیایە بە سیکتەرەکانی تر و
دەبەستەت و تەنیا ئێ وە ی خەزمەتی مادی بکەن، واتە ئێمە دەوڵەتە
مافیایە تەنیا بە مادی ئێمە سەکتەرەکانی هەشتەت و هە ی، ئێ وەشی
کە مادی لێ نییە، هیچ پە یوئەندیەکی بە ئێمە حوکمەنان کوردیی و
نەماو، ئایا لێ جەرە سیاسەتۆکۆردنەکی مافیایی ئێ و هەدا دەبەت
سیکتەرەکان، مامەستایان، قوتابیان، فەرمانبەرەن و تەواوی چینهکان
چەن نارزایەتیەکانیان مانفەست بکەن؟ لێ وە ها دەخەکی و هەدا

دې بېلت نارزايي تپيدگان، مانگرتن، بايکټ شيوازی نو له څي بگړت، له دڅڅکي وها دا بايکټ نابېلت نا زايي، لږ بايکټ ناتوانت د سټا تداران بخات سږ څت، ئو بايکټي ک ئم د يکن و د چين و ما و داد نيشين سکت رگاني پږو ردد، خو نندني با، ت ندروستي پ ئيفليچ د کين د سټا تي پ ئيفليچ ناکرت، چونک و کو گوتمان ئم د سټا تي کورديي ئم سکت ران ب هي څي نازانت، ت نانت نک ب هي څشي نازانت ج و هري ئم د سټا تي کورديي ل سږ کوشتنی ئوان ئيش دکات، ئم ج ت گډراييدی ک ه ي ه موو دام زراو کانيش پک بخيت ک ش ي ني، ئو ت نيا پيوستي ب سوپاي ک بپار زت ک ه ي تي، ب ي د بټ بايکټ ب نا زايي تي ن زانين، ب کو بايکټ ب د ر ف ت ک بزاني ک ک مانیکرد ت و و کاتي زياترمان د دات ب نا زايي، وات ئو کاتي ه مان ب شي هاوار کانمان ناکات، ب شي (ن څر) کانمان ناکات م جبوور د بين کات له بايکټ ق رز بکين، ب ئو و ي ش و و ژ ک مان بکات و ل سږ ش قام، ل ناو څ مان بمانه ت و و ل سږ داواکار کانمان سورترمان بکات، فکر ي تاز مان بدات تا نا زايي تپيدگان زووتر بگات ئ نجام، ک وات ئم د بټ وار ل و جږ بايکټ ت به نين ک د مانبات ما و و ب خواردني فاس ليا و برنج و قس ي (ب ت مای خواي) څ ريکي کردووين، ب کو د بټ بچين ق ناغي ياخيوون و ل ه مېر د څ کي ن جو او و ست مکار، د بټ ه و بدين ق ي ي هاوار کانمان بچ ت ئ و پ ي ئاسمان، د بټ و ابکين ل و پاشا گډاننيي رزگارمان بټ، د بټ داوای گډان بکين گډان کي یش ي و ب هادار، د بټ س نگړ ل ست مکاری بگړين، تاو کو مافي ئ و ي ن بټ ست ممان ل بکات، د بټ ب زيکردن بوو ست نين، د بټ ک شش بکين ب د څ کي مړ ي ب هادار ک هيچ ن بټ ک رام تي مړ ي پار زراو بټ.

کيلايي تي له ئستا و ا بردو ... زگار علي

د څي کيلايي تي ئ و د څ ي ب درې ژاي م ژوو بيرياران و هزر فاني زانستي سياسي ب څ ي و څ ريک کردو و، ه ري ک کيان جياواز تر

لښو وېتر تفسيري ئو دځيان کردوو کمره تښتو کولت، ئايا بښت است بچي مره دځي کيلايې تي هډډه بښرت؟ ئايا بډي وېت بښت بډي کيلايې؟ يان ئايا مره بچي لښ تازادي هډډه ت؟ ئايا کيلايې چن تازادي بډستد هډډه ت وې؟ فېلې سوفي ئېمانې (هيگل) لښ کتېبي گرنګه کي (فينؤميند لځي هډش) بډ گډان وې بډ ابردوو لښ هډمانکاتدا دځي سروشتي لاي مره، ئامازي گرنګي بډ دځي کيلايې تي کردوو، ئېم تښکست بډ گرنګرين و بډ هاترين نووسراو داد نرت کډ چووت ناو قولايي پيوښدي نوان ئاغاو کيلايې، هيگل لښ کتېب و لښ پيوښدي نوان ئاغاو کيلايې باسي (مره قې يکېم) دځات، ئو وې مره قې يکېم لښ ئاز بډ جيا دځات وې ئو يې کمره قې تښا ئارزووي لښ شت است قيند پښ تيځ کاني نيې وکو ساق، جل و بډرگ يان شوېني مان وې و مان وې لښ ژيان، بډکو ئارزووي لښ هډنډک شتي ئاماد ش هډي، ئاماد بډ مانايي کډ هشتا ئو شت کډ دډت ئېم خاوي ني بډت خاوي ني، بډي بډرد وام حزي لښ شت کډ لښ بډرد ستيدا نيې، حزي کډ نډت کډني ئو شتي کډ ئو خاوي ني نيې دډي وېت بښت خاوي ني مره لښ ئاز بډ جيا دځات وې، وات ئو وې مره لښ ئاز بډ جيا دځات وې تښا بؤ مان وې نازي بډکو دډي وېت (ئيعتراف) و بډزي ئواني تريش بډستېه نډت، ئېم ش بډ بيانوي ئو وې مره بډ تښا نازي بډکو لښ مام کډندا يې لځگ هډوچ ژن کاني خي و بډم ش بوونکي کډ مډايې تي دډت، هډر ئېم ش واد کات کډ مره نډتوانت لښ ووب ووبوون وې ئواني ترخي زگار بکات، بډي مره لښ پا (مان وې) دا لښ ژيان شېي ئو وېش دځات کډ ئو وېتر بکات ژر کډ نډت وې خي و بډم ش ئيعترافي ئو وېتر بډستد هډنډت کډ ئېم زياتر بوون وېرکي بډهارتر لښ وېتر. کاتک ململانې (مره قې يکېم) لځگ کډ ساني تردا دډستېد کات، هډر کډ بډرک هډوډدات ئو وېتر بکات ژر دډستېد خي، هيگل ئاماز دځات کډ ئېم ش کډ دډيکين بډ ئو وېتر بکيښ ژر دډستېد خي مان س دډرئ نجامي لډد کډ وېت وې.

يکېم: لښوان يې بښت هډي مردني هډروکيان ئېم حډ تښ ژيان تښدا کډتايي دډت، وات هيچ مره قېک نام نډت وې لښ ژيان. دووېم: لښوان يې ئېم جڼګ بښت هډي مردني يکيک لښ کډ بډرکان ئېم ش ئو حډ تښ يې کډ ئو وې ماو تښ وې لښ ژيان نا ازيې چونک هيچ کس لښ ژيان نډ ماو تښ وې تاو کو بکات ژر دډستېد خي و ئاغاووني خي بډسډردا بډ پډنډت، وات تښا يېووني مره قې دادی نادات چونک ئو کات دډت مډخلوقک کډ دډت بډ ژن کاني مان وې لښ ژيان بډسډر ببات و چاو وې مډرگ بکات، وات ئارزووکردني مره قې

لږدا هـ مان نارزووی ناژو و لـ ناژو جیا نا کرټو.

سږم: ئم دـرئـ نجامی گرنترین دـرئـ نجامـ چونکـ ئـ مجارـ یان هیچ لـ کاـرـ کان نامرن و هـردو وکیان بـ زیندووی دـمـنـو، دـرئـ نجامی ئـ و زیندو و بوونـ و شـ پـ یوـ ندی نـوان ئاغو کـیلـ دـتـ کایـو، لـ و ووبـ و بوونـ و یـدا ئـو ی سـرکـوت دـبـت ئاغو ئـو ی ژـرکـوت دـبـت کـیلـ، بـمـش کـیلـ دـتـ کایـو. ئـم دـرئـ نجامـی هیگـ ئاماژـی پـ دـکات دـخـکی سروشتیـ، واتـ هـشتا نـ حوکمـت و نـ دـوـت و نـ یاسا بوونی نییـ، بـکو ئـو ی هـیـ هـزی بازوو، واتـ ئـو ی تـحـکـوم دـکات بیرکردنـو نییـ، بـکو ئـو ی بـهـزربیت ئـو باـدـستـ. ئـو ی بووـتـ کـیلـ بـ زـرداری بووـتـ کـیلـ، واتـ کـیلـ خـی دـخـی کـیلایـتی هـنا بـرـت، وـ حـزیش بـو دـخـ کـیلایـتیـ ناکا، بـمـام ناچار بووـ بووـتـ کـیلـ، یان دـتوانین بـن لـ ترسی مـرگ بووـتـ کـیلـ. کـیلـ لږدا هـست دـکات کـ کـیلـ، ناـزیش کـ کـیلـ، بـمـام لـ ژـر ستـمـکاری ئاغا کـیـتی، ستـمـکاری لږدا ستـمـکاریـکی دـوـق و سادیزم و نا عـقـانـیـ، ئـم تـسـورـی هیگـ تا دـخـی سـرمایـداری تیوـرـکی سـرتا پاگیربوو، بـمـام لـ دواي هاتـنـ ئارای سیستـمی کـپیتالیزم تـفسیری (کـیلـ و ئاغا) گوـانکاری بنچینـی بـسـردا هاتـ. هـر بـت مارکیـز لـ شـستـگانی سـدـی اـبردوودا کاتـک تـزی (مرـفی تاک هـند)ی داهـنا، ئاماژـی کرد ئـو زـرداری لـ سیستـمی کـپیتالیزم هـیـ زـرداریـکی نییـ کـ نالـژیکی و نا عـقـانی بـت، بـکو ئـو زـرداریـی کـ ئاغانی کـپیتالیزم دـیگرنـ بـر لـسـر بـمـایـکی عـقـانـتـکی تـواو بـ حساباتـکی ورد و داـژـاو، مارکیـز لـ پاـ دـخـی ئاغانی کـپیتالیزم دـخـی کـیلایـتیشمان بـ ووندـکاتـو و ئاماژـ دـکات، کـ دـخـی کـیلایـتی ئـستا قبوـکـراو، واتـ کـیلـ بـ کـیلایـتی ازیـ، نـک ازیـ بـکو سوریش لـسـر ئـو ی کـ دـخـی کـیلایـتیان هـبـت و بـرگـیشی لـ دـکـن. دواي نزیکی نیو سـدـ زیاتر لـو تـزـی (مارکیـز) جـگـی خـیـتی جارـکی تر ئـستـک بـکـین و لـسـر ئـو پـیوـندیـ و بـرسین، دـبـت دـخـی کـیلایـتی لـ ئـستادا چـن بـت؟ ساتی مارکیـز ئـو ساتـیـ کـ ئاغا کـیلـکی خـی دـخاتـ ناو بارودـخـکـو کـ بیکاتـ (کاـا) و دـرئـ نجامیش بـو کاـایـ ازی بـت، واتـ هـبـزاردنی کـیلـ لـ لایـن ئاغو دـبـت و ئاغا پـیوـستی دـکات بـ شـتـک بـ ئـو ی خـزمـتی بکات، لـو دـخـدا وـکو گوتمان کـیلایـتی قبوـکـراو، واتـ ئاغا بـ پـچـوانـی تـزی هیگل کـ بـ زـر کـیلـی دـکرد کـیلـ ئـستا بـ زـر کـیلـ ناکاتـ کـیلـ بـکو بـ نارزووی کـیلـ خـی دـخـی کـیلایـتی هـدـبـرـت، بـمـام لـ ئـستادا کـیلـ قبوـنـکـراو، ئاغا کـیلـ

[illegible]

بلوځ ډاګار ءلى

په ۱۹۷۷م/ د رواز په ۱۹۷۷م ناسيني نړنست بلوځ (1885_1977)

بلوځ له ۱۸۸۵ سالې له شاري (لودفيګر) څه د ځمکې وټه ټولنه اوای ټولنه مان له دايکېوو، له ټولنه سدا جول ځمکې، باوکی ماګس بلوځ له سکې ناسين کاریکردوو، بلوځ هر له سر ټای ټمېنی دسټی کردوو په خوښه وې فېلسفې سیاسي و هرې ځمکې له (فشتې و هیګې و شلینگ) کاریګر ریان له سرې به ځه شتوو. بلوځ له بواړې ټمېنې کادیمیش له ۱۹۰۵ سالې له زانکې مونیخ ګېشت ټمېنې پلې دکترا، نامې دکتراکې بلوځ به سرپرې رشتې فېلسفې و زانای د رونی (ټول وزفلد کولې) بوو، با به ټي نام ځمکې له سر فېلسفې سوف (هیزیش ریکرد ۱۸۶۳_۱۹۳۶) بوو ځمکې له سر فېلسفې مټوو کاریکردوو، دواتر بلوځ ما له د ګواښ ټولنه بهرین، له بهرین جرج زمیل (۱۸۵۸_۱۹۱۸) د ناسټ، پاش جرج له یو ځمکې له ه ټولنه وانی وانی فېلسفې له ځمکې فېلسفې مارکسي جرج له کاش ناسنای ټي پيدا د ځمکې، له ۱۹۱۲ سالې بلوځ دوورد ټولنه به شاري ګارمیش هایدلبر) ه مان ټول شاري ځمکې له کاشي له یو، له و شاري نزيکا ټي ټول وای بلوځ و له کاش د سپد ځمکې. ق نای هاور ټي له کاش ق نای ټي ز ټي بلوځ بوو، چونکې له ځمکې له کاش ځمکې وټون ټي ناو مناقشې ټي قوی فیکر و ټي بیا ټو، ټي نان ټي ه ندي ځمکې جار بوو ټي شېان، بهام هیچ کا ټي ټي م شېان کاریګري له سر هاور ټي ټي ټي ټي ټي ټي ټي ټي ټي ټي ټي بلوځ ټي وندي بای ټي به له کاش داو ځمکې کټې ټي (کاشي ماديېت) پېش ځمکې کردوو. هر له و شاري بلوځ ناسنای ټي دروست د ځمکې له ځمکې فېلسفې سولې له ټي ماکس فیبر (۱۸۶۴_۱۹۲۰) بهام به هې ټي و ناکې کيې فیکريې ځمکې له نوانیان ه بوو ټي و ناسنای ټي در ټي ناکې شت. بلوځ له ۱۹۱۳ سالې ژيانی هاس رگري له ځمکې ټي ليزا شترنسکی په ټي ه ندي، بهام له ۱۹۲۱ سالې ټي ليزا ځمکې دواي د ځمکې، ځمکې ټي ليزا کاریګري د رونی ځمکې له سر بلوځ به ځمکې له ټي، ټي نان ټي م کاریګري له ځمکې کټې (ټي ټي پيا) به ناسکرا د ځمکې وټي. بلوځ دواي م رگي ټي ليزا د ټي ځمکې په ځمکې له نوان (ټي ټي و سويسرا و تونس) ټي م ش وایله د ځمکې ځمکې ناسنای ټي له ځمکې جیهانی ئیسلامی دروست بکات، پاشان ټي م ځمکې ان له ځمکې (پرنسپې کانې ټي م) ځمکې ټي م ځمکې له ځمکې پوري په هودی م سېحی مانفست د ځمکې، بلوځ د ځمکې ټي و بهرین و تا ټي و کا ټي ځمکې

نازییەت دسەسات دگرێتە دسەست لێو دمانتەو، باش گرتنە دسەستی دسەسات لێ لایەن نازییەت ساڵی 1933 بلوخ کەچ داکات بە سویسرا و باش ئێوێ جەنگی دوو می جیهانی کەتایی دت دتووێتی ئیشتراکی دسەسات دگرێتە دسەست زانکەیی لیبزج دعوێت نامێکی بە دتەرێت و کورسییەکی فەلسەفەیی پەشەکش دەکەن، بلوخ لێ ساڵی (1954_1955) هەردوو بەرگی (پرنسبێکانی ئومەد) بەاودەکاتەو، کە بە کاریگەرترین کتەبی بلوخ دادەنرێت. هەرچەند هەندێک ئا هەیی کە هیچ شتێکی هاوبەش لێ نەوان مارکس و بلوخ نییە، بەلام زۆربەیی بەچوونەکان لێسەر ئێو کەکن کە بلوخ بە کاریگەرترین فەیلەسوفی سەدەی بیستی مارکسی هەژمار دەکرێت، چونکە ئێوێ بلوخ و مارکس کەدەکاتەو ئاستەکردنی شەش بە گۆینی جیهان، ئێمەش لێ گۆی بەدستەنانی ئازادی و دەرچوونی مرەفە لێ کەیلایەتی ...

دیارترین کارێکانی بلوخ:

1. حەیی تەپیا 1918 (پەینەو بە جیهانێکی نوێ)
2. تەماس مونتسەر 1921 (شەشەشی لاهوت) (خوێندنەوێکی نوێی مارکسیانە بە مەژوو)
3. شوێنەوار 1930 (گۆیانەوێ ژیا ننام)
4. میراتی ئێم زەمان 1936 (خەندەگرتن لێ فاشیزم و بورجوازییەتی ئێمانی)
5. ئازادی و سیستەم 1946 (کاریگەری ئومێد لێسەر بیرکردنەوێی مرەفە)
6. پرنسبێکانی ئومەد

لێ گرنگترین کارێکانی بلوخ هەژمار دەکرێت، بلوخ لێم کتەبەدا وێنەی جوێنەری مرەفمان بە شیدەکاتەو و ئاماژە داکات کە سوبەکت کەتایی نەها توو و نایەت، تەنانەت لێو کاتانەش کە هەموو دەرگاكان لێسەرمان قفە ددرێت هەشتا دتوانین وێنە و ووداوەکانی پەشت دەرگاكان ببینین و بیجوێنین و ئاراستەیی بکەین، بلوخ لێم کارەدا بە ئێوێ جوێنەرمان بجوێنێت دمانگەنێتەو سەر پرسیارێی ئێوێ: ئێمە کەن؟ لێ کوو هاتووین؟ بە کوو دتوانین؟ چاوەیی چی دکەین؟ چاوەیی چی دکەن؟ بلوخ وێلامی ئێم پرسیارانە بە خەندەگرتن لێ مەشروعێکی شارستانی پەیوست بە (ئومەد) و دتاتەو... ئێمەش لێم نووسینەدا زیاتر دچینە ناو شیکردنەوێی ئێم کتەبە، بەلام بە ئێوێ تەفسیراتێکانی تری بلوخ و کتەبێکانی تری فەرامەش بکەین...

دوو/م / ئاشنا بوون بە چەمکە سەرکییەکانی بلوخ

کاتاک مر دست ب ئیشکی فـلسـفی دـبات، یـکـم پرسیار ووبـووی دـبـتـو و ئـوـیـ: ئایا فـلسـفـی چـیـ؟ ژیل دـلـز (۱۹۲۵_۱۹۹۵) وـسـامی ئـم پرسیار مان دـداتـو ک فـلسـفـی بریتیـ: ((لـ هونـری پـکـهـنـان و داهـنـان و دروستکردنی چـمـک))، ئی چـمـک چـیـ؟ بـ ئـم زمانمان نیـ؟ تـ بـ دـتـو و زمانی ئـم سـقـت بـکـیت؟ نـخـر ها و گیان زمانی فـلسـفی زمانـک و کو زمانـکانی تر، ئـویش پـویشـتی بـ فـربـوونـ، پـویشـتی بـ شـونـوینـ، بـسـام یـک جیاواری هـیـ لـگـ زمانـکانی تر ئـویش و بـیـ زمانی فـلسـفی بـ ئـو و بـمـنـتـو دـبـت بـرد و ام بخـوـقـرت، واتـ نابـت دوا ی پاپیری پاپیرت بـکـویت، بـ پـچـوانـو دـبـت پاپیری پاپیرت بکوژیت، ئایا کـ ئـو کار دـکـات؟ بـگومان کـسایـتی چـمـکـگـرا؟ ئی کـسایـتی چـمـکـگـرا کـیـ؟ فـیـلـسـوف، بـگومان بـ ناسین و تـگـیـشتنی چـمـکـکان و زمانی بلوخ تـگـیـشتن لـ بلوخ کارکی نـکـردـیـ، بلوخ کـمـمـک چـمـکی داهـنا و کـ لـ گـیـ ئـو چـمـکانـو دـمانـباتـ ناو پـیـونـدی (بوون و ماهیـت) لـ ناو بوونی واقعی ئـم جیهانه. ئـم چـمـکـاتـ کـ بلوخ بـکاریـهـنا و دـلـلـتن لـ بوونی هـبوونـک کـ کارایـ لـ ناو جیهان لـ ووبـو ووبـوونـو لـگـ مـحـا، هـبوون لـر دا ئاماژـیـ بـ ناکـکی، ناکـکی دـربارـی خـ، دـربارـی ئـو و کـ (هـشتا نـگـیـشتو). یان هـبوون هـشتا لـ گـیـ بـ ئـو و بـگات. دـبـت بزانیـن کارکردنی بلوخ و داهـنـانی چـمـک لای بلوخ تـسـورـکی مـعـریفـی ناداتـ دـسـتـو، بـکو داهـنـانی چـمـک گـیـکی خـلاقـ بـ شـوـیـکی نو و بینـیـکی نو بـ جیهان. به هـرحـا هـموو ئـو چـمـکانـی کـ بلوخ ئاماژـی پـدـکـات و دایهـنا و تـعـبـیر لـ بوونـک کـ هـشتا نـگـیـشتو. ئایا ئـو چـمـکانـی چـن؟ ئایا مانایان چـیـ؟

۱. هـشتا_ نـبوو (not- yet)

هـشتا_ نـبوو کاریـگـرتـرین و سـرـکـتـرین چـمـک لای فـلسـفی ئـرنـست بلوخ، هـشتا_ نه بوو ئـنـتـلـژیا یه کی مه حکومی سوبـکـته، واتـ هـیـچ سوبـکـتـک نییه خـی بکـهـیـته وه له هـشتا نه بوو، بهـا م هـشتا_ نه بوو په یوه ندیه کی سـهـرـبـه خـ نییه بهـکو په یوه ندیه له گـه ئوبـکـت، واتـ سوبـکـت پـویشـتی به ئوبـکـته، ئوبـکـت لـردا ده بـتـه بناغی ئـوه ی که سوبـکـت کامـ بکات، واتـ سوبـکـت له بیرکردنه وه ئـوه ی که (نه بووه) یان (هـشتا - نه بووه) بـ ئـوه دهـوات که (بوونی هـبـت). بلوخ ای وایه هـیـچ کاتـک (هـشتا - نه بوو) پـویشـتی به بهـگـه هـنانـه وه نییه، واتـ گـمانی ئـوه مان لا دروست بـت که ئـمه بریفـکـتین و کامـین،

به ڪو ئي مه مادهم وه ڪو ڪڇيٽ ٿا ماڙهي ٻڌه ڪات هيئن ڪه وات هه
 نين ئي ستا هيئن، يان به ته عبير ڪي تر ئي مه مادهم مر ڦين شعوري
 هه مان پڌراوه ڪه هه ئي ستا هيئن هه هه نييه ڪه ده مان هه ٿي.
 هرنست بلوخ له حا هتي (هه شتا - نه بوو) پرسيار ڪ ر ووبه وومان
 ده ڪات هه و ٿا ماڙه ده ڪات، مادام (هه شتا - نه بوو) هه نٽ ٿي ٿيانه به
 من دراوه، ڪه ته چي ووده دات ٻڌ مان؟ من ڪا ئي ڪم بوونم هه هه،
 به لام هه شتا نه بووم ته خاوهي هه بوونهي ڪه ده مه هه ٿي، ڪه وات
 هه هه هه ده ڪه هه نٽ ڪه ماهيه تي جيهان ٻڌ من ڪراوه هه، ده ٻڌ
 هه ٻدهم، ٽي ٻڪ شم و بجو ٻڌم، گواستنه هه ڪڇيٽ ٻڌ ناو ڇه مڪي
 (هه شتا نه بوو) ي بلوخ هه هه ڪه من هه سته ڪم بووني هه هه،
 بيرده ڪه مه هه و گومان ده ڪم، به لام هه هه ڪڇيٽ ٿا ماڙهي پڌه ڪات
 ڪه (من هه) بناغه هه ڪي هه نٽ ٿي ٿي به من ده به خشت، به لام ڪه (من
 بيرده ڪه مه هه) ده خهينه پا ٿي و له ڪه (هه شتا نه بوو) بلوخ دايدنه ٿي
 بناغه هه ڪي هه نٽه پڌر ٿي ده دات ده ست، به لام هه نٽه پڌر ٿي
 په تي نا، به ڪو هه نٽ ٿي ٿي هه نٽه پڌر ٿي، به لام ڪه به ش ڪ له
 ڪڇيٽ ٿي هه نٽ ٿي ٿي (من هه) دان ٿي، له ڪه بلوخ نا ڪ ڪ ده هه،
 بلوخ ته عبير له وه ده ڪات ڪه: ((من بيرده ڪه مه هه ڪه وات من نيم))
 يان ((من بيرده ڪه مه هه ڪه وات ده ٻڌ بوونم هه ٻڌ)) ڪه وات لاي
 ڪڇيٽ ناسنامي هه (ٿي ستايه) به لام لاي بلوخ ناسنامي هه ٿي مه
 (داها تووه)...

2. هه شتا دهرنه ڪه وتوو (pre-apperance)

هه شتا - دهرنه ڪه وتوو هه ڪي تر له ڇه مڪه سه ره ڪيه ڪانه هه لسه هه
 هرنست بلوخ. (هه شتا - دهرنه ڪه وتوو) گهرانه هه ٿو ٻڌ ڪته ٻڌ ناو
 سو ٻڌ ڪت، به جڙ ڪ ٿو ٻڌ ڪت هه شتا خي دهرنه خستوه، يان هه شتا خي
 ٻڌ ٿا گايي هه نه ده او ته ده ست، هه گهرانه هه له ر ٿي گاي
 داها توو ر ووده دات، به لام بلوخ له ڇه مڪه دا ڪاريگري هه ده بياتي
 پڌه وه دياره، ڇو ڪه ٻڌ بلوخ گهانه هه داها توو له ٿي گه خه يا هه وه
 ده ٻڌ، وات هه خه يا ده ور ڪي گرنگ و ياريگري ڪي سه ره ڪيه له ناو
 ڇه مڪي (هه شتا - دهرنه ڪه وتوو). هه شتا دهرنه ڪه وتوو وه زيفه هه ڪي
 هه نٽ ٿي ٿي ڪه هه ٻڌ هه نا تو انين بڙيت، ڇو ڪه دهرنه ڪه وتوو
 تاريخيه ڪي هه ميه هه ڪه هه ٿي ٿي داگير ڪر دووه، هه مه به رده وام
 مه حڪومين وونا ڪي بڪه ينه وه، هه گهر وونا ڪي نه ڪه ينه وه، يان هه گهر
 ٻڌ وونا ڪبو نه وه نه ٿي هه ٿي هه تاريخي ده مان ڪوڙ ٿي، دهرنه ڪه وتوو
 به ته نيا هه مانا هه به ده سته وه نادات، دهرنه ڪه توو و نه هه ڪي
 حه قيقه تي هه ها هه ڪه هه گهر (ٻڌي بگه ين و ٻڌي نه گه ين) عده ميه تي

لځده کاتهوه، ئه گهر پښې بگه ین موته کامل ده بین له مرځ دهرده چین ده بینه خوا، ئه گهر پښې نه که ین عده مییه با ځ به سرماندا ده کیشځت، به لام چاره سهری هردو وکیان ئه و پښگره ی (هښتا) یه که بلوخ دایناوه، هیشتا حقیقه تی ځه هاو پووچییه تی ده کوژځت و فځم به (دهرنه که وتوو) ده دات و بوونځکی داینا ماکی به ئځمه ده به خښځت، (هښتا) له عده م رزگارمان ده کات چونکه هم ده گه ین هم ناگه ین، به کورتی هښتا ئومځدی به رده وام به هه وځی سو بځکت ده به خښځت.

۳. ئومځد (hope)

به به هاترین چه مک لای بلوخ ئومځده، بلوخ له ځځگه ی (ئومځد) هوه دابځانځکی مه عریفی له گه ځ فلسفه ی پښخځی دروستکرد، هه موو ئه و چه مکانه ی که بلوخ خوځقاندوونی دواچار هه موویان ده چنه وه ناو ئومځد، ئومځد فځم به هه موو چه مکه کانی تری بلوخ ده به خښځت، ئومځد وا ده کات ئځمه له قه له قی ځرگارمان بځت به وه هیشتا کام ځ نه بووین، ئومځد پاځنهری به ره و پښچوونی ئځمه یه. به لام ده بځت بزانیځ ئومځد کورتنا کریته وه بځ ته نیا خځزگه و تکا کانمان، به ځکو جه وه هری (ئومځد) تاکید کردنه وه ی ئه وه یه که ئځمه کاتیک نه گه یشتووین، مانای ئه وه نییه ناگه ین، ئه مه ش له وه ستان رزگارمان ده کات و تموځک ده خاته پاځمان بځ ئه وه ی بجوځځین، ئومځد خوځقځنهری یځتځپایه، واته پرنسیبی ئومځد پرنسیبیکی یځتځپایه، ئه وه یځتځپاشه ته چه کوم به هه موو جوځه و گځځانکارییه کانی ئیمه ده کات...

۴. پښه وه (front))

پښه وه په یوه نډیه کی جه وه هری و کځنکریتی له گه ځ چه مکی (نا) هه یه، لای بلوخ ئه وه (نا) یه که (پیشه وه) ده خاته کار، یان (نا) یاخیبونه دهر باره ی دځخی ئځستا بځ ئه وه ی بیکوژین و بگه ینه پیشه وه، واته (نا) خوځقځنهری (پښه وه) یه، یان پاځنهره بځ پښه وه، ئه وه ش (نا) ده خاته کار (هښتا - نه بووه)، هښتا نه بوو حاځته کی ئځنتځلځژییه که (نا) دروست ده کات، به ځام (هیشتا - دهرنه که وتوو) حاځته کی ئځنتځلځژییه که به ره و (پښه وه) مان ده بات.. ئه وه ی ده بځت بزانیځ چه مکه کان لای بلوخ هه موویان په یوه نډیان به یه که وه هه یه، هه نډیک جار هه موویان له ناو یه کدا یه کتری دروست ده کتن...

سځپځم / ئځنتځلځژیای هښیاری

جه وه هری فلسفه ی بلوخ له سر دوو پایه وه ستاوه، یه که میان

ئانتلڭژيا يە. دووھمیان ئەنتەرپلڭژيا يە، دووھمیان بەشڭكى سەرھكى
 يەكەميانە و بە بەردەوامى لەناو يەكەميان خى دەبينڭتەو، لايەنى
 ئەنتەرپلڭژى خى لەگە (ھيشتا-نەبوو) دەبينڭتەو، ئەمەش
 كاتىك مر ھەستدەكات و ئاگايى ئەوھى ھەيە كە پويستى بەشتكە،
 بەلام ئەو شتە نيە، يان ھيشتا بوونى نيە. بەلام لايەنەكەى تر
 واتە ئەنتلڭژيا خى لەگە (بوون) دەبينڭتەو، ئەمەش كاتىك
 وجودى دەرەوھ پويستە بوونى ھەبت، بەلام بوونى نيە. واتە
 ئەنتەرپلڭژيا خەتى ناوھوھى سوبڭكتە كە ھەست دەكات لەناو
 خيدا نوقسانە و ب ئەم نوقسانىش دەچتە ناو وجودى دەرەوھ ب
 ئەوھى بگات، بەلام كاتىك ناگات، پەيوەندى نوان ئەنتەرپلڭژيا و
 ئانتلڭژيا لەدايك دەبت، يان پەيوەندى نوان (ھيشتا نەبوو)
 لەگە (بوون) تىكە بەيەك دەبن. كەواتە لە ئستادا پەيوەنديەك
 دروست دەبت لە نوان سوبڭكت و ئوبڭكت، يان لە نوان زاتى مرڭف و
 جىھانى سروشت، ئەم پەيوەنديە وادەكات (پرنسيپى ئومد) بەتە
 كايەوھ، بلوخ لەكتىبى (حىيەتپيا) پرسيارڭك دەكات: ئايا چن
 دەزانين كە ئەمە ئەو مەعريفەيەمان نيە كە دەبوايە ھەبت، يان
 چن دەزانين نوقسانين؟ يان بەشەوھىكى تر، مەعريفەى ئەمە چن
 دەگاتە ئەوھى كە ھيشتا-نەبوو؟ بلوخ لەناو سوبڭكتدا شتەك
 دەدزڭتەو ئەو شتەش جىھانى (ئارەزوو) ھ. جىھانى ئارەزوو لەناو
 ھەموو مرڭڭك بوونى ھەيە، ئارەزوو جڭگەيەكە ب ئەوھى ھەموو
 كەشەكانى مرڭ بچنەوھ ناوى و لەو ھەو خەيان مانفەست بكن. لڭرەدا
 ئەمە ب ئەوھى ئاگاداربين دەچينە ناو سايكڭلڭژيا، بەلام
 سايكڭلڭژيا وەكو ئەوھى فرىد لەكتىبى (لڭكدانەوھى خەونەكان)
 ئامازەى پڭكدووھ گەانەوھىە ب ڭا بردوو، يان چارەسەرکردنى
 كەشەكانى ڭا بردوو، بەلام فەلسەفەى بلوخ ڭيشتنە ب پڭشەوھ و
 داھاتوو، فەلسەفەى فرىد دڭزينەوھى كەشەيە، بەلام فەلسەفەى بلوخ
 چارەسەرکردنى كەشەيە، فرىد لڭكدانەوھ ب خەون دەكات لەكاتىكدا
 لەخەوداين يان لەناھشياريدايين، بەلام بلوخ لڭكدانەوھ ب ئەوھ
 خەونە دەگات كە لەوپەى ھشياريدايين، بلوخ ئامازە دەكات ئەو
 خەونەى كە لە ھشياريدا دەبينين ئيرادەى گڭان دروست دەكات، بە
 جڭرڭ ئەو خەونە خەونڭكى خەلاقە كە خەيا ڭ دروست دەكات و
 بىرکردنەوھ دەخوڭڭڭت، ئەو بىرکردنەوھش دەورڭكى گرنڭ دەبينت ب
 ئەوھى گڭانكارى دروست ببت. كەواتە دەگەينە ئەوھى كە فەلسەفەى
 بلوخ چالاكيەكى ھشيارانەيە و ھشيارى دەخاتە كار، بەلام بلوخ بە
 پرسيارڭ ئايا چالاكى ھشيارى چن دروست دەبت؟ ديسان دەمانخاتەوھ
 ناو سايكڭلڭژيا، بەمانايەك لەماناكان بلوخ ئيش لەسەر
 (بوونگەرايىەكى سايكڭلڭژى) دەكات، لاكان بەگەانەوھ ب فرىد

دهگه تهوه ب ق ناغى منداى و له ديمه نى ق ناغى ئا و نه يى و نه يى
ه شيار بوون و و ونده كاته وه، بلوخيش هر دهگه تهوه لاي مندا و
ق ناغى ه شيار بوونمان ب و و ونده كاته وه، به ام به ئا استه يه كى
تر.

بلوخ سهره تاي ه شيارى دهگه تهوه لاي مندا و ئاماژه ده كات
مندا له حا ته تى خه و بينيندايه، واته مندا بوونه وهر كه كه
ده توان ت خه و بين ت، به ام خه و نه كانى مندا ته خ و ل ن، ئه و
خه و نه ي مندا ده ي بين ت سهره تايه كه ب ئاشكرا كردنى شته كان،
سهره تايه كه ب به ده سته نانى مه عريفه، هموو به ده سته نانى كى
مه عريفه ش ج ر كه له ياخى بوون، ياخى بوون به رامبه ر ئه و شتانه ي كه
له به رده ستين، واته ياخى بوون لاي مندا هى ئه وه يه ده يه و ت بزانه ت،
مندا سوب كت كه به دواى ه شيارى دهگه ت، به دواى ئه وه بزانه
ئوب كت چيه، هر ئه مه ش مندا له ق ناغى منداى ه هموو شته كان
ده شك ن ت، تا ئاشكرا بن، به ام ئاشكرا كردن شته كان له و ته مه نه دا
ته واو ناب ت، ئه وه ي له مندا ب فله سه فه ي (بلوخ) گرنگه
ده رباره ي (ئاشكرا كردنى شته كان) ئه و به رده وامى بوونه يه كه
هه يه تى، ئه و هه و ه يه كه ده ب ت بگاته ئه نجام، ئه و (ش شى
ئوم د) ه يه كه هه يگيرساندووه، له هه مووى گرنگتر ئه وه يه مندا
هيج كات ناگاته ده ره ئه نجام ك كه بيوه ست ن ت، هيج كات ناگاته
ئه وه ي كه ئ ست ك بكات، به ام ب بلوخ ئه وه ج گه ي د خ ش نييه
چونكه ل ره دا ه شيارى ناكام ه به رانه ر واقع، ه شيارى
مامه ه كردنه له گه سهروو واقع، بلوخ ده يه و ت له ق ناغه كانى تر دا
وه كو مندا مامه ه بكه ين، وه كو مندا ته سليم نه بين، وه كو مندا
(ش شى ئوم د) هه يگيرسانين. بلوخ ئاماژه ده كات كات ك ئه
ده گه ينه ته مه نى سيانزه ساى ئيتر سهروو واقع خى ده داته ده ست
واقع، ئيتر مامه ه كردنمان له گه واقع، ئيتر ه شيارى ئ ست ك
ده كات و خى ب ت امان ده داته ده سته وه، له ته مه نى سيانزه ساى
مندا خه و به وه ده بين ت هه نگو به ره و ژيان كى باشتربن ت، له م
ته مه نه به پ چه وان ه ي پ شتر دونيا ئاشكرايه ب مان به ام
خه و نه كانمان نا ئاشكرايه، ل ره دا گريمانه دروست ده ب ت، گريمانه
به رانه ر گاهه كى ز ر، به رانه ر ج ره ها ژيان، به م گريمانه وه
ده چينه ناو ته مه نى حه فده ساى، ل ره دا و له م ق ناغه دا گريمانه كان
پ كدادان دروست ده كهن، پ كدادان ده رباره ي و نه كان، ده رباره ي
ووداوه كان، ده رباره ي نا ج گرى سوب كت بوونمان، جه وه رى ئه و
پ كدادانه هى ئه وه يه كه سوب كت و نه ي داها تووى لا ك شراوه، ئه م
و نه يه وا له سوب كت ده كات حه ز بكات هموو شت ك ب خى بب ت،
هه موو شت ك خى خاوه نى ب ت، بلوخ ئه م خه و نه له م ته مه نه دا به

خهونی بوجوازييه كان ده شوپـښت کا تـښک ده يانه وټ هه موو شتـښک بخه نه ژر کـښتـښی خـښان، خهون بينی بوجوازييهت خهون بينينه به داگیرکردنی هه موو ټه و شتانهی که هه یه و ټه وان خاوهنی نین، له قـښاغـښکی تر کا تـښک پـښ ده خهینه ناو ته مه نی بیست ساـښییه وه، ټم قـښاغـښه (نا) له دایک ده بـښت و ده چـښته ناو (هـښشتا- نه بوو)، په یوه ندی (نا) به (هـښشتا- نه بوو) په یوه نډیه که گـښان ده هـښښتـښته کایه وه، یان به جـښرک له جـښره کان هـښچ قـښاغـښک ټه وه ندهی ټم قـښاغـښه سوبـښکت بیر له گـښښی دویا ناکاته وه، لم قـښاغـښه ناشیرینـښکان، گـښریه کان، تاریکـښیه کان سهـښره ده دهن، له هه مانکا تیشدا سوبیکتبوون به رهنگاری هه موو شتـښک ده بـښته وه، یاخی ده بـښت به رانبهر کـښمه گـښه. له کـښتا قـښاغدا که بریتیه له قـښاغی (پیری) پچرانـښک دروست ده بـښت له نـښوان سوبـښکتی پیر و کـښمه گـښه، سوبـښکتی پیر هه سته کات ټتر کـښمه گـښه به جیده هیـښت، لم قـښاغـښه ټه ونده (ناوه وهی) سوبیکت ټیش ده کات، ټه ونده بیر له دهره وه ناکاته وه، هـښشیاری پیر زیاتر بیرکردنه وه یه له اـښردووی خـښی، پیر خهون و خـښزگه کانی به یاده وه ری به سر ده بات، به یاده وه ری گـښانه وه بـښ سه رده مانی گه نجی، به اـښام ټمه مانای ټه وه نییه که هـښشیاری (قـښاغی پیری) هـښشیاریه کی یاده وه ریانه یه به رانبهر اـښردوو، یان هه مووی هر اـښردوو، به کـښکو ده وټـښکی گه وره شی هه یه به سر داهاتوو، ته نانه ت بلوخ به پـښگه یشتووترین قـښاغی ناو ده نـښت، به اـښای بلوخ ټم قـښاغـښه گهر بیرکردنه وه یه کی داهاتوویانه سر هه بـښدات ټه و بیرکردنه وه یه کـښکردنه وهی هه موو جوانیه کان و عا قـښمه ندی سوبـښکته، چونکه بلوخ اـښای وایه ټم قـښاغـښه خاـښیه له غروری گه نجایه تی و پـښه له حیکه مهت و ټیرادهی ده هـښنهرانه. که واته ده گه ینه ټه و ټه نجامی که هـښشیاری بـښ ټه وهی بگاته ټه وهی که ده یه وټ له سر شـښوهی (هـښشتا- نه بوو) خـښی مانفـښست ده کات، جه وه ری هـښشتا- نه بوو ټه وه یه که له تاریکی رزگارمان ده کا، بـښیه هـښشتا- نه بوو پاـښنهره سوبـښکته بـښ ټه وهی خـښی بگه یه نـښته وناکی، به زمانی سایکـښلـښژیا هـښشیاری ده یه وټ ده ست به سر نا هـښشیاریدا بگرـښت و نا هـښشیاری نه هـښښت، به اـښام لای بلوخ په یوه ندی نـښوان هـښشیاری به نا هـښشیاری په یوه نډیه کی ناوه کی نییه، به کـښکو هـښشیاری له سر ټه ساسی دهره وه خـښی داده مزرـښنیت، په یوه ندی هـښشیاری و نا هـښشیاری لای فرـښید ټه وه یه که خهونه کانمان چه پینراون چوونه ته ټه و شوـښنه تاریکـښیه که پـښی ده بـښښن نه ست، ټه وهی لای فرـښید ټمه چاوه وانین ټه وه یه که ټه و خهونانه زیندووبکرـښنه وه، به اـښام بلوخ خهونه کان ناو ده نـښت (مژدهی خـښره هـښاتـښکی نو)، واته هاتنه دی ټه و ټومـښد و خهون و خهیاـښهی که له داهاتوو ده بـښښنم، به اـښام له ټـښستادا هاتـښته دی، مژدهی

به ره به یان ها تنی سهرزه میند کی ی ت پییه ب ناو ئمه، بلوخ ئو
مژده یه به ش ش کی سیاسی و ک مه ایه تییه دهران ت که له وهستان
رزگارمان دهکات و ده مانگه یه ن ته داها توو.

چوارم / ش ش چن سهره ده دات؟

مر که بیرده کاته وه ب ئوه بیر ده کاته وه که بگاته شت ک، گه یشتن
به شت ک دهرئه نجامی (نا) بوونه ب شت کی تر، واته (نا) له کام یدا
سهره نادات، به کو بهرده وام ههست به کهمبوون دهکات، ب یه
ده یه و ت بگاته که منه بوون، ئو پا نهری (نا) یه، یان ئو ده نگه ی که
(نا) ئاگادارده کاته وه یان (نا) له حا ته تی ئا ئارامیدا ده ه ت ته وه
ئاره زووه، واته (نا) هیچ کات ک له خ یه وه سهره نادات به کو
پ ویستی به شت که، به ام ئو شته ی له بهردهم نییه. (نا) ک تایی
سوبیکت نییه، واته بیرکه ینه وه ئو کاته ی (نا) به سه رماندا زا ه،
ئوه ک تایمان ها تووه، به کو بلوخ ئاماژه دهکات (نا) سه ره تایی
ف م به خشینه به سوب کت، واته ئ مه ههرگیز ناتوانین ب نه فیوونی
ئ ستامان بیر له خ مان بکه ینه وه، ل ره دا بیرکردنه وه پ ش
نه فیوونی سوب کت د ت، به ام ئه گهر بیرکردنه وه نه گاته ئوه ی نه فی
سوبیکت بکه ین ئوه بیرکردنه وه نییه. له گه نه فیوونی سوبیکت
به ره و نه فی بوونی دونیا ده یین، واته نه فیوونی سوبیکت و
نه فیوونی دونیا توند به یه که وه به ستراون، به ام نه فیوونی سوب کت
پ ش نه فیوونی دونیا ده که ویت و ده یه و ت دونیاش وه کو خ ی ل بکات،
ل ره دا هیچ کات ک نه دونیا به نیسبه ت سوب کت ب سوب کت هه یه و نه
سوب کتیش ب دونیا، به ام ب ئوه ی دونیا بگ ت ده ب ت سوب کت
بگ ت، ئا یا سوب کت چن ده گ ت؟ ئه رنست بلوخ ئاماژه دهکات
کات ک (نه فی) بوونمان لا دروست ده ب ت ده گه یین، واته (نا) گه یشتنه،
به ام گه یشتنیش ک تایی نییه به کو سه ره تایه، ک تایی ئوه ی ئ مه
سوب کتین، ئ مه هه یین، سه ره تای ئوه ش ئ مه سوب کتین به س نوقسانین
و نه گه یشتووین، ک تایی ئوه ی ئ مه خه ونمان هه یه، سه ره تای ئوه ی
خه ونه کانمان نه ها ت ته دی. که واته نه فیوون سه ره تایه ب هه نگاوانان
ب خه ونه کانمان، سه ره تایه ب جو ه ی گ انکاری. گ ان و (نا)
له یه ک جیاواز ناکر نه وه، چونکه کات ک سوب کت بیرده کاته وه و
ده گاته (نا) ههست به وه دهکات له فه اغدایه، ب یه ده یه و ت ئو
فه راغه پ بکاته وه به مهش هه نگاوی گ انکاری ده ن ت. کات ک ئ مه
بیرده که ینه وه له حا ته تی ترسداین به ام وه کو بلوخ ئاماژه ی پ دهکات
کات ک بیرکردنه وه نه فیوون ئه خو ق ن ت له ناو خ یدا ئو کاته ترس

ده کوژت، واته نه فیوون کوشتنی ترسه و قق بوونه ویه له ترس،
 واته ترس به هی (نا) وه ده بته ق، ترس له خاوهن ترسه، به ام
 خاوهن ترس ترسه له قق بوونه وه، که واته خاوهنی ترساو ئستا خاوهن
 ترسه له (نا)، یان ئه وهی پشتر ئه ترسان دین، ئستا به هی ئه
 (نا) یه وه که بمان پهیدا بووه لمان ده ترست، ئه مهش ههنگاو که که
 (ششی ئومد) به ئمه ده به خشت و نایه ت به ره و عه ده میهت
 ههنگاو بنهین. بلوخ ئه م بیر کانه مان له و کاته پنا به خشت که ئمه
 له وهی هژداین، به کو ئه و بیر کانه مان له و کاته پنا به خشت که
 خمان زر ب به ها و ب ده سه ات ده بینین، واته بلوخ ئه و کاته
 (ئومد) مان پنا به خشت که تاریکی با هی به سه رماندا کشاوه، کاتیک
 ته و او نا ئومد ده بین، کاتیک ئیتر ب و امان وایه تاریکی ناگت،
 ب و امان وایه ک تاییمان ها تووه، بلوخ دت به هزه شاراوه کانه مان
 ئاشنا مان ده کات و (ششی ئومد) مان پ هه ده گیرس دت، بلوخ پ هی
 وایه ئه و کاتهی پمان وایه ک تاییمان ها تووه ئه و کاته سه ره تای
 ئمه یه، ئه و کاته سه ره تای گ انکاریه کان ده ستپ ده کات، چونکه ئه و
 کاته بیر له گ ان ده که یه وه، به ام بلوخ ته نها یه مهرجی هه یه
 ئه ویش ئه وه یه بیر کردنه وه (نا) ی نه فی له گه دابت، ئه و کاته ب
 ئه وهی خمان هه ست بکه ین سو بکت کاری خ هی ده کات. ئه و کاته
 بیر کردنه وه ده بته (نا)، (نا) ش له بیر کردنه وه دایه ب ئه وهی بچته
 ناو کرداری سه یروره و خو قان دنی میژوو، کرداری بیر کردنه وه کاتیک
 ده گاته ئه وهی بزانت تاریکی چیه ده گاته کرداری سه یروره، کاتیکیش
 گه یشته سه یروره سو بکت به رده و ام له حا تهی سه یروره دا ده م نته وه،
 به رده و ام بوونی سه یروره به رده و ام بوونی (نا) یه، واته له
 (نا) یه که وه ب (نا) یه کی تر ده بین، تا وای ل دت ده بته (نا) یه کی
 ده یه ماک، ئه م ده یه ماک ی نه فی بوونه له ش وازی (هشتا - نه بوو) خ هی
 مانف است ده کات، هشتا - نه بوو ق ناغ کی گرنگی سو بکت چونه له م
 ق ناغه دا ئا مانجی سو بکت خ هی مانف است ده کات، واته هشتا - نه بوو له
 سو بکت خ هی ده رده خات، کاتیکیش سو بکت خ هی ده رده خات ئا مانجه که ی
 ته نیا ناژین له پنا و ژیان، یان ناژین له پنا و (ژیان کی ووت)،
 به کو ده ژین ب به هایه که له ئه س دا ژیان ب ئه و به هایه یه، هه ر
 ئه و به هایه یه که به رده و ام ده مانخاته ناو قه له قیه وه، قه له فی
 ئه وهی به ته عبیری بلوخ نه گه یشتووین به ی ت پای بوونمان. ی ت پای
 کاتیک ده رده که و ت که (نا) ده بته هشتا - نه بوو، یان نه فی
 ده یه ماک، ده رکه وتنی ی ت پای جو هیه کی دیال کتی ب ئمه
 ده خو ق دت، ئه و جو هیه ده مانگه یه نته داها توو، ئه م عه ملییه ی
 سه یروره یه هه رگیز ناگاته ی ت پای، به ام لای بلوخ دوو باره کردنه وهی
 عه مه ل که ف می ی ت پای و ه رده گر ت، چونکه ئا مانج ئه وه نیه

ئەمە بگەين به يەتەپيا، ئامانچ ئەوھە لە يەتەپيا خاھى
نەبينەھە، واتە فەم لەرەدا يەتەپيا نىيە بەھە کو بەرەو
پەشچوونە، كەواتە سوبەكت دەچىتە ناو سەفەرەكى ناديار، سەفەر
لەسەر سەفەر، بەھام ئەو سەفەرە سەفەرەكى كراوھ و نەبەاوە و
ئەبەدين، تا وای لەدەت سەفەرەكان، ديارلەكتەكان و نەفى
دەينەماكيان دەبەتە بەشەك لە بوونمان، واتە نابنە لە بەشەك بە
ئەوھى بگەين، بەھەكو خەيان گەيشتن، بەھام گەيشتنەكى كەتادار نا.
بە كورتى فەلسەفەى بلوخ پەيوەنديە، پەيوەندى نەوان ھەشيارى و
(ھەشتا نەبوو) دەبەت و زەيفەيەكى يەتەپى و لە ھەگەي سوبەكتەھە،
سوبەكتەيش لە ھەگەي (ئەگەرەو) بەرەو داھاتوو دەتەن و دەيناسن،
بەھام بلوخ جياوازى نەوان دوو (ئەگەرەو) مان بە دەكات. يەكەميان:
ئەگەرەو نەخەشە: ئەم ھەتەيان بە دياردەي (زانستى دەروونى)
دەناسەت و ئامازە دەكات كە ئەم ھەتەيان لە ئەنجامى پەندەرى
دەروونى و تەكچوونى بارى كەسى و ھەسبەتبوونەو ھەوودەدات، ھەموو
بەرەو پەشچوونەك لەم جەرەياندا دووبارە بوونەو ھەي بەرەو
پەشچوونەكانى ھەردوو لەداھاتوودا، بلوخ ئەم جەرەيانى بە
(ئەگەرەو) ھەگەيانەو بەرەو ھەردوو ناو ھەردوو و بە جەرەكە
داھاتوو بە درەزن و ھەتەتەنەر ناو دەبات. جەرەو دووەميان:
ئەگەرەو بەرەو ھەتەنەر: ئەم جەرەيان جياوازيەكى تەواو لەگە
غەريزەدا ھەيە و لەكاتى مەرحەلەي گەنجەتى و كاتى ھەستەردن بە
گەھەان و تەكەردنەو ھەتە واقىعە ئەستادا ھەوودەدات، ئەم ئەگەرەيان بە
تەواو بە ھەي جەھانى دەرەو ھەتەتەو ھەنگاوان بەرەو
ئازادى و داھاتووبوون سەرەتەدەت، ئەم جەرەيان ھەموو خەونەكانى
ھەي لە داھاتوويە و داھاتوو بە ھەتەتە و يەتەپياى خەي دەزانەت،
بەھام دەتە بزەين خەونى بەرەو پەشچوون جياوازى لە خەونى گەيشتن
بە يەتەپيا، خەونى بەرەو پەشچوون ئەو خەونەيە كە داھاتوو بە
باشتر جياوازتر دەزانەت لە واقىعە ئەستادا، بەھام خەونى
يەتەپيا بوون خەونەكى خەيەيە و خەونە بە بوونى چيايەكى ئاھەتەنى.
يەكەميان ھەتەتە واقىعەيە و دووەميان ھەتەتەكى خەيەيە، بەھام
پەيوەندى ھەردووکیان بەيەكەو پەيوەنديەكە لە سەر ئەساسى (ھەشتا
نەبوو) دامەزراو، (ھەشتا نەبوو) بناغەكەي ئەو (نا) يەيەكە پەشتەر
گوتەمان، واتە ئەگەر (نا) نەبوو ئەمە ناتوانين بىر لە (ھەشتا
نەبوو) بکەينەو. بەھام پەرسەي (نا) یش بناغەيەكى تەري ھەي ئەويش
ھەشيارىيە، واتە پەرسەكە يەك لەدوای يەك دەت و بەبەردەوامیش
چونكە ناگەنە يەتەپيا خەيان بە شەوازي جياواز دووبارە دەكەنەو،
بەھام (نا) كەتەك چەمكى (ھەشتا نەبوو) دەھەتەتە ناو خەي ئەو كەتە
نەبەتە كەتەيەكى تەواو، واتە ئەو(نا) يە نەبەتە كەتە (نا) بە

سو بٚکت بٚکو لٚگٚٚ پرٚسٚی (نا) ی یٚکٚم (نا) تٚواو خٚی بٚ
وجودٚکی تایبٚتٚو دٚنووسٚنٚت و بٚردٚوام لٚ گٚگای (هٚشتا
نٚبوو) ی بٚردٚوامٚو (نا) ی دووبارٚ سٚرهٚدٚدات، ئومٚد لٚردا
وادٚکات (نا) نٚمرٚت و ببٚتٚ پرٚسٚیٚکی بٚردٚوامی ئٚبٚدی بٚرٚو
ئٚو شتٚی دٚمانٚوٚت، واتٚ (نا) نٚ کٚتادارٚ و نٚ عٚدٚم، بٚکو
لٚگٚگٚ شتٚکی ئومٚدبٚهخش لٚ پٚیوٚندیډایٚ. هٚم ئٚوٚی وادٚکات (نا)
نٚمرٚت یان نٚبٚت عٚدٚم ئومٚده هٚم (نا) بوون گٚگٚانٚو نیٚ بٚ
خٚی سٚرٚتا یان سفر، بٚکو هٚنگاوی تازٚیٚ بٚرٚو یٚتٚپیا. بلوخ
ئاماژٚ دٚکات کٚ (نا) لٚ شٚوٚی (هٚشتا نٚبوو) خٚی دووبارٚ
دٚکاتٚوٚ، بٚٚام دووبارٚبوونٚوٚی (نا) لٚ شٚوازی اٚبردوو نا، بٚ
شٚوازی هٚمان فیگٚر نا، بٚکو بٚ شٚوازٚکی تازٚ، تازٚبوون بٚو
مانا یٚی کٚ ئٚم شٚوٚنی واما ن دٚزیوٚتٚو کٚ پٚشتر نٚدٚزراوٚتٚوٚ،
کیشوٚری واما ن بینوٚ کٚ پٚشتر ئاشنای نٚبووین، چیرٚکی واما ن
دٚتٚ پٚش کٚ پٚشتر نامٚ بووین پٚی، جیهانی واما ن لٚ پٚیدا دٚبٚت
کٚ پٚشتر نٚبووٚ، بٚٚام دٚبٚت بٚٚن ئٚو شٚوٚنٚی ئٚم دٚزیمانٚتٚوٚ
ئٚو کیشوٚرٚی ئٚمٚی تٚداین ئٚو جیهانٚی کٚ ئٚستا هٚیٚ بٚ
بٚردٚوامی یٚتٚپیا یٚکٚی ئٚم نیٚ و شتٚکی نوٚقسانٚ.

یہ نچلے / ٹیڑھے بلوخی سہار مارکس

مارکس ئیزافای شەشە بە پەراوەزەکان ھەبوو، بلوخ ئیزافای شەشەشی ئومەد، ئایا بلوخ مارکسی بوو؟ ئایا بەچوونی لەگەڵ مارکسی کلاسیک یەک بوو؟ پاش داواخانی مارکسیست، بلوخ ئێندامی شیوعی نەبوو، بەڵام خەیی بە مارکسی دەزانی، بلوخ دوای ئێوەی ئاسەپەکی داھاتووی بە نوێگەری فیکری مارکس بەدی کرد و مانفەست کرد، توشی پەخنی پەکی توندی ئێندامانی حزبی شیوعی و موفەکیرەکان بووین، مارکسی پەرمییەکانی بیرکردن و فەلسەفەی بلوخیان بە پەچەوانەی پەحە فەلسەفەی مارکس دادنا، لە ئاستیدا بلوخ فەلسەفەی مادی پەگرمەکانی لە مارکس و رگرت، باوەڕەکی تەواوی بە بیرو باوەڕەکانە ھەبوو وەکو (بیروباوەڕەکی فەلسەفی)، بەڵام بە تەواوەتی دوورکەوتەو لە پەحەیی فەلسەفە داخراوەکی مارکس، بلوخ ھەویدا دیدگای بنەڕەتی مارکس کە بکاتەو بەرامبەر مەژووی گەنەکاری کە مەسەلەیی و لەگەڵ رزگار بوونی مەرفە کە و یشە کە دەگەنەو بە کەلتوری شارستانی لەناو کەلتوری شارستانی بە کەلتوری پەھودی مەسیحی.

یہ کہہ لے دو ٹیسا کالیدے گرنگ و ٹاویزیانے کی کہ فلسفے کی بلوخی
دربار کی (شہنشی ٹومد) دیورژنڈت (لاہوت) و مامہ کردنہ لہگہ

ئاین، یان دەتوانین بەئین یەکەک ل و کەش سەرکیانە کە بلوخ دەبات و سەر مارکس بە ئو و ئو ئستەک بەکەین ل گەگەیدا، هەوێشان و ئو ئاینە لای مارکس، ئایا بە جەدی ئیشی بلوخ کارپەکردن و ئو ئاینە ل فەلسەفە مارکسیست؟ ئایا دەتوانین بەئین (ئومەد) ل دوا (گەشت و دوور و درێژکە کەلتوری مەقەیت) بە ئو و بەگاتە ئەنجام دەبەت بە مەرگی لاهوت کە تایی بەت؟ ل استیدا کاتە بلوخ هاتە ئەم کەشە و واتە کەشە کەلتور پەیوەست بە ئاین و ل گەگەیانەکی فراواندا خە مانفەست کرد، ئەمەش دەرێژەنجامی گەگەیانە بلوخ بوو دەربارە کەلتوری شەنبیری، بلوخ هات و ل کەلتور تەگەشت و بەواتا فراوانە کە مەیدانە کە فکر و فەلسەفە و ئەدەب و هونەر و زانست و ئاین، هەروەها بلوخ ل سەر ئەساسی ئەم بونیادانە کە ناکرەت خە بەکەیت و ل مەرقە بەرنامە کە پەشکەش کرد، بلوخ (لاهوت) هەنایە و ناو مارکسیست، ئەمەش بە بیانووی ئو و ترسی ل دوا ژەهە، بلوخ بە ئو و هەز بەداتە مارکس و بەریتاریا دەیوەست و جووێنەرێ حییە نادیار کە مارکس فرامەشی کردبوو ئەم زیندووێکات و، ئو وەش ترسی ئو و ئەک ئەو شەشە (عەقڵییە) ی مارکس گومان ل خە بکات و نرخە بەهە خە نەزانەت، ترسی ئو و وەکو خە بەوای بەو هەبوو ناکرەت مەعریفە بە (لاهوت) هەبەت، ئو مەعریفەیش ناکرەت بە لاهوت بەت چونکە ئو کاتە (بەریتاریا) سەر بەکە وەت دەچەت ناو بەشایەکی فەلسەفیە و.